

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Katedra cestovního ruchu

Studijní program: 6208 T Ekonomika a management

Studijní obor: obchodně podnikatelský obor

Vnímání přírodních složek krajiny aktéry cestovního ruchu na Klatovsku

Vedoucí diplomové práce:

RNDr. Blažena Gehinová

Autor:

Martina Belfínová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Martina Belfinová**

Studijní program: M 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodně podnikatelský obor

Název tématu: **Vnímání přírodních složek krajiny aktéry cestovního ruchu na Klatovsku.**

Zásady pro vypracování:

(v zásadách pro vypracování uveďte cíl práce a metodický postup)

Cíl práce:

Stanovit současný a potenciální význam regionu pro cestovní ruch v teritoriálním marketingu. Vypracovat návrh opatření optimalizujících využití pro cestovní ruch.

Metodický postup:

1. Studium odborných pramenů a literatury
2. Kvalitativní a kvantitativní empirický výzkum technikou výběrového šetření
3. SWOT analýza

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární přehled, 3. Řešení problematiky, 4. Metodika, 5. Provedení analýzy, 6. Diskuse, 7. Závěr, 8. Resumé, 9. Použitá literatura, 10. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: 60 – 70 stran

Seznam odborné literatury:

Chrastina, P.: K problému krajiny v cestovním ruchu. In: Sborník referátů ze 7. mezinárodní konference na téma „Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství“. ZF JČU s. 21-24, 2002

Míchal, I.: Praktické rámce hodnocení krajinného rázu I. Typologické rámce. Ochrana přírody 52, s. 4-10, 1997

Vencálek, J. : Sdílení hodnot jako nehmotný fenomén sociokuturního potenciálu krajiny. In Geografické aspekty středoevropského prostoru. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3208-1

Hrala, V.: Geografie cestovního ruchu. Praha: Idea Servis, 2002

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Blažena Gehinová

Konzultant:

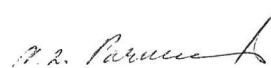
Datum zadání diplomové práce: 16. 2. 2004

Termín odevzdání diplomové práce: 30. 4. 2006

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
studijní středisko
VANČUROVA 2904 390 01 TÁBOR

doc. Ing. Marie Hesková, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
Děkan

V Českých Budějovicích dne 12. 3. 2004

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vnímání přírodních složek krajiny aktéry cestovního ruchu na Klatovsku“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a podkladových materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

V Táboře, dne *14. 4. 2006*

Martina Belfínová

Martina Belfínová

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala paní RNDr. Blaženě Gehinové za její odbornou spolupráci, cenné připomínky a ochotu při vedení mé diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří mi ochotně poskytovali cenné informace a podporovali mě při tvorbě této práce.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	METODIKA PRÁCE	3
2.1	CÍL PRÁCE.....	3
2.2	METODIKA TVORBY PRÁCE.....	3
2.3	VYMEZENÍ ZKOUMANÉHO REGIONU.....	4
2.4	METODIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	5
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	7
3.1	POUŽITÁ TERMINOLOGIE.....	8
4	SITUAČNÍ ANALÝZA OBLASTI	10
4.1	POLOHA	10
4.2	PŘÍRODNÍ PODMÍNKY	11
4.2.1	Reliéf a morfologické podmínky	11
4.2.2	Klimatické podmínky	12
4.2.3	Hydrologické podmínky	12
4.2.4	Výskyt rostlinstva a živočišstva.....	14
4.2.5	Ochrana přírody	15
4.3	HISTORIE OBLASTI	17
4.4	VYUŽITÍ KRAJINY.....	19
4.5	SOCIOEKONOMICKÉ PODMÍNKY	20
4.5.1	Charakteristika obyvatelstva.....	20
4.5.2	Občanská vybavenost	21
4.5.3	Ekonomické charakteristiky	22
5	ANALÝZA CESTOVNÍHO RUCHU	24
5.1	ANALÝZA POTENCIÁLŮ NA STRANĚ NABÍDKY	24
5.1.1	Primární potenciál.....	24
5.1.1.1	Přírodní atraktivity.....	24
5.1.1.2	Společenské atraktivity	38
5.1.2	Sekundární potenciál	49
5.1.2.1	Ubytovací služby	49
5.1.2.2	Stravovací služby.....	50
5.1.2.3	Doprava.....	50
5.1.3	Terciární potenciál	57
5.1.3.1	Propagace.....	57
5.1.3.2	Organizace v oblasti cestovního ruchu v regionu.....	61
5.2	ANALÝZA POTENCIÁLŮ NA STRANĚ POPTÁVKY.....	66
5.2.1	Profil návštěvníků.....	66
5.2.2	Výsledky dotazníkového šetření v oblasti	68
5.2.3	Výsledky dotazníkového šetření na lokalitách	75
5.2.4	Diskuse	82
6	SWOT ANALÝZA	86
7	SYNTÉZA	92
7.1	STANOVENÍ SOUČASNÉHO A POTENCIÁLNÍHO VÝZNAMU REGIONU PRO CESTOVNÍ RUCH	92
7.2	NÁVRHY A OPATŘENÍ NA OPTIMÁLNÍ ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU	94

8	ZÁVĚR	103
9	SUMMARY	104
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	105
11	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ	108
12	SEZNAM PŘÍLOH	110

1 Úvod

Cestovní ruch se v poslední čtvrtině dvacátého století prosadil jako nejvýraznější společenský, kulturní a ekonomický jev. Cestování lidí za poznáním, za rekreací, za sportem, za kulturou či z důvodů náboženských, pracovních a obchodních, se stalo neodmyslitelnou součástí života lidí a současného životního stylu. Na cestování a aktivitách spojených s cestovním ruchem se každoročně podílí značná část světové populace. Svými ekonomickými parametry se cestovní ruch v současnosti pohybuje mezi třemi nejdynamičtějším odvětvími – spolu s ropným a automobilovým odvětvím. [8]

Česká republika má svou výhodnou geografickou polohou, snadnou dostupností, přírodními krásami, historickými památkami, existencí léčebných zdrojů a dalšími atraktivitami příznivé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. [8, s. 22] V souvislosti se zrychlováním životního tempa, stresem, koncentrací průmyslu, zhoršováním životního prostředí a dalšími jevy soudobé civilizace cítí řada lidí potřebu regenerace fyzických a duševních sil a snaží se trávit svůj volný čas v přírodě. Význam přírodních atraktivit v cestovním ruchu tak neustále roste.

Velmi zachovalé přírodní prostředí může nabídnout právě region Klatovska v jihozápadních Čechách. Zejména jižní část regionu – podhůří Šumavy a Šumava – patří mezi nejkvalitnější oblasti České republiky vůbec. Lesnaté, řídké osídlené území při státní hranici bylo za komunistického režimu po celých čtyřicet let nepřístupné. Paradoxně se tak zachoval vysoce atraktivní a hodnotný přírodní potenciál. K atraktivitě významně přispívají také velkoplošná chráněná území, Národní park a Chráněná krajinná oblast Šumava. Spolu se sousedním Bavorským lesem tvoří nejrozsáhlejší lesnaté území ve střední Evropě, často nazývané „Zelenou střešou Evropy“. Na poli ochrany přírody má Šumava také mezinárodní význam. Ve spojení s kulturně-historickými, církevními a technickými památkami je oblast velice turisticky přitažlivá. Pro zkoumání cestovního ruchu Klatovska jsem se rozhodla proto, že je to místo mého rodiště a bydliště, region dobře znám a chtěla bych tímto přispět k jeho dalšímu rozvoji.

Tato práce se však nebude zabývat jen přírodními atraktivitami jako takovými. Důležitým hlediskem bude právě způsob, jakým přírodní složky vnímají účastníci cestovního ruchu. V procesu vnímání se v mysli člověka vytváří pomocí smyslových orgánů obraz vnějšího světa. Působí přitom zkušenosti, představy, motivace, emoce a zájmy každého jedince.

Vnímání krásy přírody a krajiny nebylo v minulosti vždy samozřejmostí. Například pro lidové vrstvy v 17. století byla příroda stále nebezpečná a hrozivá. Obyčejný sedlák nebo měšťan nechodil obdivovat večerní západ slunce či vzdálenou horskou scenérii. Vysoké hory či jezera byly v lidovém podání výtvořem ďábla, les sídlem lupičů a zlých sil, nic esteticky hodnotného, a

to hluboko do 18., dokonce do 19. století. Za opravdu pěknou byla považována krajina rovná, plochá a obdělaná. Velkým propagátorem přírodních krás byl Jean Jacques Rousseau (1712 - 1778), který rozšířil estetické vnímání přírody do širokých vrstev, postavil proti sobě důrazně přírodu a civilizaci. Svým nadšením pro divoká, opuštěná lesní zákoutí, horské propasti i půvaby vesnického života způsobil, že lidé začali vnímat doposud opomíjené hory, velehory, lesy i venkov. Doslova „kult přírody“ přineslo období romantismu (1790 – 1840). Člověk, znechucen civilizací, vyhledává samotu ve volné a divoké přírodě. Obdivovány jsou scenérie mlhavé, sychravé, plné smutku, podzimu a ruin; také bouře, mraky, velehory zahalené mlhou ukazují tajemství. Pod vlivem romantismu se začíná rozvíjet turistika a ochrana přírody. Naopak realismus (2. pol. 19. stol.) se snaží krajinu zachytit „takovou, jaká je“, bez dodatečného „idealizování“. Obdiv moderní techniky a pokroku 20. století téměř vytlačil přírodní krásno z pozornosti člověka. Od 60. let nastává zvrát, obrovské městské komplexy a zdevastovaná průmyslová krajina přiměly člověka opět ocenit pobyt v přírodě. Krajinné krásy však paradoxně ohrožuje také rekreační a turistický průmysl. Možná právě estetický postoj k přírodě, ten zdánlivě „bezzájmový“, nechávající věci být tím, čím jsou, by mohl vést ke změně ve vztahu ke krajině. [26]

2 Metodika práce

2.1 Cíl práce

Na základě zadaného tématu bude za pomoci dostupných materiálů a znalostí získaných studiem analyzován cestovní ruch ve vymezené oblasti Klatovska. Diplomová práce je zaměřena zejména na vnímání přírodních složek krajiny aktéry cestovního ruchu. Budou zkoumány preference a zkušenosti návštěvníků ve vztahu ke zvoleným složkám krajiny. Na základě zjištěných skutečností bude stanoven současný a potenciální význam regionu pro cestovní ruch. Cílem diplomové práce je navrhnout opatření, která optimalizují využití regionu pro cestovní ruch.

2.2 Metodika tvorby práce

Průběh tvorby diplomové práce je možné rozdělit do několika fází. Přípravná fáze byla zahájena studiem odborné literatury a zároveň shromažďováním veškerých dostupných informací o regionu. Odborná literatura a její rešerše je popsána v kapitole 2.

Materiály byly získány v Univerzitní knihovně Jihočeské Univerzity katedry cestovního ruchu, v Městské knihovně v Klatovech, Městské knihovně v Táboře, na Správě NP a CHKO Šumava v Nýrsku, na městských a obecních úradech a v informačních centrech regionu. Bylo čerpáno zejména z turistických průvodců, map, rozvojových strategií, plánů péče, z publikací o daném regionu a jeho zajímavostech, z regionálního tisku a propagačních materiálů. Jako další zdroj informací rovněž posloužily různé internetové stránky vztahující se k regionu a internetové stránky Českého statistického úřadu. Aktuální stav, problémy a plány subjektů státní samosprávy v oblasti cestovního ruchu byly konzultovány se starosty měst a obcí regionu a Správou NP a CHKO Šumava. Byla také navštívena řada atraktivit, aby bylo možno je posoudit z pohledu turisty. Na základě shromážděných materiálů, získaných informací a vlastních zkušeností bylo provedeno dotazníkové šetření, jehož metodika je podrobněji popsána dále.

V další fázi byly veškeré informace utříděny a byla provedena analýza regionu z hlediska přírodních podmínek a z hlediska geografického a socioekonomického. Podrobně byl zhodnocen rovněž stav cestovního ruchu v regionu, včetně zhodnocení významných atraktivit. Primární údaje byly zpracovány pomocí počítačového programu Excel s využitím kontingenčních tabulek a funkce filtr. Na základě zjištěných údajů byla vypracována SWOT analýza daného regionu. Po zhodnocení všech těchto hledisek byl v syntéze stanoven současný a potenciální význam regionu

pro cestovní ruch a zároveň byly vypracovány návrhy opatření pro optimální rozvoj cestovního ruchu.

2.3 Vymezení zkoumaného regionu

Pod pojmem Klatovsko je pro účely této práce chápáno území bývalého okresu Klatovy, který se nachází v jižní části Plzeňského kraje. Sousedí s bývalými okresy Domažlice, Plzeň-jih, Strakonice a Prachatice, na jihu tvoří hranici okresu v délce asi 70 km státní hranice se SRN.

- Území NUTS 2: Jihozápad
- Území NUTS 3: Plzeňský kraj
- Území NUTS 4: okres Klatovy
- Turistický region: Šumava
- Turistická oblast: Šumava-východ

Rozloha Klatovska je 1 939 km², je tedy největším okresem Plzeňského kraje, na jehož ploše se podílí 25,7 %. Počtem obyvatel 87 573 (k 31. 12. 2003) je Klatovsko na druhém místě v kraji s nízkou hustotou zalidnění 45 obyvatel na km². Při sledování dlouhodobého vývoje počtu obyvatel se jednoznačně projevuje neustálý pokles, zatímco věková struktura se zvyšuje. Spolu s tím dochází k přesunu obyvatel do měst. Míra registrované nezaměstnanosti byla k 31. 12. 2003 v okrese 8,42 %, průměrná mzda představovala 14 666 Kč.

Povrch Klatovska je značně členitý. Od hraničních hor v oblasti horské a podhorské přechází krajina do pahorkatin ve vnitrozemí. Jihozápadní část vyplňuje pohoří Šumavy, kde se nachází nejvyšší místo okresu - Velká Mokrůvka (1 370 m n. m.). Nejnižším bodem je pak tok Úhlavy v místě, kde opouští okres Klatovy (360 m n. m.). Šumava je evropským rozvodím a pramení zde dva hlavní toky okresu - Otava a Úhlava, patřící do povodí Labe. Mimořádné místo zauímají čtyři šumavská jezera ledovcového původu v nadmořské výšce kolem 1000 m – Černé, Čertovo, Laka a Prášilské. V regionu se vyskytuje řada rybníků, které slouží převážně k chovu ryb, ale i rekreaci. Největší z nich, Kozčinský, má výměru 104 ha, téměř 70 ha mají rybníky Myslívský a Hnačovský. Poměrně malé zastoupení průmyslu a plných 43,2 % lesů z celkové výměry okresu již samo předznamenává velmi dobrý stav životního prostředí, zejména v jižní polovině území – na Šumavě. Zdrojem znečištění jsou průmyslová střediska – Klatovy, Horažďovice a Sušice.

Obr. č. 1: Plzeňský kraj

Zdroj: http://www.trasovnik.cz/k_plzen/k_plzen.asp

Okresem probíhá hlavní železniční trať Plzeň – Klatovy – Železná Ruda a východním okrajem trať Plzeň – České Budějovice, uvnitř okresu pak vedlejší trať Horažďovice – Klatovy – Domažlice. V Železné Rudě je železniční přechod se SRN. Poměrně hustá je síť silnic, z nichž však velká část nevyhovuje technickým požadavkům automobilové dopravy. Silniční celní přechody se SRN jsou na Klatovsku dva – Svatá Kateřina a Železná Ruda.

Hospodářským a kulturním centrem regionu jsou Klatovy s 22 888 obyvateli. Královské město, opevněné hradbami a příkopy založil Přemysl Otakar II. v letech 1260 -1263. Historické jádro má gotický půdorys s řadou měšťanských domů. Nalézají se zde i nově opravené zbytky městského opevnění ze 14. a 15. století zesílené baštami a věžemi. Symbolem města je pozdně gotická Černá věž s renesanční radnicí, sousedním jezuitským kostelem, kde se nachází známé klatovské katakomby s mumiiemi. Významnou památkou je jezuitská barokní lékárna U Bílého jednorozce. Mezi přitažlivé kulturní a historické památky dále patří hrady Rabí, Švihov, Klenová, Velhartice a Kašperk.

Největší komplex lesů a přírodních atraktivit je soustředěn do jižní části Klatovska – na Šumavu. Charakter přírodního prostředí Šumavy umožňuje především pěší turistiku, cykloturistiku a návštěvy kulturních a přírodních pozoruhodností. V zimním období jsou zde výhodné podmínky pro sjezdové lyžování i běh na lyžích. Významným turistickým centrem Šumavy je Železná Ruda s množstvím přírodních atraktivit v okolí. Ty představují důležitý faktor rozvoje cestovního ruchu. Vzhledem k zaměření diplomové práce jsem se rozhodla podrobně se zaměřit pouze na část klatovského okresu, a sice oblast Železnorudska, která leží v NP a CHKO Šumava. Situační analýza, další zkoumání i syntetické závěry této práce se tedy budou týkat výhradně oblasti Železnorudska. [g]

2.4 Metodika dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zkoumání preferencí, zkušeností a vnímání návštěvníků ve vztahu ke zvoleným složkám krajiny. Vzhledem k cíli diplomové práce bylo dotazování zaměřeno na konkrétní vybrané lokality, ale také na oblast jako celek. Proto byly nakonec vypracovány dvě varianty dotazníků.

Výběr atraktivit

Výběr přírodních lokalit, na kterých bude provedeno dotazníkové šetření, byl proveden po prostudování materiálů týkajících se daného regionu. Rovněž bylo při výběru přihlédnuto k názorům pracovníků CHKO Šumava a pracovníků informačních center. Základním kritériem výběru bylo zvolit vždy dva typy míst s podobnou fyzickogeografickou charakteristikou, aby se výsledky šetření mohly statisticky porovnávat. Nakonec byly pro dotazníkové šetření vybrány

čtyři lokality – dvě ledovcová jezera a dva výhledy do krajiny. První typ představují Černé jezero a jezero Laka, druhým typem jsou vrcholy Ostrý a Pancíř. Tyto prvky krajiny jsou pro Železnorudsko typické a jsou častým cílem turistů. Uvedené lokality se nacházejí na území CHKO Šumava, s výjimkou jezera Laka situovaného v NP Šumava.

Tvorba dotazníků

Jak už bylo popsáno výše, byly vytvořeny dva typy dotazníků. Účelem bylo odlišit údaje, které se vztahují přímo na konkrétní lokalitu (dotazník B) s údaji o celé oblasti jako celku (dotazník A). Dotazníky se liší několika specifickými otázkami a především počtem otázek. Oba typy dotazníků byly použity také v anglické a německé jazykové verzi. Většina otázek dotazníků byla uzavřená, kdy respondent pouze zvolil vhodnou odpověď. Bylo však použito i několika otevřených otázek, aby měl respondent větší volnost vyjádřit své názory. Úvodní otázka dotazníku zjišťovala, co si návštěvníci spojují s pojmem Železnorudsko. Další otázky byly zaměřeny na zjištění pocitů a charakteristik, které si návštěvníci spojují s krajinou oblasti. Rovněž se zjišťovaly aktivity, kterým se návštěvníci věnují, důvody návštěvy, zdroj informací o daném regionu, délka pobytu, způsob dopravy a další informace. V závěrečné části dotazníku byl turista dotazován na základní osobní údaje, jako je pohlaví, věk, dosažené vzdělání, bydliště a zaměstnání. Tyto informace posloužily k nástupu segmentace návštěvníků regionu a ke zjištění rozdílů v chování jednotlivých segmentů. Konečná forma dotazníků i jeho věcný obsah byl konzultován s vedoucím diplomové práce a pracovníky CHKO Šumava. Konkrétní podoba dotazníků je uvedena v přílohách č. 10 a č. 11.

Průběh šetření

Dotazníkové šetření probíhalo od června do října 2005 na turisticky frekventovaných místech oblasti. Bylo zvoleno východiště turistických tras Špičácké sedlo a nádraží na Špičáku. Výběr respondentů byl náhodný. S dotazníkem zaměřeným na celou oblast Železnorudska bylo osloveno 200 návštěvníků, kteří byli dotazováni osobně, nebo vyplnili dotazník v Turistickém informačním centru v Železné Rudě. Zároveň bylo provedeno šetření na čtyřech vybraných lokalitách – Černé jezero, jezero Laka, Velký Ostrý a Pancíř. Zde výzkum probíhal pouze osobní formou, na každé lokalitě bylo osloveno 40 návštěvníků.

3 Literární přehled

Složitost cestovního ruchu, jeho mnohooborovost a průřezovost, činí obtížným i jeho přesné a z hlediska teorie i praxe jednotné definování. Mnozí autoři se pokoušeli cestovní ruch definovat již od počátku 20. století. Mezníkem ve výzkumu a definování cestovního ruchu se stala definice švýcarských autorů W. Hunzíkera a K. Krapfa z roku 1942. Cestovní ruch definují jako „souhrnné označení vztahů a jevů, vznikajících na základě cesty a pobytu místně cizích osob, pokud se pobytem nesleduje usídlení a není s ním spojena žádná výdělečná činnost“. [21, s. 8] Tato definice se stala základem pro další definování cestovního ruchu, zjm. v poválečném období. Naproti tomu E. Kopšo (1969) vymezuje cestovní ruch v poněkud zúžené podobě z hlediska motivace: „Cestovní ruch je forma uspokojování potřeb reprodukce fyzických a duševních sil člověka mimo běžné životní prostředí a ve volném čase“. [21, s.9] Na VŠE v Praze je používána definice J. Kašpara (1985), který chápe cestovní ruch jako „cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště, obvykle ve volném čase a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi“. [21, s. 9] Akceptovanou se stala i formulace C. Kaspara (1989), která cestovní ruch vymezuje jako „souhrn jevů a vztahů, které vyplývají z cestování a pobytu osob, pro které místo pobytu (rozuměj místo cestovního ruchu) není ani místem trvalého bydliště ani místem pracoviště“. [21, s. 9]

Na mezinárodní konferenci o statistice cestovního ruchu, kterou pořádala WTO v roce 1991 v Ottavě, byly základní pojmy cestovního ruchu unifikovány. Vznikla tak mezinárodně uznávaná definice, podle níž je cestovní ruch „činnost osoby, cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí (mimo místo bydliště) a to na dobu kratší než je stanovena¹, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě“.² [21, s. 10] Tato definice z pojmu cestovní ruch vylučuje cesty v rámci místa trvalého bydliště, pravidelné cesty do zahraničí, dočasné přistěhování za prací a dlouhodobé migrace. [21, s. 11]

V současnosti se cestovním ruchem zabývá mnoho dalších autorů. Z českého prostředí je možné jmenovat mj. M. Čertíka, V. Hralu, V. Malou, J. Orišku, J. Šípa, J. Zelenku, z jejichž publikací jsem při psaní práce také vycházela. Například v publikaci Geografie cestovního ruchu pohlížejí L. Kopačka, J. Šíp a V. Štěpánek na cestovní ruch z poněkud jiného úhlu. Podle nich je cestovní ruch „reálný socioekonomický volný systém, jehož základními stavebními prvky jsou subsystém nabídky, subsystém poptávky, subsystém realizační a vazby mezi nimi představující

¹ u mezinárodního cestovního ruchu doba činí 1 rok, u domácího cestovního ruchu 6 měsíců

² jiný účel cesty než vykonávání výdělečné činnosti v definici znamená, že výdělečná činnost není v navštíveném místě založena na trvalém či přechodném pracovním poměru

toky turistů, služeb, informací a finančních prostředků.“ [17, s. 14] Přírodními podmínkami se zabýval V. Hrala, který je rozlišuje na: klimatické poměry, hydrologické poměry, reliéf a morfologické poměry, rostlinstvo a živočišstvo. [13] Ještě podrobněji člení přírodní atraktivitu V. Malá: terén a jeho tvářnost, klimatické podmínky, vodní toky a plochy, vegetační kryt a flora, fauna, přírodní léčivé zdroje, přírodní zvláštnosti, kvalita životního prostředí. [21] Snahou o sjednocení terminologie v českém prostředí bylo vydání publikace Cestovní ruch – výkladový slovník autorů M. Páskové a J. Zelenky Ministerstvem pro místní rozvoj v roce 2002.

Problematikou vnímání se zabývala řada autorů psychologické literatury. M. Nakonečný v knize Základy psychologie vnímání vymezuje jako „smyslovými orgány zprostředkovaný a v mozku se vytvářející obraz vnějšího i vnitřního prostředí organismu“. [22, s. 228] Pojem obraz však nelze chápat jen v jeho vizuálním smyslu, ale také jako sluchový, hmatový obraz apod. Dále se vnímáním zabývá O. Čačka v publikaci Psychologie. Podle Čačky vnímání „není jen prostou sumou informací ze smyslů, ale vyžaduje již i účast paměti, myšlení, prožívání, motivace atp.“ [4, s. 37] Také v Malé encyklopedii současné psychologie poukazují F. Hyhlík a M. Nakonečný na subjektivní charakter procesu vnímání a jeho souvislost se zkušenostmi: „Vnímání jako dynamický proces je obohacováno city, potřebami, snahami, myšlením, zájmy apod. Vnímání se uskutečňuje vždycky v souvislosti s minulou zkušeností člověka, s jeho tendencemi a zaměřením“. [14, s. 307]

3.1 Použitá terminologie

* krajina (landscape) – část zemského povrchu vytvořená kombinací přírodních a v mnoha místech Země i kulturních prvků. K základním složkám krajiny patří její přírodní složky (reliéf, půda, vodstvo, vegetace, fauna) a antropogenní prvky (stavby, antropogenní ekosystémy, komunikace aj.). [27, s. 147]

* přírodní atraktivita (natural attraction) – atraktivita cestovního ruchu, která motivuje k účasti na přírodně-orientovaném cestovním ruchu a spočívající v zajímavých (resp. zvláštních, unikátních, význačných, výjimečných) vlastnostech či prvcích přírodního prostředí, často koncentrovaných v národních parcích, přírodních rezervacích, v horských oblastech (vysoké hory, vyhlídky do údolí a okolní krajiny, skalní města, ledovce, propasti, jeskyně aj.), přímořských a ostrovních oblastech (pláže, atoly, korálové útesy, fjordy, mysy aj.), vulkanické oblasti (gejzíry, termální prameny, vulkanická činnost - činné i vyhaslé sopky aj.), oblasti s vysokým stupněm biodiverzity (tropické deštné pralesy, mokřady, příznivé klimatické podmínky aj. [27, s. 236]

* národní park (NP; national park) – rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam. [36]

* chráněná krajinná oblast (CHKO; protected landscape area) – rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení. [36]

* národní přírodní rezervace (NPR; national nature reserve) – menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. [36]

* přírodní rezervace (PR; nature reserve) – menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. [36]

* národní přírodní památka (NPR; national natural monument) – přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. [36]

* přírodní památka (PR; nature sanctuary, nature monument) – přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. [36]

* návštěvník (visitor) – jakákoliv osoba, která cestuje do jiného místa než je místo jejího obvyklého pobytu na dobu nepřevyšující 12 po sobě jdoucích měsíců, přičemž účel návštěvy je jiný než výkon výtěžné činnosti v navštíveném místě. [27, s. 191]

* turista (tourist) – cestující, který se zdrží v navštíveném místě alespoň 24 hodin za účelem využití volného času a v tomto místě též přespí v hromadném nebo soukromém ubytovacím zařízení. [27, s. 295]

* výletník (excursionist) – dočasný návštěvník, který se v navštíveném místě nebo zemi zdrží pouze jeden den, tedy bez přenocování. [27, s. 319]

4 Situační analýza oblasti

4.1 Poloha

Jak již bylo vysvětleno v kapitole 3.3, diplomová práce se z celého klatovského okresu bude podrobně zabývat oblastí Železnorudska (mapa v příloze č. 1). Železnorudsko leží v jižní periférii bývalého okresu Klatovy, v rámci administrativně-správní hierarchie spadá do Plzeňského kraje. Jihozápadní hranice oblasti je zároveň státní hranicí mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo. Zbývající část území sousedí s obcemi okresu Klatovy. Zároveň se Železnorudsko nachází v Chráněné krajinné oblasti Šumava a část leží na území Národního parku Šumava. Vyvinuly se zde pestré biocenózy, které jsou velkým pozitivem při hodnocení sledovaného území. Reliéf oblasti je velmi rozmanitý, nejvyšším bodem je Jezerní hora (1343 m n. m.), nejnižším Víteň (498 m n. m.).

Jádro území je tvořeno územním obvodem pověřeného úřadu Železná Ruda. Přesné vymezení koresponduje s hranicí CHKO Šumava, hraniční body jsou zhruba dány těmito místy: Svatá Kateřina – Dešenice – Děpoltice – Čachrov – Javorná – Stará Huť – vrchol Ždanidel. Převážná část území má charakter regionu s přirozeným centrem Železná Ruda. Vzhledem k tomu, že jih a jihozápad zájmového území tvoří přirozená bariéra pohoří Šumavy a zároveň umělá bariéra státních hranic, je spádovost k centřům vyššího řádu výhradně severním směrem do vnitrozemí. Nejvýznamnější z těchto vazeb je na město Klatovy a dále pak na západočeskou metropoli Plzeň. Důležité jsou též vazby na sousední Bavorsko. Železnorudsko dnes nelze vnímat uzavřeně jen v těchto hranicích, ale spolu se širším zázemím na české i německé straně.

Pro dopravní propojení je důležitá silnice I. tř. č. 27 (Plzeň – Klatovy – Železná Ruda). Dále pak navazující silnice II. tř. č. 190 (Železná Ruda – Nýrsko – Všeruby). Velký význam pro území má železniční trať Plzeň – Klatovy – Železná Ruda. Zároveň se na Železnorudsku nachází několik hraničních přechodů. Pro větší názornost lokalizace jsou uvedeny některé vzdálenosti: Železná Ruda - Praha 170 km, Plzeň 85 km, Klatovy 42 km, Mnichov 180 km.

Při celkovém hodnocení polohy lze konstatovat, že dříve nevýhodná periferní lokalizace území v rámci ČR je v současné době stále více kompenzována výhodami blízkosti geopolitické hranice s EU, resp. s Bavorskem. [33]

4.2 Přírodní podmínky

4.2.1 Reliéf a morfologické podmínky

Reliéf oblasti je velmi členitý s vysokými nadmořskými výškami. Příhraniční pohoří má středohorský charakter, směrem do vnitrozemí území přechází do vrchovin. Nejvyšší horou oblasti je Jezerní hora (1343 m n. m.) v Královském hvozdu, nejnižší místo leží u Vítně (498 m n. m.). V těsné blízkosti státních hranic se na německém území nachází nejvyšší hora celé Šumavy – Velký Javor (1456 m n. m.).

Z geologického hlediska je území Železnorudska tvořeno tzv. moldanubikem - metamorfovanými horninami a hlubinnými vyvřelinami, které ztuhly ještě pod zemským povrchem. Členité horské hřbety a hluboká údolí pak vymodeloval tektonický neklid ve třetihorách. Vlivem zalednění ve čtvrtohorách se do dnešní doby zachovala ledovcová jezera a vrcholová skaliska. Geomorfologicky se oblast Železnorudska řadí do provincie Česká vysočina, do Šumavské soustavy. Z celku Šumavy jsou zde zastoupeny podcelky Železnorudská hornatina a Šumavské pláně. Na severovýchodě částečně zasahuje Šumavské podhůří.

Největší část území vyplňuje **Železnorudská hornatina**, která se skládá z různých druhů rul a svorů. Výrazné jsou dvě souběžné hřbetní linie, oddělené hlubokým údolím Úhlavy. Hornatina má tři části: pohraniční Královský hvozd, Pancířský hřbet a Debrnickou hornatinu. *Královský hvozd* je v Železnorudské hornatině nejvyšší. Vrcholí Jezerní horou (1343 m n. m.) a Svarohem (1332 m n. m.). Dalšími významnými horami jsou Ostrý (1293 m n. m.) či lyžařsky využívaný Špičák (1208 m n. m.). Královský hvozd byl ve čtvrtohorách zčásti zaledněn. Důsledkem toho jsou ledovcové kary Černého a Čertova jezera. *Pancířský hřbet* je relativně souvislým rozvodním hřbetem z rul, svorů a odolných kvarcitů. Zbytky zarovnaných povrchů se nacházejí na plochem temeni. Svahy rozčleňují údolí pramenných toků Úhlavy, Křemelné a Řezné. Nejvyššími body Pancířského hřbetu jsou Můstek (1234 m n. m.), Pancíř (1213 m n. m.) a Velký Prenet (1071 m n. m.). Od Královského hvozdu je Pancířský hřbet oddělen hlubokým údolím Úhlavy a Špičáckým sedlem. *Debrnická hornatina* je širokým, mírně vyklenutým hřbetem s ledovcovým karem jezera Laka. Od Královského hvozdu ji dělí Železnorudský průsmyk (710 m n. m.). Nejvyšším bodem je Debrník (1336 m n. m.); dalšími významnými body jsou Polom (1295 m n. m.) a Ždánidla (1309 m n. m.).

Šumavské pláně sem zasahují svou nejzápadnější částí, již jsou *Kochánovské pláně* (Javorná 1090 m n. m.). Pro tuto plochou hornatinu se širokým okrajovým hřbetem a rozlehlým mělkým údolím Křemelné jsou typické zbytky třetihorních zvětralin či mladší, čtvrtohorní

rašeliniště. Na severovýchodě zasahuje okrajově Strážovská a Svatoborská vrchovina ze Šumavského podhůří. Sníženinu mezi Českým lesem a Šumavou tvoří na západě Všerubská vrchovina. [20, 3]

4.2.2 Klimatické podmínky

Celá oblast má přechodný charakter mezi oceánickým a kontinentálním klimatem s malými výkyvy teplot a srážek. Klimatické podmínky Železnorudska lze charakterizovat jako chladné, vlhké s prodlouženou dobou vegetačního klidu, pouze údolí Úhlavy leží v mírně teplé oblasti. Průměrné roční teploty dosahují 6 °C v nadmořských výškách kolem 750 m, ve 1300 m však už jen 3 °C. Dny s průměrnou denní teplotou pod 0 °C nastupují koncem října a trvají do konce března. Počet mrazových dnů kolísá podle nadmořské výšky od 110 do 180, počet letních dnů mezi 5 až 50. Směrem k hraničnímu horskému pásmu výrazně přibývá srážek. Nejdeštivějším měsícem je červenec a nejsušším březen. Roční úhrn srážek se pohybuje v průměru v rozmezí 1200 – 1450 mm. Výjimkou je vrchol Jezerní hory s průměrnými hodnotami 2000 mm za rok. V roce 1999 zde dokonce spadlo extrémních 2700 mm. Sněhové podmínky jsou méně příznivé než v jiných českých či moravských horách. Sněhová pokrývka tu v průměru přetrvává 4 – 5 měsíců a dosahuje mocnosti 100 - 150 cm, v extrémních situacích až 300 cm. Podíl zimních srážek činí v podhůří 20 %, v horských oblastech až 40 % z celkového ročního množství. Členitý reliéf značně ovlivňuje také rychlost a směr větru. Nejvyšší průměrnou rychlost větru, 5 - 8 m.s⁻¹, vykazují volné nezalesněné polohy, naopak v uzavřených hlubších údolích se tento ukazatel pohybuje okolo 1 – 2 m.s⁻¹. V oblasti převládá jihozápadní až západní proudění vzduchu, při němž se někdy vyskytuje tzv. fénový efekt. Důsledkem toho do oblasti proniká teplý a suchý vzduch, který je příčinou častých oblev. Typický je častý výskyt mlh a zimní inverze. [19, 29, 31]

4.2.3 Hydrologické podmínky

Železnorudsko je významnou pramennou oblastí, toky mají typický horský charakter se stromovitou říční sítí. Celá Šumava je od roku 1978 Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod. Železnorudskem prochází hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem. Řeky Křemelná a Úhlava patří k úmoří Severního moře, pouze Řezná odvádí vody z železnorudské kotliny do Dunaje.

Řeka **Křemelná** pramení v PR Prameniště v nadmořské výšce 1090 m mezi Pancířem a Můstkem. Uchovala si přirozený hydrologický režim s jedinečnými společenstvy rostlin a živočichů. Zprava přibírá Slatinný a Jezerní potok, u Čenkovy pily se spojuje s Vydrou a vytváří Otavu. Nejdlejší řekou, která na území Železnorudska pramení, je **Úhlava**. Pramení na západním svahu Pancíře v nadmořské výšce 1110 m a po toku dlouhém 108,5 km ústí v Plzni do Radbuzy. Plocha povodí činí přes 900 km², je ze 30 % zalesněna a vyznačuje se větší členitostí a velkým průměrným sklonem georeliéfu. Na horním toku žijí pstruzi. Zleva se do Úhlavy vlévá Černý potok, Lomnice a Bílý potok s peřejemi a vodopádem. Úhlavu lemují horské pásma Královského hvozdu a vytváří zde atraktivní horskou scenérii. Údolí Úhlavy v těchto místech je nejhlubším údolím Šumavy. Relativní výškový rozdíl mezi vrcholem Ostrého a dnem údolí je 750 m. V r. 1930 zde byla postavena malá vodní nádrž s nejstarší přečerpávací hydroelektrárnou u nás. Potrubím je spojena s Černým jezerem. Zatopením Úhlavského údolí byla v l. 1965 – 69 vybudována *údolní nádrž Nýrsko*. Slouží jako zdroj pitné vody pro Klatovsko a Domažlicko a plní ochrannou funkci při extrémních srážkách či tání sněhu. Přehradní hráz je 250 m dlouhá, 36 m vysoká, zadržuje 1 milion m³ vody. Přehradní jezero má plochu 148 ha a max. hloubka činí 34 m. Pod hrází se nachází moderní úpravna vody. Kolem nádrže je ochranné pásmo. Z důvodu ochrany zdroje pitné vody jsou tu veškeré rekreační aktivity s výjimkou sportovního rybářství zakázány. To samozřejmě negativně ovlivňuje cestovní ruch. Po hrázi prochází turistická trasa a cyklotrasa. Od Nýrské přehrady je Úhlava splavná.

V PR Prameniště jižně od Pancíře (1031 m n. n.) pramení řeka **Řezná**. Protéká Železnou Rudou, zprava se do ní vlévá Jezerní potok z Čertova jezera a říčka Svarožná. Po 8 km opouští Řezná státní území Železnorudským průsmykem do Bavorska a jako Grosser Regen pokračuje do Dunaje. K menším tokům území patří Dešenický potok, Zelenský potok s výskytem vydry říční a Městišský potok. Nezápadnější část oblasti odvodňuje Chodská Úhlava.

Tabulka č. 1: *Šumavská ledovcová jezera*

Jezero	Povodí	Výška (m n. m.)	Plocha (ha)	Objem (tis. m ³)	Hloubka max. (m)	Reakce min. (pH)
Černé	Labe	1 008	18,43	2 878	39,8	4,45
Čertovo	Dunaj	1 030	10,33	1 852	36,7	4,05
Laka	Labe	1 096	2,78	40	3,9	4,86
Prášilské	Labe	1 079	3,72	274	14,9	4,60
Plešné	Labe	1 090	7,48	617	18,3	4,53

Zdroj: Mackovčín, P., et al. Chráněná území ČR, VIII., 2003. s. 589 (lit. č. 19)

V oblasti Železnorudska leží tři ledovcová jezera, která vznikla vlivem zalednění ve čtvrtohorách. Černé a Čertovo jezero, vzájemně oddělená Jezerní horou (1343 m n. m.), jsou součástí NPR vyhlášené už r. 1911. Černé jezero je největší a nejhlubší ledovcové jezero v České

republiky, Čertovo jezero druhé největší. Jezero Laka s plovoucími rašelinnými ostrůvky je naopak nejmenší. Díky ochraně přírody platí na všech jezerech zákaz koupání. [18, 19, 31]

4.2.4 Výskyt rostlinstva a živočišstva

Botanicky patří Železnorudsko do oblasti středoevropské lesní květeny. Pro oblast jsou charakteristická rašeliniště, oligotrofní jezera, rašelinné louky, prameniště, podmáčené smrčiny, údolní luhy, horské louky a pastviny. Převažujícím typem je lesní vegetace. Vyskytují se porosty květnatých bučin, horských acidofilních bučin a klimaxových smrčín, jejichž rozložení víceméně odpovídá výškovým vegetačním stupňům. Přirozený charakter těchto zonálních společenstev byl do značné míry pozměněn lesnickým hospodařením a výšková stupňovitost je dnes na mnoha místech setřena. V území jsou zastoupeny i typy azonální lesní vegetace, která vznikla díky extrémním půdním poměrům a vyskytuje se bez ohledu na vegetační stupně. Jsou to různá rašeliniště, lesní mokřady, suťové svahy, kamenná moře s reliktními bory a unikátní stěny jezerních karů (Černé a Čertovo jezero). Typické je obohacení flóry o alpské migranty, které představují např. hořec šumavský, dřípatka horská či mlčivec alpský (velké plochy v oblasti Špičáku). V důsledku pleistocénního zalednění se zde dochovala řada tzv. glaciálních reliktních. Ty reprezentuje např. sítina trojklanná v Královském hvozdu, nebo šídlatka jezerní v Černém jezeře (jediná lokalita v ČR). Představitelem subatlantické květeny je hojně se vyskytující žebrovice různolistá. Výskyt řady chráněných a ohrožených druhů květeny je koncentrován na společenstva lučního bezlesí, která zčásti podléhají přirozené sukcesi.

Fauna se dotvářela do dnešní podoby během postglaciálu. Z velkých savců je pozoruhodný výskyt rysa ostrovida. Ten byl už r.1890 vyhuben, ale od jeho znovuvysazení v 80. letech 20. století tu trvale žije několik jedinců. Běžně se vyskytuje lesní fauna, drobní savci a spárkatá zvěř. Tradiční refugium zde nacházejí lesní druhy kurovitých ptáků – tetřev hlušec, tetřívka obecná a jeřábek lesní. Trvalá populace tetřeva hlušce je např. v oblasti Jezerní hory a prameniště Křemelné. Žije zde několik druhů sov (sýc rousný, výr velký, kulíšek nejmenší) i dravých ptáků (káně lesní, sokol stěhovavý, jestřáb lesní, krahujec lesní). Vodní toky jsou minimálně znečištěny, díky tomu zde žijí poměrně početné populace vydry říční (Zelenský potok). Z ryb se vyskytují pstruh obecný, lipan podhorní, vranka obecná či mihule potoční. Unikátní fauna bezobratlých, vázaných na rašeliništní společenstva, zahrnuje řadu vzácných reliktních druhů severského původu a byla jedním z hlavních důvodů zařazení celé Šumavy do Červené knihy ekosystémů IUCN. [19, 31, q]

4.2.5 Ochrana přírody

Vysoká kvalita přírodního prostředí na Železnorudsku předurčuje výskyt řady chráněných území všech kategorií. Nejvýznamnější je existence Národního parku Šumava, který spolu s Chráněnou krajinnou oblastí Šumava zvyšuje atraktivitu území a představuje tak výrazný rozvojový potenciál zejména pro oblast cestovního ruchu. Ochrana přírody na Železnorudsku se určitým způsobem vyvíjela a je přirozeně spjata s vývojem ochrany krajiny na Šumavě.

Vývoj ochrany krajiny na Šumavě

Již v 18. století vydal kníže Schwarzenberg na svém panství nařízení na ochranu šumavských medvědů. Boubínský prales se v roce 1858 stal lesní rezervací. Na Železnorudsku zřídil tehdejší majitel panství Vilém Hohenzollern rezervaci Černé a Čertovo jezero už v roce 1911. V té době poslanec Luboš Jeřábek požadoval v zemském sněmu vytvoření přírodního parku na Šumavě, ovšem neúspěšně. Ministerstvo školství a národní osvěty vyhlásilo v roce 1933 několik státních přírodních rezervací, mezi nimi i Černé a Čertovo jezero. Berlínský profesor Eichhorn v r. 1939 a po něm v r. 1946 český univerzitní profesor zoolog Julius Komárek usilovali o zřízení národního parku Šumava. Oba neuspěli.

Dalším mezníkem v ochraně šumavské přírody bylo v roce 1963 vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Šumava na ploše 163 000 ha. V té době byla CHKO Šumava největším chráněným územím v tehdejší ČSSR. Celá Šumava je od roku 1978 zahrnuta do Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV), která má shodnou hranici s CHKO Šumava. Mezinárodního uznání se Šumavě dostalo v roce 1990, kdy byla v rámci programu MAB (Člověk a biosféra) prohlášena za biosférickou rezervaci pod patronací UNESCO. Od stejného roku jsou šumavská rašeliniště zařazena do seznamu mezinárodně významných mokřadů v rámci naplňování tzv. Ramsarské konvence o ochraně mokřadů. Společně s Národním parkem Bavorský les tvoří Šumava jeden z nejrozsáhlejších lesních komplexů střední Evropy (2000 km²) - tzv. „Zelenou střechu Evropy“. Završením dlouholetého úsilí státní ochrany přírody bylo v roce 1991 vyhlášení Národního parku Šumava o výměře 69 030 ha. Vznikl vyčleněním nejhodnotnějších území z původní CHKO, která plní funkci ochranného pásma. V rámci soustavy Natura 2000 byla Šumava vyhlášena jako „Evropsky významná lokalita Šumava“ a „Ptačí oblast Šumava“. Zároveň Mezinárodní unie pro ochranu přírody (IUCN) zařadila Šumavu do „Červené knihy ekosystémů“. [19, q]

Současná ochrana přírody

Ochranu přírody upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který rozlišuje zvláštní a obecnou ochranu. **Zvláštní územní ochranou** se rozumí přísnější režim ochrany, vztahený na konkrétní území s přesným plošným vymezením. Zahrnuje zvláště chráněná území, zvláště chráněné druhy a památné stromy. V kategorii velkoplošných zvláště chráněných území jsou vyhlašovány národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO), jejichž území je odstupňováno do zón podle stupně ochrany přírody. Do kategorie maloplošných zvláště chráněných území jsou řazeny národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Z jiného hlediska je možné rozlišit takzvané národní kategorie, které mají nadregionální až mezinárodní význam. Sem patří národní park, národní přírodní rezervace a národní přírodní památka. Ostatní kategorie jako např. přírodní rezervace a přírodní památka jsou spíše regionálního charakteru.

Každé zvláště chráněné území je před negativními vlivy z okolí zabezpečeno ochranným pásmem. Označování hranic maloplošných ZCHÚ se provádí po celé jejich délce dvěma červenými pruhy na sloupcích nebo kmenech stromů. Na přístupové cesty a návštěvnický exponovaná místa se umisťují tabule se státním znakem a označením kategorie. Pro NPR a NPP se na tabulích používá velký státní znak, pro PR a PP malý státní znak (viz příloha č. 2). Hranice velkoplošných ZCHÚ jsou v terénu vyznačeny pouze na hlavních přístupových cestách a v místech se zvýšenou návštěvností. Používá se tabule s velkým státním znakem, označením příslušné kategorie ochrany a názvem. V terénu se vyznačují také I. zóny ochrany přírody.

Odborným a koncepčním dokumentem pro jednotlivá zvláště chráněná území je plán péče, který připravuje orgán ochrany přírody, v jehož správě se území nachází. Plán péče usměrňuje všechny lidské aktivity v území, člení území do zón odstupňované ochrany, obsahuje krátkodobá i dlouhodobá opatření ochrany přírody a stanovuje ekologické limity využívání (osídlení, doprava, turistika, hospodářství...). Plány péče se zpracovávají zpravidla na období 10 let.

Obecná ochrana přírody a krajiny pak doplňuje a pokrývá zbývající území a ostatní druhy, které nebyly zařazeny mezi zvláště chráněné. Principy obecné ochrany přírody jsou nedílnou součástí strategie trvale udržitelného rozvoje. Zahrnuje tyto složky: územní systémy ekologické stability, významné krajinné prvky, obecně chráněné druhy rostlin a živočichů, dřeviny mimo lesní půdu (nejsou-li zvláště chráněny jako památné stromy), paleontologické nálezy, krajinný ráz, jeskyně, přírodní parky, přechodně chráněné plochy. [36, o]

4.3 Historie oblasti

Díky neprostupnosti šumavských hvozdů, drsným klimatickým podmínkám a málo úrodným půdám zůstávalo území dlouho neosídlené. Velký význam pro rozvoj oblasti měly zemské stezky, podél nichž se usazovali první lidé. Přes Železnorudsko vedla už ve 2. polovině 13. století stezka Výšinná (také Světelská), mířící z Pasova přes Debrník, Pancíř a Prenet ke Klatovům. Převážela se po ní sůl, olovo, stříbro a později také železná ruda.

Zvláštní postavení v oblasti měli od 11. století tzv. Králováci. Byli to svobodní slovanští obyvatelé Královského hvozdů, podřízeni přímo králi. Podobně jako Chodové na Domažlicku střežili hranice před nepřáteli a hlídali obchodní stezky. Byli sdruženi v osmi osadách, tzv. králováckých rychtách (Svatá Kateřina, Hamry, Hojsova Stráž, Javorná, Zhůří, Kochánov, Stodůlky, Stachy). Za své služby získávali od panovníka řadu výsad, např. právo honby, rybolovu, kácení stromů, sběru smoly a medu, vaření piva, pálení kořalky a zřizování krčem. Mnozí šlechtici, kteří dostávali Královský hvozd často do zástavy, tato privilegia nerespektovali a nutili Králováky k robotě. To vedlo k častým sporům, Králováci se bouřili a bojovali za svá práva. V 17. století byla většina rychet poněmčena a r. 1848 zanikla práva Králováků úplně.

Zpočátku oblast zajímala hlavně prospektory – hledač zlata. Místo zlata zde v roce 1569 objevili ložiska železné rudy. Významný zdroj se nacházel např. v oblasti Špičáku a na Rozvodí, kde se udržel název „V Červených jamách“. Na vodních tocích se začaly stavět hamry na zpracování této suroviny, která se zde komplexně zpracovávala: od tavby surového železa až po výrobu železného nářadí a železných prutů. Hamry pracovaly na podobném principu jako mlýny, vodní kola poháněla jednoduché stroje. Zpracování železa na sebe nabalovalo spoustu dalších řemesel. Z tohoto období pochází několik místních názvů: město Železná Ruda, obec Hamry, Eisenstrass (česky Hojsova Stráž) a Železný potok. Některé hamry se dochovaly dodnes jako technická památka. Místní Muzeum Šumavy také nabízí expozici hamernictví.

V 17. století se v oblasti začalo rozvíjet sklářství, pro které zde byla ložiska křemene a vápence a bohaté zásoby dřeva v lesích. První sklářská huť vznikla v r. 1676 na úpatí Pancíře, nicméně největší rozkvět skláren spadá až do 18. a 19. století. Na Železnorudsku bylo hutí několik, např. v Debrníku, Ferdinandově údolí, na Hofmankách, v Gerlově Hutí, na Starém Brunstu, pod Čertovým jezerem, na Hůrce, na Zadních Šmauzích a v Alžbětíně. Nejvýznamnější místní sklářskou rodinou byli Hafenbrádllové, jejichž sklárny prosluly výrobou benátských zrcadel a křišťálu. Potomci rodu žijí dodnes v Bavorsku. V polovině 19. století se náklady na výrobu velmi zvýšily a zásoby křemene byly vyčerpány. Místní sklárny tak postupně zanikly.

V průběhu novověké kolonizace na konci 18. století byla oblast z velké části osidlována německým obyvatelstvem. Na Železnorudsku byly typickou německou obcí např. Dešenice. Řada rodin byla smíšených a lidé mnohdy ovládali oba jazyky. Vedle sklářství se nově rozvíjelo zemědělství a lesní těžba, což vedlo k nejmasivnějšímu odlesnění krajiny. Od poloviny 18. století byla řada ploch osévána výnosnější smrkovou monokulturou, která však snáze podléhala chorobám. Turistika se zde rozvíjela velmi pomalu, např. když koncem 18. století chtěl případný zájemce navštívit Černé a Čertovo jezero, musel mu najatý průvodce klestit cestu.

Rozvoji oblasti výrazně pomohlo vybudování železniční tratě z Plzně do Bavorska, která zpřístupnila horské oblasti návštěvníkům z vnitrozemí. Trať byla dokončena r. 1877, stejně jako stavba tunelu pod Špičákem. Železnorudsko se tak stalo první turisticky objevenou oblastí Šumavy. O její propagaci se zasloužil Klub českých turistů, který vydával mapy, turistické průvodce, postupně označil řadu cest a vybudoval turistické ubytovny a horské chaty. Chaty stály u Černého jezera, na německém Velkém Javoru, stavěly se rozhledny na Pancíři a Můstku. První turistickou ubytovnu postavil na Špičáku Jan Prokop. Po dokončení železniční trati koupil kantýnu tehdejších stavitelů a přestavěl ji na ubytovnu, ve které později přenocoval i Jan Neruda. Ten si bodrého hostinského velmi oblíbil a zval ho „otcem Prokopem“. Zavítal sem i Jaroslav Vrchlický, Eliška Krásnohorská a další. Ubytovna měla na přelomu století 20 lůžek, v r. 1926 zhruba 160. V té době už celá oblast Železnorudska byla doslova pokryta mnoha ubytovacími kapacitami. Rozvíjet se zde začala i zimní turistika, bylo založeno několik ski klubů.

Slibně se rozvíjející turismus narušily události 30. let 20. století. Část Železnorudska se r. 1938 stala součástí odtržených Sudet. Po 2. světové válce byla většina německého obyvatelstva odsunuta a krajina zpustla. Dílo zkázy dokonala v 50. letech tzv. „železná opona“. Ještě dále do vnitrozemí zasahovalo přísně střežené pohraniční pásmo, přístupné pouze výjimečně na zvláštní povolení. Stopy po železné oponě jsou stále patrné ve zdejší krajině. Drátěné zátarasy vedly např. mezi Černým a Čertovým jezerem nebo podél silnice z Gerlovy Huti na Novou Hůrku. Mnohá turisticky atraktivní a navštěvovaná místa tak zůstala téměř po čtyřicet let nepřístupná veřejnosti. Jako příklad lze uvést jezero Laka. Zatímco příroda se za železnou oponou postupně obnovovala, turistické trasy byly zrušeny, silniční orientace neexistovala a řada vesnic byla úplně zlikvidována. Zřejmě navždy tak zanikly např. Gsenget, Horní a Dolní Ždánidla, Hůrka, Debrník; osady Zhůří a Starý Brunst vzaly zaslé po zřízení vojenského prostoru Dobrá voda. Dnes tato jména označují pouze turistická orientační místa či mýtiny v lese.

Počátkem r. 1990 byly dráty strženy a zrušeno i pohraniční pásmo. Oblast se tak znovu otevřela široké veřejnosti a cestovní ruch mohl navázat na svůj předválečný vývoj. Dnes je Železnorudsko jednou z nejvýznamnějších rekreačních oblastí Šumavy. [19, 29, 31, t]

4.4 Využití krajiny

Území Železnorudska je tvořeno poměrně rozmanitou krajinou s prvky blízkými původnímu složení. Podíl lesních ploch dosahuje místy až 80 % rozlohy území, což představuje cenné bohatství území a spolu s pestrým reliéfem je velkým potenciálem pro budoucí rozvoj. Podíl zemědělské půdy oproti níže položeným územím je nesrovnatelně nižší. Převažuje zde extenzivní zemědělství s výrazným zaměřením na pastevectví hovězího dobytka a ovcí, jehož hlavním úkolem je údržba a obhospodařování krajiny. Rostlinná prvovýroba se zde prakticky nevyskytuje. Vodní plochy tvoří rovněž důležitou součást krajiny a zvyšují její atraktivitu. Využití krajiny zemědělskou, průmyslovou a jinou lidskou činností je limitováno zejména existencí NP a CHKO Šumava a řadou maloplošných chráněných území. Proto přístup k jakémukoliv přetváření současného stavu krajiny a přírody musí být pečlivě posouzen, neboť atraktivní krajina tvoří největší bohatství regionu. V současné době se v území netěží žádné nerostné suroviny a jejich těžba nepřipadá v úvahu ani v budoucnosti. O to větší význam má využívání obnovitelných přírodních zdrojů. Horní partie vodních toků bývaly v minulosti hojně využívány jako zdroje přirozené a levné energie. Ještě dnes najdeme v území mnoho pozůstatků po vodních mlýnech a malých vodních elektrárnách. Území je soběstačné z hlediska využití energie z biomasy, která nezpůsobuje nárůst CO₂ v ovzduší a může do značné míry nahradit fosilní paliva. Vzhledem k vysoké lesnatosti území je těžba a zpracování dřeva významným hospodářským činitelem. Zemědělská produkce je zaměřena zejména na chov dobytka (převažuje chov masného skotu nad produkcí mléka), rostlinná výroba na produkci krmiv (seno, senáž). Orná půda je ve velmi malé míře využívána k pěstování méně náročných plodin (brambory, řepka, ječmen, oves). [33]

Přírodní rozměry krajiny na Železnorudsku modelují člověkem neovlivněné tvary: vyklenuté hřbety, náhorní planiny, zaerodovaná údolí řek, místy kaňonovitého charakteru. Původní estetiku krajiny mění pouze stavba Nýrské přehrady, několik železničních staveb a sídel. Dodnes jsou zde zachovány všechny přírodní tvary středních rozměrů: skalní výchozy, mrazové sruby, kryoplanační terasy, skalní suky, suťová pole, kamenná moře nebo říční terasy.

Kulturní rozměry krajiny mají převážně historické kořeny a ovlivňují naše vnímání především ve středních až detailních rozměrech. Nejzřetelnějšími kulturními artefakty jsou sídla, vodní nádrže a přehradní, železniční či silniční násypy. Sídelní útvary se za posledních cca 400 let ze samot postupně přeměňují na venkovská až městská urbanizovaná jádra, přitom samot ubývá. Les se vrací na uvolněné plochy, avšak ke kulturní krajině se nechová destruktivně. Dosud jsou zachovány mnohé zbytky staveb, kamenných snosů rozdělujících pozemek, kamenných zídek, cest, křížků, sejpů, starých důlních děl a jiných prvků. [29]

To, čím je krajina Železnorudska, potažmo celá Šumava výjimečná, lze popsat rámcově následujícím způsobem:

- dodnes si zachovala všechny atributy přírodní krajiny lesnatého pohoří střední Evropy,
- dosud poskytuje nespočet přírodních zákoutí nabízejících dojem divočiny a člověkem neovlivněné krajiny,
- poskytuje místa dalekých rozhledů, v těchto dálkových pohledech převažují přírodní fenomény jako horské hřbety a rozlehlé plochy lesa,
- nabízí řadu detailů jak přírodní, tak kulturní krajiny, díky původně rozlehlému osídlení území lze detaily svědčící o činnosti člověka nacházet celoplošně,
- nabízí vesnice a města, které nejsou zásadně esteticky pozměněny, oproti dojmu okolní krajiny, v sídlech lze dosud najít zřetelné stopy po původní zástavbě a estetice domů,
- krajina je člověkem nejvíce pozměněna ve větších sídlech. Sídla jsou abnormálně proniknuta vzrostlou zelení, stavby mají větší dimenze, kolorit sídel je často setřen velkými objekty (bytovky, hospodářská zařízení, velké rekreační objekty). Tyto nápadné objekty se zcela zásadně vymykají svým architektonickým řešením původním stavebním tradicím území. [31]

4.5 Socioekonomické podmínky

Sociálně ekonomický vývoj příhraniční oblasti byl výrazně ovlivněn dopady desítky let přetrvávající izolace tohoto území, způsobené především existencí železné opony a celkově nepříznivými důsledky periferní polohy oblasti v rámci tehdejšího státu. Důsledkem neprodyšně uzavřené hranice byl stagnující hospodářský vývoj, vylidňování příhraničního prostoru a téměř neexistující přeshraniční interakce. Změny, které nastaly po roce 1990, ovlivnily společenskou a ekonomickou situaci v území. Pozitivní vývoj nastal v oblasti cestovního ruchu, zlepšení životního prostředí a přeshraniční spolupráci. Otevření hranic přineslo nabídku pracovních míst pro místní obyvatele, zejm. v sousedním Bavorsku. Na druhé straně restrukturalizace zemědělství přinesla dramatický pokles jeho ekonomického významu. [28]

4.5.1 Charakteristika obyvatelstva

Zkoumaný region se vyznačuje nízkou hustotou zalidnění ve srovnání s celorepublikovým průměrem (131 obyv./km²). Průměrná hustota obyvatel na území CHKO Šumava činí pouhých 22,13 obyv./km². Tento údaj se v různých částech mění, na Železnorudsku dosahuje 25,97

obyv./km². Jako území s nejvyšší hustotou obyvatel lze označit oblast Nýrska a Zelené Lhoty. Většina sídel v posledních dvaceti letech snižuje počet obyvatel, výraznější přírůstek lze zaznamenat pouze u Železné Rudy (až 141 %). Tento vývoj je relativní a je způsoben zjm. možností pracovních příležitostí v SRN (tzv. „pendleři“). To pozitivně ovlivňuje sledované statistiky, ale zároveň přináší rizika a má praktický, negativní dopad na rozvoj regionu.

K 1. 1. 2005 měl správní obvod Železné Rudy celkem 2 118 obyvatel, z toho 47,6 % tvořily ženy. Průměrný věk obyvatelstva dosáhl 35,6 let. Podíl obyvatel ve věku 0 – 14 let je zde 17,7 %, ve věku 15 – 64 let pak 75,21 % a ve skupině 65+ je to 7,09 % z celkového počtu. Vzdelanostní struktura je nižší, a to zejména ve skupině obyvatel s dokončeným vysokoškolským vzděláním. Zde podíl dosahuje pouhých 6,2 %. Nejvíce zastoupenou skupinou jsou vyučení a střední odborné vzdělání bez maturity – 35,6 %. Úplné střední vzdělání s maturitou má 29,5 % obyvatel. Obyvatelstvo zde bylo od počátku smíšené. Například podle historických pramenů z r. 1907 bylo v Železné Rudě 310 Čechů a 2 446 Němců. Dnes převažuje ve všech sídlech jednoznačně česká národnost. Zajímavě se tento ukazatel vyvíjí v Železné Rudě, kde na druhém místě je s 11,8 % národnost vietnamská. [31, 33, g, t]

4.5.2 Občanská vybavenost

Školství

V oblasti se nachází 5 mateřských škol (Železná Ruda, Čachrov, Dešenice, 2 v Nýrsku), 4 úplné základní školy (Železná Ruda, Čachrov, 2 v Nýrsku) a 1 základní škola nižšího stupně (Dešenice). Základní umělecká škola je v Nýrsku, zaměřená na hudební, taneční a výtvarný směr. V Železné Rudě byl zřízen Informační bod pro mládež. Střední ani vysoká škola se v řešeném území nenachází. Nejbližší školní zařízení středního stupně je v Klatovech. Ohrožením dalšího fungování těchto zařízení by mohl být nepříznivý demografický vývoj s klesajícím počtem dětí. [33]

Zdravotnictví a sociální péče

V území je zajištěna základní zdravotní péče. V Železné Rudě se nachází ordinace dětského, praktického i zubního lékaře. Další stálá zdravotnická zařízení a rychlá záchranná služba jsou v Nýrsku. Lékárny jsou lokalizovány v Nýrsku a Železné Rudě. Fungují zde dvě horské služby (HS Špičák a HS Železná Ruda). Veterinární služba je poskytována v Zelené Lhotě. Nejužší vazby za vyššími lékařskými službami jsou vedeny na město Klatovy

s nemocnicí a poliklinikou. Za vysoce specializovanými lékařskými službami je nutno dojíždět do Plzně, případně Prahy. Vzhledem k velkým vzdálenostem je tento typ zdravotní péče špatně dostupný. Pokud jde o sociální péči, v Nýrsku funguje pečovatelská služba a v Železně Rudě existuje Farní domov, který je mimo jiné zaměřen na rekondiční pobyty zdravotně postižených. Většina ostatních potřebných sociálních zařízení je lokalizována v Klatovech. [33]

Kultura a sport

Frekvence kulturních akcí a hlavně celková koordinace a propagace kulturního a společenského života má v území regionu nedostatky. Chybí zde dostatek kulturních domů. Oživení kulturních a historických tradic představuje pozitivní potenciál pro rozvoj regionu. Pozitivem se jeví existence husté sítě obecních knihoven, zahrnující i malá sídla. Nevýhodou je, že se v oblasti nenachází kino. Sportovní vyžití je často vázáno na ubytovací zařízení. Je možno využít různá fitnesscentra, sauny, rehabilitace, minigolf, bowling, squash, tenis a další. Na Špičáku je tréninková horolezecká stěna. V oblasti je několik sportovních hřišť a tělocvičen. Z důvodu nejistého počasí jsou preferována zastřešená sportoviště. Charakteristická je velká koncentrace možností sportovního vyžití do oblasti Železná Ruda – Špičák, zatímco v menších sídlech jsou tyto příležitosti téměř nulové. Možnost koupání je v krytých bazénech v některých hotelových zařízeních, přírodních koupališť není mnoho. V širším okolí jsou dostupná koupaliště v Nýrsku, Klatovech, Zwieslu a Lamu. [33] Velmi oblíbený je bazén Arber – Wellenhallenbad v Bavorské Rudě. Jde o jediný bazén v příhraniční oblasti s umělými vlnami na ploše 50 x 25 m a hloubce 2,5 metru. Komplex nabízí také dětský a venkovní bazén, perličkovou koupel, saunu a solárium. Přesto, že býval hojně navštěvován českými turisty a žáky plaveckých kursů z okolí, musel být v březnu 2005 uzavřen z finančních důvodů. Plzeňský kraj a Městský úřad v Železně Rudě přispěli finančním darem na jeho provoz, a tak byl v prosinci 2005 znovu otevřen. To uvítali rekreanti na obou stranách hranice, bazén totiž představuje výraznou atraktivitu v případě nepříznivého počasí. [t]

4.5.3 Ekonomické charakteristiky

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří 57,6 % obyvatel regionu. Z toho je nejvíce obyvatel (68,8 %) zaměstnáno v terciálním sektoru (služby), což zcela odpovídá převažujícímu rekreačnímu charakteru oblasti. V zemědělství a lesnictví pracuje 18,2 %, průmysl a stavebnictví jsou zastoupeny 13 %. Velká část ekonomicky aktivních obyvatel vyjíždí do zaměstnání nebo do škol. K 31. 12. 2003 činí míra nezaměstnanosti v okrese Klatovy 8,42 %. V menších sídlech

Železnorudska tento údaj odpovídá, avšak v Železné Rudě je nezaměstnanost výrazně nižší – necelá 3 %. To je způsobeno jednak tradičně se rozvíjející sférou služeb, polohou na hlavním dopravním koridoru (Plzeň – Klatovy – Železná Ruda) a také existencí hraničního přechodu. Statistiky totiž nerozlišují podíl zaměstnaných v tuzemsku a v Bavorsku. „Pendleři“ tvoří velkou část z celkového počtu zaměstnaných. To představuje poměrně výrazné riziko pro vývoj nezaměstnanosti např. v případě politicko-ekonomických výkyvů v sousedním Bavorsku. Pokud se jedná o podnikatelské subjekty v oblasti, nejvýraznější zastoupení má obchod, prodej a opravy motorových vozidel a spotřebního zboží a pohostinství (61,9 %). [33, g]

Specifické problémy území

Jedním ze specifických problémů jsou neustálé rozpory mezi předpisy stanovenými orgány ochrany přírody a ekonomickými zájmy obcí. Také existence hraničního přechodu Železná Ruda – Alžbětín přináší některé negativní důsledky. Jednak jsou to „pendleři“, kteří odvádějí veškeré daně v Německu, v tuzemsku platí jen minimální zdravotní pojištění. Nejsou vykazováni jako uchazeči o zaměstnání, tudíž nevzniká potřeba vytvářet nové pracovní příležitosti a celkově dochází ke zkreslení ukazatelů zaměstnanosti. Velkým problémem Železné Rudy je stánkový prodej. Příslušníci vietnamské komunity zde začali podnikat ve velkém, často nelegálně, nebo mají sídlo mimo území a daňové odvody tak plynou mimo obec. Místní vyhlášky nejsou účinné, chybí legislativa. Stánkový prodej negativně ovlivňuje image města a první dojem zahraničních návštěvníků z České republiky. Podobný negativní dojem vyvolává množství heren a nočních klubů. Například jedno ze zařízení je cca 50 m od kostela a druhé cca 50 m od školy. Opět chybí účinná legislativa. [33]

5 Analýza cestovního ruchu

5.1 Analýza potenciálů na straně nabídky

Principy lokalizačního subsystému nabídky jsou založeny na aktivacích primárních, sekundárních a terciálních absorpčních potenciálů cestovního ruchu. Ten je lokalizován do míst, která disponují pro cestovní ruch optimálními přírodními atraktivitami, společenskými atraktivitami, a zároveň jsou tato místa dobře vybavena infrastrukturou služeb s optimální podporou institucionální sféry. [17]

5.1.1 Primární potenciál

Primární potenciály představují přírodní a společenské atraktivity. Pestrost druhů, stupeň přitažlivosti a kvalita těchto atraktivit profiluje potenciální možnosti dané lokality, oblasti nebo regionu v cestovním ruchu. [17, s. 17]

5.1.1.1 Přírodní atraktivity

Železnorudsko leží v CHKO a NP Šumava, což samo o sobě vede k výskytu řady přírodních atraktivit. Mezi výrazné tvary reliéfu patří řada vrcholů převyšujících 1000 m n. m. - Jezerní hora, Špičák, Ostrý, Pancíř, Můstek, Prenet, Polom, Plesná, v blízkosti se na německé straně hranic nachází nejvyšší hora Šumavy – Velký Javor. Hydrologické poměry reprezentují unikátní ledovcová jezera, také řada pramenišť, mokřadů, potoků a řek. Z vegetačního pokryvu je významný výskyt rašelinišť, velká část území je zalesněna. Řada těchto atraktivit je zároveň chráněna jako zvláště chráněná území. Členění z hlediska reliéfu a ochrany přírody byla tedy věnována největší pozornost.

RELIÉF

Špičák

Výrazný vrchol Špičáku dosahuje nadmořské výšky 1202 m a nachází se 3 km severně od Železných Rud. Spojuje Jezerní horu a Pancíř, přes jejichž vrcholy prochází hlavní evropské rozvodí mezi Černým a Severním mořem. Na mírně zvlněném až plochém vrcholu Špičáku vystupuje skalnatý povrch, narušený mrazovým zvětráním hornin. Od velkého dřevěného kříže na vrcholu je daleký výhled, za dobré viditelnosti až na Alpy v oblasti Dachsteinu. Už ve 13.

století se na Špičáku těžila železná ruda. Dodnes se tu udržel název „V Červených jamách“. Pod vrcholem Špičáku prochází nejdelší železniční tunel v ČR (1 747,25 m) vybudovaný v letech 1874 – 1877. Poté zde vznikla první turistická ubytovna p. Prokopa, následovaly další hotely a dnes je Špičák významným horským rekreačním střediskem. Na jihovýchodních svazích Špičáku byl vybudován rozlehlý lyžařský areál s pěti sjezdovkami různé obtížnosti, sedačkovou lanovkou, několika vleků a s možností umělého zasněžování. Špičák tak představuje významné centrum zimní i letní rekreace. Na Špičák vedou turisticky značené trasy, vysokou koncentrací návštěvníků tohoto vrcholu způsobuje také blízkost železničního nádraží. [6, 1]

Prenet

Vrchol Prenet v severní části Pancířského hřbetu se zvedá do výšky 1071 m n. m. Leží asi 5 km východně od údolní nádrže Nýrsko. Z vrcholu je výhled k severu a severozápadu na Ostrý a do Českého lesa. Ve středověku tudy procházela obchodní stezka z Bavorska, zvaná Výšinná. V roce 1408 zde nechal Bohuslav Racek z Janovic postavit kapli svaté Kunhuty, která byla barokně přestavěna v 18. století a stojí zde dodnes. Nedaleko je bývalá turistická chata, přestavěná později na podnikové rekreační zařízení. K vrcholu Prenetu se váže pověst o velkém hadu a vypálení lesa. Odtud název Prenet, který je odvozen z německého Brenner (Spálenec). Prochází zde červená trasa po hřebenovce Pancíř – Můstek – Prenet. Přístup je možný také po zelené trase od železniční zastávky Hojsova Stráž (4 km). [3, v]

Můstek

Můstek (1234 m n. m.) představuje nejvyšší z vrcholů známé šumavské hřebenové trasy Pancíř – Můstek – Prenet. Nachází se nad osadou Brčálník, asi 7 km severně od Železné Rudy. Ve středověku tudy procházela tzv. Výšinná obchodní cesta z Bavorska do Čech. Na vrcholu Můstku stála od roku 1924 turistická chata s 18 m vysokou rozhlednou. V prosinci 1995 však vyhořela a dnes ji připomínají jen základy. Vrch je porostlý smrkem. Ve vrcholových partiích byla uměle vysázena kleč. Přes Můstek prochází kromě červené hřebenové trasy také modrá turistická trasa z Hojsovy Stráže do Čachrova a v zimě lyžařské běžecké trasy. [6]

Velký Javor (Grosser Arber)

Velký Javor je nejvyšší a nejnavštěvovanější horou Šumavy, měří 1456 m n. m. Nachází se 6 km jihozápadně od Železné Rudy již na německém území. Jeho typická silueta s dřevěným křížem na vrcholku a se dvěma kruhovými věžemi ze 70. let 20. století (radarová stanice a

rozhlasový vysílač) je viditelná ze širokého okolí. Pod vrcholem stojí kaplička sv. Bartoloměje a chata s restaurací. Vrchol tvoří čtyři skupiny skal – Grosser Arber, Bernstein, Richard Wagner-Spitze a Ostspitze. Pod vrcholem leží dvě ledovcová jezera – Malé a Velké Javorské jezero. Velký Javor jako jediná hora na Šumavě převyšuje klimatickou hranici lesa. Smrk a jeřáb se tu vyskytují ojediněle, zato kleč vytváří místy souvislý porost. V bylinném patře se nachází několik glaciálních reliktních, což činí z vrcholového platá jedinečný, ale i velmi křehký biotop. Chráněné území zde bylo vyhlášeno již v roce 1939. Pohyb návštěvníků je omezen jen na vyznačené trasy a cyklotrasy. Na vrchol vede také kabinková lanovka. Velký Javor poskytuje velmi dobré podmínky pro sjezdové lyžování, je zde několik sjezdovek, lanovek a vleků. [3, a]

Velké Javorské jezero (Grosser Arbersee)

Jezero ledovcového původu leží v jihovýchodním svahu Velkého Javoru v nadmořské výšce 935 m. Vodní plocha má rozlohu 7,72 ha a největší hloubka dosahuje 16 metrů. Jezero je postupně zanášeno a zarůstá. V r. 1885 byla u jezera uměle zvýšena hráz a později bylo čištěno od rašeliny. Jezero s karem a okolní porosty s chráněnými rostlinami jsou od roku 1939 součástí přírodní rezervace o rozloze 157 ha. Ze všech šumavských jezer je nejvíce „poznamenáno“ turistickým ruchem a má nejdále k původnímu přírodnímu rázu. Kolem jezera vede silnice, v blízkosti je rozlehlé parkoviště. Na hrázi stojí hotel s restaurací, po jezeře plují loďky. Atrakcí pro děti je Pohádkový les. [3, a]

Malé Javorské jezero (Kleiner Arbersee)

Malé Javorské jezero se nachází v severozápadním svahu Velkého Javoru v nadmořské výšce 918 m. Po hladině plují rašelinné ostrůvky, také toto jezero je pomalu zanášeno a zarůstá. Největší hloubka činí 9 m, rozloha vodní plochy je 6,36 ha, ale s okolními slatěmi je celková plocha 8,56 ha. Alpínská květena v okolí jezera je chráněna přírodní rezervací (9,4 ha) od roku 1959. Kolem jezera vede vycházkový okruh. S jezerem je spojena řada pověstí. Nejrychlejší přístup je z parkoviště v sedle Brennes. [3, a]

OCHRANA PŘÍRODY

Národní park Šumava

NP Šumava byl vyhlášen 20. 3. 1991 nařízením vlády ČR č. 163/1991 Sb. na celkové rozloze 69 030 ha. Svou rozlohou je největším národním parkem v České republice. Rozprostírá se při jihozápadní hranici ČR v téměř 70 km dlouhém pásu od Železné Rudy po Zadní Zvonkovou. Nadmořská výška se pohybuje od 600 m (údolí Otavy u Rejštejna) po 1378 m (Plechý). Nejvyšší horou celé Šumavy je Velký Javor (1456 m n. m.), který leží na německé straně Šumavy nedaleko Železné Rudy. Posláním národního parku je: „Uchování a zlepšení jeho přírodního prostředí, zejména ochrana či obnova samořídících funkcí přírodních systémů, přísná ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování typického vzhledu krajiny, naplňování vědeckých a výchovných cílů, jakož i využití území NP k turistice a rekreaci nezhoršující prostředí.“ [30]

Území zahrnuje nejcennější přírodní společenstva, např. zbytky pralesovitých porostů horských lesů, ledovcová jezera nebo horská či údolní vrchoviště. Základním rysem je téměř všudypřítomné prolínání málo dotčené „přírodnosti“ se stopami staleté přítomnosti člověka, dodávající této velmi řídké osídlené oblasti i osobité kouzlo a zvláštní tajemnost. Způsoby ochrany přírody národního parku jsou odstupňovány na základě členění území do tří zón vymezených s ohledem na přírodní podmínky a zachovalost ekosystémů. Nejpřísnější režim ochrany se stanoví pro *první zónu*, která představuje nejhodnotnější a přírodě nejbližší ekosystémy s přirozenými společenstvy, zjm. pralesovité porosty, první generace lesa po pralese, sukcesní stadia blízka přirozenému stavu, mokřady a rašeliniště, vodní toky, ledovcová jezera a další extrémní stanoviště. Příroda je zde ponechána samovolnému vývoji bez zásahů člověka. Pohyb návštěvníků je povolen jen po turisticky značených cestách. Počítá se s postupným rozšiřováním a propojováním I. zón. *Ve 2. zóně* jsou území s významnými přírodními hodnotami, které ovlivnil člověk svou činností. Je zde přípustné omezené, přírodě blízké a šetrné využití. Tato zóna je využívána k turistice a rekreaci. Návštěvníci se zde musí řídit návštěvním řádem, jinak jejich pohyb není omezen. Do *3. zóny* se řadí území člověkem značně pozměněných ekosystémů a zastavěná území sídelních útvarů. Tato zóna je využívána pro trvalé bydlení, služby, zemědělství, turistiku a rekreaci, pokud to není v rozporu s posláním národního parku. Zvlášť byla vymezena tzv. *klidová území*, která zahrnují nejcennější části území NP. Jejich účelem je chránit živočichy citlivé na přítomnost člověka (např. tetřev hlušec) a rostlinný pokryv před nadměrným poškozením. Vstup je povolen pouze po značených cestách s omezeným

Obr. č. 2: NP a CHKOŠ

Zdroj:
<http://www.npsumava.cz/>

režimem. Vymezení klidových území je dočasnou záležitostí. Postupným rozšiřováním I. zón klidová území přestanou plnit svoji funkci. [30, q]

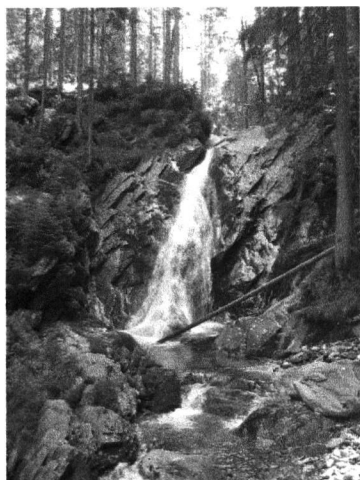
Funkci ochranného pásma národního parku plní CHKO Šumava. Většina mimořádně cenných území původní CHKO Šumava byla zahrnuta do I. zóny nově vyhlášeného národního parku. Železnorudsko leží v západní části NP Šumava, jehož hranice probíhá od hraničního přechodu Debrník – Ferdinandstahl a kopíruje silnici I/27 Javorná – Železná Ruda. Nachází se zde několik cenných segmentů první zóny, např. Medvědí jámy, Gerlův potok, Pod Gerlovou pasekou, Slatinný potok, Zhůřské louky, Novohůrecká slat', Cettlova Hůrka, Hůrecký vrch, či klidové území Plesná – Ždánidla. [19]

Chráněná krajinná oblast Šumava

Byla vyhlášena 27. 12. 1963 na ploše 160 300 ha. Po vzniku NP Šumava v r. 1991 byly nejcennější lokality vyjmuty a CHKO se tak stala ochranným pásmem národního parku. Území dlouhé asi 100 km se táhne od Svaté Kateřiny po Přední Výtoň u Lipna. Dnešní rozloha CHKO činí 99 400 ha. Z toho tvoří 27,4 % zemědělská půda, 57,6 % lesní půdy a 0,4 % zastavěné půdy. Pralesovité zbytky zaujímají cca 0,6 % rozlohy, ostatní plochy a sukcesní stádia cca 15 %. Ve srovnání s NP Šumava má menší lesnatost, větší zastoupení zemědělsky využívaných ploch a hustší osídlení. Přesto se zde nacházejí velké lesní komplexy s rozmanitými biotopy. Mimořádně cenná území jsou chráněna jako maloplošná zvláště chráněná území. Také CHKO je z důvodu odlišných způsobů ochrany přírody rozdělena na čtyři zóny. Nejprísrnější režim ochrany je v I. zóně, která zahrnuje přírodně nejhodnotnější lokality, území s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů a také všechna vyhlášená maloplošná ZCHÚ. Krajina se středními přírodními hodnotami leží ve II. a III. zóně CHKO, IV. zóna představuje nejvíce pozměněná území. [q]

Železnorudsko leží v západní části území CHKO. Nachází se zde řada cenných lokalit, například oblast Královského hvozdu s NPR Černé a Čertovo jezero, která původně měla být součástí národního parku. K 31. 12. 2005 se na Železnorudsku nachází celkem 17 maloplošných zvláště chráněných území, z toho jsou 2 národní přírodní rezervace, 14 přírodních rezervací a 1 přírodní památka (viz příloha č. 4). Návštěvnost těchto lokalit významně ovlivňuje jejich atraktivita, ale také skutečnost, zda leží v blízkosti turistických tras, cyklotras či lyžařských běžeckých tratí. Mezi nejnavštěvovanější na Železnorudsku patří NPR Černé a Čertovo jezero, NPR Bílá strž, jezero Laka, případně vrchol Ostrého v PP Královský hvozd. Naučné stezky jsou vybudovány u PR Úhlavský luh a PR Brčálnické mokřady. Protože rozsah diplomové práce neumožňuje jmenovat je všechny, byly vybrány ty, které jsou považovány za významné z hlediska cestovního ruchu.

Obr. č.3: Vodopád Bílá strž

Zdroj: <http://www.sumavskecyklotrasy.euweb.cz/fotogalerie7/bilastrz.html>

NPR Bílá strž

Chráněné území bylo vyhlášeno v r. 1972 na ploše 79 ha asi 3,5 km sz. od Černého jezera. Rezervace pokrývá hluboko zaříznuté údolí Bílého potoka v rozsáhlém lesním komplexu na svazích Královského hvozdu v nadmořské výšce 735 – 1086 m. Bílý potok zde vytváří asi 3 km dlouhou skalní rokli zahloubenou v rulách a svorech s odolnějšími křemencovými vložkami, teče téměř po spádnicí do údolí a vytváří přitom četné stupně, peřeje, kaskády a několik vodopádů. Ten nejvyšší dosahuje výšky 13 m; je tak nejvyšším vodopádem na Šumavě. Důvodem vyhlášení NPR byl nejen vodopád, ale zejména cenný lesní porost, jen velmi málo narušený lidskou činností. Nejstarší porosty smrku, jedle a jeřábu dosahují věku 220 až 240 let. V současné době jsou ponechávány samovolnému vývoji. Postupně odrůstá smrková úroveň, pod níž je vytvořeno bukové nebo smrkové střední patro a silněji se zmlazuje jedle. Bylinné patro tvoří např. žebrovice různolistá, mlčivec alpský, vranec jedlový, třtina chloupkatá a náprstník červený. Ze zvířeny se na území NPR vyskytuje krkavec velký, datlík tříprstý, puštík bělavý, rys ostrovid, okrajově také tetřev hlušec. V čistých vodách Bílého potoka žijí pstruzi, vranky a raci. Do roku 1989 byla rezervace nepřístupná. Okrajem rezervace prochází značená turistická trasa. Na rozcestí je přístřešek pro turisty s informační tabulí. Odtud sestupuje asi 300 m dlouhá odbočka po dřevěném chodníku na vyhlídkovou plošinu k vodopádu. Díky strmým sklonům a značnému podmačení nestabilních sutí jsou zde stopy po půdních sesuvech a proudech (zvaných mury), proto se doporučuje v deštivých či větrných dnech na toto území raději nevstupovat. K Bílé strži vede červená turistická trasa od Černého jezera (4 km), nebo trasa od železniční stanice Hojsova Stráž (6,5 km). Prochází tudy také cyklotrasa a v zimě lyžařské běžecké trasy. [2, 19]

NPR Černé a Čertovo jezero

Rezervace chrání dva ledovcové kary s jezery na svazích Jezerní hory a přirozené lesní porosty. Nachází se 4 – 6 km severozápadně od Železné Rudy v nadmořské výšce 1008 – 1343,4 m. Chráněné území bylo vyhlášeno v roce 1933¹ na území 174,86 ha. Povodí obou jezer patří k nejlépe monitorovaným malým povodím na Šumavě (zkoumání vývoje vztahu srážky – půdní voda – odtok). Skalní podloží rezervace tvoří dvojslídne svory a dvojslídna až biotitická

¹ Rezervaci Černé a Čertovo jezero zřídil r. 1911 kníže Vilém Hohenzollern, ale za 1. světové války byla porušena. Znovu vyhlášena byla r. 1933 Ministerstvem školství a národní osvěty. Datum vzniku se v různých zdrojích liší.

pararula. Staré porosty na náhorní planině Jezerní hory jsou přirozenou klimaxovou smrčínou, nejstarší smrky dosahují věku 300 let. Svah ovšem pokrývají mladší smrčiny, které nejsou starší 250 let. V celé rezervaci s výjimkou vrcholových hřbetů se přirozeně obnovuje jedle. V obou karech jsou vyvinuty ostrůvkovité porosty borovice kleče s vtroušeným jeřábem ptačím a vrbou velkolistou. Květenu rezervace ovlivňují mimořádné sněhové podmínky lokality, pohyb plazivého sněhu a menších lavin po strmých svazích. V horních partiích se vyskytují fragmenty subalpínské vegetace. Z vysokobylinných společenstev je možno uvést papratku horskou, hořec šumavský, mléčivec alpský a pryskyřník platanolistý. Zvířena je druhově relativně chudá, obsahuje však velmi významné reliktní prvky, např. vzácný arkoalpínský severský pavouk slíďák, endemická forma střevlíka a různé druhy brouků. Z obratlovců zde hnízdí tetřev hlušec, který je velmi citlivý na přítomnost člověka. Dále je to např. kulíšek nejmenší, sokol stěhovavý, datlík tříprstý, kos horský a krkavec velký. Celý prostor Jezerní hory je pravidelně navštěvován rysem ostrovidem. NPR Černé a Čertovo jezero je vzácnou přírodní lokalitou s nejvyšším stupněm ochrany, a proto je rezervace veřejnosti zcela nepřístupná. Výjimkou jsou turistické trasy, vedoucí po hrázích obou jezer. Pro zachování neporušených jezerních sedimentů a populace šídlatky jezerní není možné do jezer vstupovat či provádět destruktivní výzkum jezerního dna. [19]

Černé jezero (bližší popis ve zkoumaných přírodních lokalitách na str. 35)

Čertovo jezero

Menší a méně výrazný kar Čertova jezera je zahloben v jihovýchodním svahu Jezerní hory (1343,4 m n. m.). Jezero leží v nadmořské výšce 1030 m, jen 1,5 km vzdálené od Černého jezera. Vzniklo působením ledovce v pleistocénu. Svou rozlohou 10,33 ha je druhé největší na Šumavě. Maximální hloubka jezera činí 36,5 m, avšak průměrná hloubka je 17,93 m. Jezero zadržuje 1,850 mil. m³ vody, plocha sběrné oblasti činí 0,857 km². Hlavní evropské rozvodí probíhá po hřbetu Jezerní hory, Čertovo jezero tak jako jediné z českých šumavských jezer patří k úmoří Černého moře. Jezero má dva menší přítoky a je odvodňováno Jezerním potokem do Řezné, která je přítokem Dunaje. Nad jezerem se tyčí více než 300 m vysoká příkrá, svorem tvořená skalní stěna ledovcového karu a hrazeno je balvanitou čelní morénou. V části karu rostou buky, dále převažuje acidofilní třtinová bučina. V jednom z přítoků se nachází jedna ze dvou lokalit okružnice stlačené v ČR. Jezero je opředeno mnoha pověstmi. Podle jedné z nich dolinu, v níž se Čertovo jezero nachází, vyryl ďábel, neboť mu dívka, kterou chtěl odnést do pekla, přivázala na ocas velký kámen. Dodnes se prý z jezera vynořují skřeti a podivné postavy. V červenci roku 1964 byly v jezeře nalezeny bedny s výbušninami a přímo u jezera byly

odpáleny. Výbuch rezervaci zčásti poškodil. Jezero je oblíbeným výletním místem, přestože výstup k němu je o něco náročnější než k Černému jezeru. Nejkratší trasa vede od Špičáckého nádraží (1,5 km), frekventovaná je též cesta od Černého jezera přes Rozvodí (2,5 km), k jezeru je možné se vydat i ze Železné Rudy kolem pomníku A. Kašpara (5 km). [3, 6, 1]

PP Královský hvozd

Původně se Královským hvozdem nazýval celý lesnatý pohraniční prostor oddělující české území od Bavorska. Přírodní památka Královský hvozd byla vyhlášena v r. 1991 v prostoru mezi Železnou Rudou a Svatou Kateřinou. Chráněné území je rozčleněno do několika oddělených segmentů o celkové rozloze 2 020,85 ha (s ochranným pásmem cca 3 800 ha). Terén je zde mimořádně členitý, nadmořská výška se pohybuje mezi 520 - 1315 m n. m. Smyslem ochrany je zachování geomorfologických útvarů typické horské krajiny, včetně lesního a vegetačního pokryvu, ochrana suťových polí, kamenných moří a skalních výchozů a ochrana hnízdních oblastí některých živočichů. Mohutný hřbet Královského hvozdů s hluboko zaříznutými údolími tvoří dvojslídne svory s vločkami kvarcitů (moldanubikum). Morfologicky nejvýraznějším útvarem je hřeben Velkého Ostrého (1293 m n. m.). Vzhledem k mimořádnému výškovému rozpětí jsou zde zastoupeny vegetační stupně květnatých bučin, acidofilních horských bučin, klimaxových smrčín a také pralesovité zbytky smíšených horských lesů. Z nejvýznamnějších druhů květeny jsou zastoupeny žebrovice různolistá, mléčivec alpský, kamzičník rakouský, oměj šalamounek či podbělice alpská. Z ohrožených druhů zde rostou např. prstnatec májový, upolín nejvyšší a suchopýr úzkolistý. Vrchol Ostrého a Svarohu jsou jediným místem na Šumavě, kde byla nalezena malohubka laločnatá. V chráněném území trvale hnízdí tetřev hlušec, jeřábek lesní, datlík tříprstý a kos horský, zdržuje se zde pravidelně rys ostrovid. Zvláštní pozornost zasluhuje niva Chodské Úhlavy se vzácnými druhy plžů. V poslední době sem z Bavorska občas přechází bobr evropský. Území je ponecháno samovolnému vývoji, převažuje citlivé lesnické hospodaření. Pohyb turistů je omezen na několik značených turistických tras. [19]

PR Prameniště

Přírodní rezervace představuje komplex svahových a údolních rašelinišť, mokřadů a lesních porostů se zbytky lučních enkláv v pramenné oblasti Křemelné a Řezné na východních svazích Můstku a Pancíře. Byla vyhlášena v roce 1994 na ploše 335,27 ha. PR je rozčleněna do čtyř oddělených segmentů v nadmořské výšce 930 – 1200 m. Po odlesnění počátkem 18. století pak vznikaly lesní porosty přirozeným náletem. Dnes převažují podmáčené rašelinné smrčiny s břízou a borovicí (včetně blatky). Nejcennějším typem vegetace jsou luční a prameništní

rašeliniště, kde rostou např. suchopýr úzkolistý, vachta trojlistá a prstnatec májový. V lokalitě Šmauzy jsou to také suchopýrek alpský, klikva bahenní či rosnatka okrouhlostá. Z ohrožených druhů pak hořec šumavský. Z fauny se vyskytuje např. datlík tříprstý, kos horský, bekasina otavní, chřástal polní a v okolí rašelinišť žije tetřev hlušec. Rezervaci v několika místech protínají turistické trasy, přes Nový Brunst prochází také cyklotrasa. [19]

Část PR v prameništi Křemelné je označována jako *Šmauzy*. Tato malebná lesní enkláva s horskými rašelinnými loukami a chráněnou květenou patří k velmi hodnotným přírodním lokalitám. Rozkládá se na ploše 23 ha, má severní a severozápadní expozici a sklon 10 %. Původně zde Ignác Schmauss roku 1754 postavil sklářskou huť. Několik skláren stálo i v okolí, např. na Novém Brunstu. Sklo se tu vyrábělo do r. 1821, poté sklárny vystřídaly pily. Obyvatelé těchto samot dřevařili a dobytkařili. Stála zde i hospoda, kde se scházeli horalé z celého okolí. Časem samoty zcela zanikly, na život lidí upomíná jen několik starých ovocných stromů. U cesty stávaly dva pralesní smrky. Šmauzy jsou dnes středem jelení oblasti. Prochází tudy žlutá turistická trasa od Javorné na Pancíř. [16]

PR Městištské rokle

Rezervace pokrývá komplex pramenišť, rašelinišť, luk, pastvin a přirozených roklinových lesů v zaříznutém údolí Městištského potoka o celkové ploše 168,91 ha. Byla vyhlášena v roce 1994. Nachází se 3 – 5 km severovýchodně od Hojsovy Stráže v nadmořské výšce 653 – 1104 m. Cílem ochrany je sledování samovolného vývoje přírodního lesa a ochrana rostlinných druhů např. orchidejovitých rostlin. Přirozené smíšené porosty tvoří buk lesní, smrk ztepilý a jedle bělokorá, zastoupen je také javor klen. Porosty se vyvíjejí zcela samovolně, místy mají pralesovitý charakter. V území rostou roztroušeně vranec jedlový, plavuň pučivá či žebrovice různolistá. Malá část pastvin náhorní roviny je přepásána ovce, část luk v údolní poloze je kosena. Přístup je pouze po značených turistických cestách a cyklotrasách, které rezervaci protínají na krátkých úsecích. Turisticky nejzajímavější částí Městištských roklí jsou *Suché studánky* v jižní části rezervace. Jedná se o planinu s rašelinnými loukami a křížovatku turistických cest v nadmořské výšce 1068 m na svahu Můstku. Původní porost planiny byl jedlobukový s plochami horských smrčín. Koncem 18. století došlo k vykácení a osídlení. Vzniklo zde několik rozptýlených samot dvorcového typu, dnes již zaniklých. Dominantou Suchých studánek je malá kaplička, renovovaná v roce 1969 a 1989. Je cílem řady turistů, kteří se mohou zapisovat do návštěvní knihy. Uvnitř se dochovalo původní zařízení a obraz Madony s dítětem z r. 1868. Z planiny je částečný výhled, pramení zde dva potoky. Nedaleko se nachází rašelinné jezírko. Přírodní scenérie je tu půvabná a neotřelá. [16, 19]

PR Brčálnické mokřady

Poměrně nová rezervace byla vyhlášena v roce 2004 a je situována do údolí Úhlavy 3 km jihovýchodně od obce Hojsova Stráž pod osadou Brčálník. Rozkládá se na ploše 49,79 ha v nadmořské výšce 740 – 820 m. Brčálnické mokřady představují mozaiku pramenišť, rašelinišť, pastvin a přípotočních niv podél přirozeně meandrujícího toku Úhlavy a jejích přítoků. Samovolně vzniklé formace dřevin a extenzivní pastva zde dotvářejí krajinářsky hodnotné údolí. Z významných druhů rostlin se zde vyskytují prstnatec listnatý a májový, vemeník zelenavý, tučnice obecná, rosnatka okrouhlostá, všivec mokřadní či upolín evropský. Žijí zde běžné druhy savců a ptáků nižších a středních poloh. Z plazů byla zjištěna zmije obecná. Jádru rezervace přestalo být intenzivně využíváno již před 2. světovou válkou, v poválečném období bylo využití zredukováno jen na příležitostnou pastvu. V současné době je k extenzivní pastvě určena pouze část rezervace, zbytek je ponechán samovolnému vývoji. Po obvodu rezervace se buduje naučná stezka. [19]

PR Úhlavský luh

PR Úhlavský luh chrání mladý mozaikovitý les podél přirozeně meandrujícího vodního toku Úhlavy. Lesní porost samovolně vznikl na nevyužívaných, převážně zamokřených zemědělských plochách. Rezervace leží nad Nýrskou přehradou u obce Hamry v nadmořské výšce 530 – 580 m. Byla vyhlášena v roce 2003 na ploše 50,21 ha. Pestrost druhů dřevin říční nivy je značná. Je možné uvést např. jasan ztepilý, břízu bělokorou, javor klen, dub zimní, jilm horský, vrbu křehkou a jeřáb ptačí. Z keřů jsou nejčastější krušina olšová, střemcha obecná, zimolez černý, kalina obecná. Žijí zde běžné druhy savců a ptáků nižších a středních poloh. Lesnická péče a lesnické zásahy se neprovádějí. Území přestalo být intenzivně využíváno po 2. světové válce. Rezervace je v současnosti ponechána zcela bez využití samovolnému vývoji a je určena ke sledování dynamických změn při přechodu nelesních společenstev na společenstva lesní. Podél rezervace prochází turistická trasa a cyklotrasa. Po obvodu rezervace je zřízena „Naučná stezka Úhlavským luhem“, která měří 4 km a zpřístupňuje přírodní partie říční nivy řeky Úhlavy. Je určena pouze pro pěší návštěvníky. Nástupní místo je v Hamrech u Kollerova kostela. Stezka má pět zastavení, která jsou věnována řece Úhlavě, přírodní rezervaci, dřevinám, vývoji osídlení a sukcesi dřevin. [19, t]

Památné stromy

Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy. [36] V terénu se památné stromy označují malým státním znakem České republiky.

Za mimořádně významné stromy lze označit:

- stromy mimořádného vzrůstu,
- stromy mimořádného stáří,
- stromy, mající zvláštní habitus (celkový vzhled),
- stromy, které jsou krajinnými dominantami nebo jinak výrazně přispívají ke krajinnému rázu,
- cenné introdukované dřeviny,
- stromy, připomínající určitou historickou událost nebo pověst,
- stromy, doprovázející nějakou kulturní památku (kaple, kostel, boží muka, studánku).

Návrh na vyhlášení památných stromů může podat kterýkoliv občan nebo občanské sdružení. Památné stromy vyhláší podle zákona č. 114/1992 Sb. místně příslušný orgán ochrany přírody, zároveň se kolem památného stromu vyhláší ochranné pásmo. Péče a údržba památných stromů je povinností vlastníka nebo nájemce pozemku, na kterém památné stromy rostou. Na tuto činnost lze získat státní finanční prostředky. Registr památných stromů vede Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. V tomto registru bylo k 31. 12. 2005 uvedeno 5 500 záznamů, z toho soliterních stromů 3 479. Celkově je v České republice registrováno téměř 23 000 památných stromů. Jsou klasifikovány dle druhu, velikosti, odhadovaného stáří a stupně poškození. Mezi nejčastěji vyhlášené stromy patří lípa srdčitá a velkolistá, javor klen a buk lesní. [29, o]

Na území CHKO v oblasti Železnorudska bylo k 1. 1. 2006 vyhlášeno celkem 24 památných stromů (podrobněji viz příloha č. 5). Nejedná se vždy o soliterní stromy, někde jsou to skupiny 2 – 4 jedinců, nachází se zde také jedna alej a výjimečná je skupina 83 jedinců na Zhůří. Nejstarší stromy jsou Lípy na Vyhlídce v Hojsově Stráži (400 a 300 let) a Brčálnický jasan (300 let). Nejvyšším vzrůstem se pyšní Jedle a smrky pod Strahovem (42 – 45 m). V nejvyšší nadmořské výšce roste Brčálnický buk (980 m) a největší obvod kmene byl naměřen u Brčálnické lípy (700 cm). [x]

Obr. č. 4: Brčálnický buk

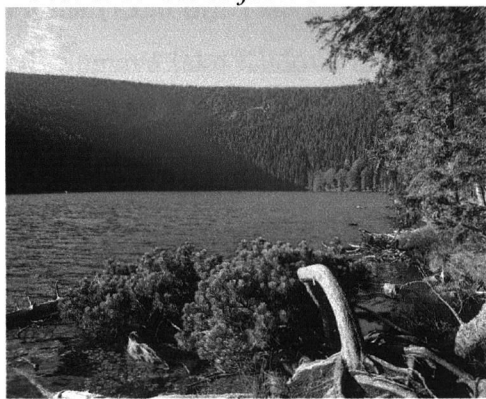

Zdroj: http://www.npsumava.cz/storage/ch_str37.pdf

POPIS ZKOUMANÝCH PŘÍRODNÍCH LOKALIT V OBLASTI

Pro dotazníkové šetření byla vybrána dvě ledovcová jezera a dva vrcholy s atraktivními výhledy do krajiny. Černé jezero je největší ledovcové jezero na Šumavě, je snadno přístupné a velmi navštěvované. Naproti tomu jezero Laka s plovoucími ostrůvky je díky své rozloze nejmenším šumavským jezerem. Leží na území NP Šumava a je přístupné až od r. 1990. Druhý typ lokalit reprezentuje Velký Ostrý, ležící přímo na hranici se SRN. Je dostupný po náročném stoupaní pouze pěším turistům. Druhým vrcholem je Pancíř s turistickou chatou a rozhlednou, dostupný lanovkou a po turistických trasách.

Obr. č. 5: Černé jezero

Černé jezero

Černé jezero je největším (18,43 ha), nejhlubším (max. 39,8 m) a nejnižše položeným (1008 m n. m.) ledovcovým jezerem na české straně Šumavy. Rozkládá se v severovýchodním svahu Jezerní hory (1343,4 m) asi 6 km severozápadně od Železné Rudy. Spolu s Čertovým jezerem je chráněno v národní přírodní rezervaci. Jezero vzniklo asi před 10 000 lety. Zadržuje 2,87 mil. m³ vody,

Zdroj: http://www.sumavanet.cz/horizont/galerie/obr_cerne.jpg

obvod vodní hladiny činí 1809 m. Povodí jezera má plochu 1,286 km², přítokem jsou dva bezejmenné potoky a vody odvádí Černý potok vlévající se do Úhlavy. Jezero tak patří k povodí Labe. První zmínky o jezeře pocházejí z roku 1571. Tehdy bylo cílem ojedinělých vědeckých výprav. Po zavedení železnice do nedalekého Špičáku v roce 1877 bylo jezero zpřístupněno návštěvníkům i z českého vnitrozemí. V současné době navštíví toto místo až 2 000 návštěvníků denně. Nad jezerem se tyčí 335 m vysoká Jezerní stěna. Do počátku 19. století ji pokrývaly pralesy, později vykácené. Dnes zde převažuje klenová bučina, vzácný je i zdejší výskyt kleče. V karu jezera roste sítina trojklanná, na stěně exponované k severu arктоalpínské rostliny. V Černém jezeře v hloubce 2,5 až 6 m roste na jediné lokalitě v ČR početná populace šídlatky jezerní. Dříve uváděný zevar úzkolistý již z jezera nenávratně vymizel. Druhově bohatá je také řasová flóra. Z živočichů zde dosud přežívá perloočka.

V minulosti stálo u jezera několik malebných pavilonů. Dnes je jedinou stavbou samotná hráz, postavená pro účely přečerpávací hydroelektrárny, která stojí v údolí Úhlavy. S jezerem je spojena potrubím. Od poloviny 80. let 20. století je jezero a jeho povodí intenzivně zkoumanou monitorovací plochou. Český hydrometeorologický ústav na vrcholu Jezerní hory měří srážkové úhrny. V roce 1965 byly pod hladinou nalezeny tajné nacistické dokumenty. Jejich „objevení“

však bylo fingováno tehdejší Státní bezpečností. Černé jezero proslavila mj. i Nerudova „Romance o Černém jezeře“. Zdejší tajemnou přírodou se nechali inspirovat také E. Krásnohorská, J. Vrchlický, A. Hejduk, K. Klostermann, J. Mařák, A. Dvořák. Nejkratší přístup k jezeru je po žluté značce z parkoviště ve Špičáckém sedle (3,5 km). [2, 3, 19]

Jezero Laka

Jezero Laka je nejmenší a nejvýše položené (1096 m n. m.) ledovcové jezero na české straně Šumavy. Leží asi 8 km jihovýchodně od Železné Rudy pod horou Plesná (1336 m). Tato oblast je chráněna v rámci I. zóny NP Šumava jako Klidové území Plesná-Ždánidla. Jezero vzniklo v nejmladší době ledové, zadržuje 40 000 m³ vody a jezerní stěna spadá k jezeru jen velmi pozvolně. Z pěti českých šumavských jezer má největší sběrnou

Obr. č. 6: Jezero Laka

Zdroj: http://nakole.unas.cz/sumava2003/042_Jezero%20Laka.JPG

oblast vody (1346 km²). Rozloha jezera činí 2,78 ha a obvod je 870 m. Laka má dva drobné přítoky, odvodňováno je Jezerním potokem, který ústí do Křemelné. Narozdíl od ostatních šumavských jezer má Laka vodu bohatou na živiny. Mělké jezero (maximální hloubka 3,9 m) se plní rašelinou a zvolna zarůstá. Typické jsou plovoucí rašelinné ostrůvky. V okolí jezera rostou převážně smrkové lesy se zbytky původních porostů. Z chráněných rostlin se tu vyskytují žebrovice různolistá, kokořík přeslenitý, dřípátka horská, rosnatka okrouhlostá, vachta trojlistá. Na plovoucích ostrůvcích pak sítina cibulkatá, ostřice obecná či suchopýr úzkolistý. V 19. století byla u jezera uměle zvýšena hráz, aby hůrecká sklárna měla dostatek vody. Pro tyto účely byl vybudován umělý vodní kanál, dlouhý 2 km. Částečně se dochoval dodnes. Jezero Laka bylo v pohraničním pásmu dlouho nepřístupné turistům. Okolí je dějištěm románu Karla Klostermanna „Skláři“. Turistickým východiskem k jezeru je Nová Hůrka (5,5 km), kde je odstavné parkoviště. Další možností je trasa ze Železné Rudy přes Debrník (9 km) nebo z Prášil přes Gsenget (10 km). V okolí prochází také cyklotrasa a vhodné běžkařské terény. [16, 19]

Velký Ostrý

Ostrý (1293 m), ležící na hranicích s Německem, je nejnápadnějším vrcholem celé Šumavy. Leží asi 8 km západně od Hojsovy Stráže. Spolu se sousedním Malým Ostrým (1266 m), který leží už na německé straně hranice, vytváří svorový dvojevrchol. Pro svou charakteristickou siluetu býval také nazýván „Prsa Matky boží“. Na vrcholu stojí velký kříž, od

kteřeho je kruhový, ničím neomezený výhled na českou i bavorskou část Šumavy. Ostrý je součástí rozsáhlé PP Královský hvozd, vyhlášené v roce 1991. Vrchol tvoří mohutná svorová skála s vysokým zastoupením křemene. Skála je přirozeným bezlesím a přežívá na ní vzácná sítina trojklanná. V okolí vrcholu jsou malé puklinové a rozsedlinové jeskyně. Na plošince pod

Obr. č. 7: Ostrý z vnitrozemí

Zdroj: <http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?tab=snet&id=1484& Burl=>

skaliskem stával strážní hrádek založený na konci 13. století. Poslední stopy zdiva zanikly v r. 1897, kdy na jeho místě byla postavena turistická chata. Ještě za první republiky vedla přímo uprostřed výčepu uvnitř chaty státní hranice. Jedna společenská místnost Hans Watzlik-Stube byla pojmenována po německy píšícím básníkovi a spisovatel. Sedlo, které oba vrcholy odděluje, se jmenuje Vlčí propast. Od konce 80. let 20. století tu stojí kaple. Okolní lesy jsou dějištěm opery Čarostřelec od K. M. Webera. Na Ostrém se nachází tzv. „kámen doteku“.

V rámci sochařského projektu „Kámen doteku“ bylo několik takových kamenů umístěno v obcích přeshraničního sdružení Královský hvozd. Jedná se o kámen, na jehož povrchu je odstraněna zvětralá vrstva a povrch je zbroušen. Tato vyleštěná místa, velká jako dlaň, pobízí k doteku a hlazením si zachovávají svůj lesk. Na vrcholu je turistický hraniční přechod. Z české strany vede na Ostrý nejkratší cesta od železniční stanice Hamry-Hojsova Stráž (cca 9 km), která však představuje náročné stoupání. Pohodlnější je trasa ze Špičáckého sedla (cca 11 km). Pod Ostrým prochází cyklotrasa a lyžařská trasa, ale vrchol je dostupný pouze pěšky. Nejméně náročný je výstup z bavorské strany, v Lohbergu je parkoviště asi 3 km pod vrcholem. [3, 7, t]

Pancíř

Hora Pancíř (1214 m) je jedním ze tří vrcholů známé šumavské hřebenové trasy Pancíř-Můstek-Prenet. Tyčí se nad Železnou Rudou vzdálený asi 4 km severovýchodním směrem od středu města. Vrch je tvořen jemnozrnnými a drobnozrnnými svory a svorovými rulami. Skalní výchozy na jihovýchodě vytvářejí strmou a suťovitou stěnu. Na svazích jsou typické horské louky a v horských partiích uměle vysázená kleč. Pancíř

Obr. č. 8: Rozhledna na Pancíři

Zdroj: <http://mapy.tiscali.cz/img0/objekty/T105.jpg>

je pramennou oblastí tří řek a významným evropským vodním předělem – Úhlava a Křemelná náleží do povodí Severního moře, Řežná do povodí Černého moře. Na vrchol vede sedačková

lanovka ze Špičáku s mezistanicí na Hofmankách (dlouhá 2740 m, překonává výškový rozdíl 350 m). Přes Pancíř vedla ve středověku významná obchodní stezka zv. Výšinná, která spojovala Klatovy s Bavorskem. Od konce 19. století se stal vrch vyhledávaným cílem turistů. V r. 1880 zde byla postavena dřevěná rozhledna, kterou v roce 1923 nahradila tzv. Matušova chata s 18 m vysokou rozhlednou. Ta nabízí jedinečný výhled na severozápadní část Šumavy, do Bavorska (Grosser Arber, Richard Wagner Kopf, Grosser Falkenstein, ...) a za příznivých podmínek je možno pozorovat alpské pásmo Dachsteinu a vrchol Watzmannu. Dnes horský hotel Pancíř nabízí stravování i ubytování. Na svahu je několik lyžařských sjezdovek a vleků. Výstup je možný i pěšky po červené turistické trase ze Špičáckého sedla (5 km) nebo po modré značce ze Železné Rudy (8 km). [3, 6, 7]

5.1.1.2 Společenské atraktivity

Významné kulturně-historické památky se přímo ve vymezené oblasti Železnorudska nenacházejí. Je možné jmenovat pouze zříceniny hradu Pajrek a tvrz v Čachrově. Pro cestovní ruch mají daleko větší význam hrady Velhartice, Klenová, Kašperk a Rabí v širším zázemí. V rámci jednodenních výletů jsou snadno dostupné, proto je na ně také brán zřetel. Oblast má však bohatou historii spojenou s těžbou železné rudy a se sklárstvím. Nachází se zde několik technických památek, zcela unikátní je česko-bavorské hraniční nádraží a Špičácký tunel. Z církevních památek je výrazný především kostel v Železné Rudě. Některé objekty utrpěly zřízením pohraničního pásma, nebo byly úplně zničeny. To je případ zaniklých obcí, kam se dnes alespoň symbolicky vrací život prostřednictvím turistiky.

Města, obce

Železná Ruda (754 m n. m.)

Město je centrem oblasti, leží v těsné blízkosti hranic se SRN. Má cca 2000 obyvatel a je největším rekreačním střediskem západní Šumavy. Je otevřeno k jihu a od severu je chráněno Pancířem, Špičákem a sedlem Špičáku, čímž vznikají poměrně příznivé klimatické podmínky.

Hornická osada vznikla v 1. polovině 16. století při zemské stezce zvané Výšinná. Jedni z prvních osídlenců se nazývali „Králováci“. V roce 1569 zde byla objevena ložiska železné rudy, podle které získala osada i své jméno. Za zakladatele obce jsou považováni kupci Konrád Geisler a Melichar Fiedler z Pasova. K úpadku těžby došlo v 17. století. Z tohoto období se dochoval železářský hamr na břehu Řezné. Železnorudské panství zdědil v r. 1676 Jindřich

Nothaft, hrabě z Wernecku a založil zde první sklárnu. Postupně jich v okolí vzniklo jedenáct. Doba největšího rozkvětu obce nastala v 18. století, kdy vzniká také dominanta Železné Rudy – kostel Panny Marie Pomocné z Hvězdy. Roku 1772 Rudu koupil sklářský mistr Jan Jiří Hafenbrädl, výrobky z jeho skláren dosahovaly světové úrovně. Po své dceři Alžbětě pojmenoval část Železné Rudy při bavorské hranici Alžbětín. Tady dal r. 1841 vybudovat největší šumavskou sklárnu, kde se vyrábělo tabulové a zrcadlové sklo. Bohaté sklářské rody si stavěly honosná sídla, jako např. zámeček na Debrníku. Posledním sklářským rodem v Železné Rudě byla rodina Abele, v jejíž rodinné vile je dnes Muzeum Šumavy. Teprve v roce 1850 se Železná Ruda stala samostatnou obcí s vlastní radnicí a starostou. Rozvoj přinesla městu výstavba železniční tratě Deggendorf – Plzeň. Do Železné Rudy jezdili např. malíř Josef Hodek, herci Zdeněk Štěpánek, Jaroslav Vojta, režisér O. Vávra, houslista A. Plocek, spisovatel Jiří Mucha. Za 2. světové války patřila obec k odtrženému pohraničí. Německé říšské orgány zde zřídily okresní úřad a zajatecký tábor. Po odsunu německého obyvatelstva nastalo období stagnace, k němuž přispělo vybudování nepřístupného pohraničního pásma. Hotely, penziony a ubytovny nikdo neudržoval, zpravidla byly upraveny pro podnikovou rekreaci. Status města byl Železné Rudě udělen roku 1960, kdy také začal omezený rozvoj turistiky. Po roce 1989 se zlepšila úroveň služeb, většina ubytovacích kapacit přešla do soukromých rukou. Po vyhlášení Národního parku Šumava v r. 1991 ještě více vzrostla atraktivita tohoto horského střediska. [3, t]

Mezi nejvýznamnější památky patří:

- kostel Panny Marie Pomocné z Hvězdy
- kaplička sv. Barbory, hřbitov Barabů
- křížová cesta a kaple sv. Anny
- Muzeum Šumavy
- česko-bavorské hraniční nádraží v Alžbětíně
- železářský hamr z 2. poloviny 16. století na břehu Řezné
- pomník Adolfa Kašpara, malíře, grafika a ilustrátora Babičky, který zde r. 1934 při výletě k šumavským jezerům zemřel
- několik roubených staveb horské lidové architektury
- Casa bosco verde, domek postavený Italem Frigo (pracoval na stavbě Špičáckého tunelu)
- Zámeček, první kamenná stavba z roku 1694

Bayerisch Eisenstein (Bavorská Železná Ruda)

Středisko letní i zimní turistiky Bayerisch Eisenstein leží v nadmořské výšce 724 m přímo za státní hranicí s přechodem pro silniční i železniční dopravu. Městečko je menší než česká Železná Ruda a nese přízvisko klimatické lázně. Historie města sahá do roku 1569, kdy zde byl zřízen bavorskými horníky železný důl s hamernickou dílnou. Stálé územní spory vedly r. 1764 k přesnému vytyčení státní hranice, která v nezměněném stavu existuje dodnes. Teprve od této doby existují Bavorská a česká Železná Ruda. Mezi památky patří kostel sv. Jana Nepomuckého s barokním oltářem, společné nádraží Bayerisch Eisenstein - Železná Ruda, kde je také Muzeum železničních vozidel. Je zde dostatek penzionů, hotelů, sídlí tu malá sklárna s tradiční výrobou foukaného skla a byl zde vybudován krytý bazén s umělým vlnobitím. Zajímavostí je také Muzeum zvířat. Obec je častým východištěm na Velký Javor a k Javorským jezerům, v blízkosti se nachází přírodní rezervace Johannisruhe. [3]

Hrady, zámky, zříceniny a tvrze

Velhartice

Hrad ve Velharticích stojí na skalnatém ostrohu nad řekou Ostružnou. Postavil jej v letech 1290 – 1318 Bušek z Velhartic, komorník a průvodce Karla IV. V době odboje katolické šlechty se tu několik let ukrývaly korunovační klenoty. Jádrem gotického hradu byl věžovitý palác - Rajský dům, spojený kolem r. 1430 mohutným kamenným mostem s novou hranolovou věží zvanou Putna. Most se čtyřmi zalomenými oblouky byl naprosto ojedinělým řešením v hradní architektuře. V letech 1628 – 1633 byla přistavěna pozdně renesanční zámecká část s arkádami (Huertův palác) a pivovar v podhradí. V 19. století se některé části neudržovaného areálu proměnily ve zříceniny, v posledních letech proběhla rozsáhlá rekonstrukce. Hrad je od r. 2001 národní kulturní památkou a nabízí dva prohlídkové okruhy. Expozice se zaměřují na zábavu a hry v době gotiky a baroka, přístupný je i nově zrekonstruovaný pivovar. Na hradě se konají svatební obřady, vystupují tady skupiny historického šermu, konají se různé kulturní akce. V podhradí byl založen skanzen lidové architektury. Od r. 1946 až do své smrti r. 1980 jezdil do Velhartic pravidelně na svou chatu herec a spisovatel Jan Werich. [3]

Kašperk

Sám Karel IV. přikázal v roce 1356 vybudovat na úzkém skalnatém ostrohu Ždánova hrad Karlsberg na ochranu obchodních cest a blízkých zlatých dolů. Dílo organizoval Vít Hedvábný, stavěl Michal Parlář. Hrad byl často dáván do zástavy, až v roce 1617 jej koupilo město

Kašperské Hory. V 17. století je hrad uváděn jako pustý a pobořený. Za hradní bránou se dochoval obdélný vnitřní hrad, sevřený dvojicí mohutných hranolových věží a oddělený příkopem a hradbou. Stavitel dbal především na pohodlí a reprezentaci sídla, bezpečnost byla až na druhém místě. Po dlouhodobé rekonstrukci je Kašperk přístupný veřejnosti – v obnovené budově purkrabství se návštěvníci seznámí s dějinami a stavebním vývojem hradu, dobou Lucemburků v Čechách a těžbou zlata na Šumavě. K hradu se váže několik strašidelných pověstí. [6]

Pajrek

Zřícenina hradu Pajrek (německy Baiereck) stojí na zalesněném vrchu 2,5 km od Nýrska v nadmořské výšce 627 m. Nepříliš rozměrný hrad byl založen ve 14. století jako strážní hrad na okraji Královského hvozdu. V 15. století byl Pajrek dobyt a vypálen bavorským vojskem. Pustnoucí objekt získal r. 1512 Jindřich Kostomlatský z Vřesovic a podnikal odtud loupežné výpravy. Nakonec byl zajat a jako loupežník a zemský škůdce r. 1520 sťat na Pražském hradě. Neudržovaný hrad se rychle proměnil ve zříceninu. Pravděpodobně z té doby pochází i pověst o loupežnickém pokladu, který zde zakopán. Dochovala se mohutná hranolová obytná věž až do výšky 3. patra, pouze jedna stěna směrem do nádvoří se zřítily. Na západní a východní straně jsou do skály vylámané příkopy. Zřícenina hradu Pajrek je jednou ze zastávek poznávacího okruhu, vycházejícího z Nýrska po zelené značce. [6]

Tvrz v Čachrově

Obec Čachrov zaujímal ve 14. století strategickou polohu v šumavském předhůří a kontrolovala větev obchodní stezky sestupující k Sušici. V minulosti se v okolí těžila tuha. Dnes je dominantou obce cenný gotický kostel sv. Václava z roku 1352. V roce 1901 byla v Čachrově v bývalém mlýně spuštěna podle projektu Františka Křížáka jedna z prvních vodních elektráren v R-U. Výkon dynamy 22 kW postačoval nejen k pohonu mlýnských strojů, ale i ke svícení v domácnostech. Po vzniku velkých elektráren však zanikla. Vilém z Čachrova zde v letech 1380 - 1390 postavil mohutnou tvrz s vodním příkopem. V hranolové věži s portály a gotickými okny karlštejského typu bývaly reprezentační místnosti, velký sál a ve čtvrtém patře dřevěný ochoz. Rytíři z Čachrova tvrz obývali až do roku 1446, poté zůstala opuštěná. Další majitelé dali k tvrzi přistavět renesanční zámek, poprvé zmiňovaný r. 1612. Zámek však v roce 1933 vyhořel a zcela zmizel stržením zdiva roku 1977. Z tvrže se dochovala pouze mohutná hranolová věž. V současnosti se o opravy tvrže starají potomci původních majitelů. [3, 6]

Zaniklé obce

Hůrka

Trasa z parkoviště v Nové Hůrce mírně stoupá lesem po úbočí Hůreckého vrchu k jezeru Laka. Po necelých 3 km se objeví pláň se skupinou stromů a osamělou stavbou – kaplí sv. Kříže. Je to jediná stavba, která se zachovala z někdejší obce Hůrka (1015 m n. m.). Hůrka byla založena v roce 1732 při sklářské huti Hafenbrädlů. Zdejší sklárna vyráběla až do počátku 20. století po celém světě známá benátská zrcadla, přičemž využívala vodu přiváděnou umělým kanálem z blízkého jezera Laka. Dominantou obce byl barokní kostel sv. Vincenta z roku 1789. Další majitel skláren Jiří Kryštof Abele dal v roce 1819 ke kostelu přistavět věž s cibulovitou bání a hřbitovní kapli sv. Kříže, která sloužila jako rodinná hrobka sklářských rodů Abelů a Hafenbrädlů. Odpočíval tu i otec Karla Klostermanna, jehož manželka Charlotta Hauerová také patřila do rodu Abelů. Na začátku 20. století měla ves 38 stavení a téměř 600 obyvatel. Pitná voda byla rozváděna dřevěným potrubím z Jezerního potoka, svítilo se petrolejem, hotel Schmid měl dokonce vlastní elektrárnu. Po 2. světové válce byli vysídleni němečtí obyvatelé a později zde vznikl vojenský prostor se střelnicí. Všechny budovy byly zlikvidovány, včetně kostela. Zachovala se pouze poničená hřbitovní kaple a zarůstající hřbitov.

Kdysi slavnou minulost obce dnes připomíná pamětní kámen u cesty. V místě, kde stával kostel, je dnes přístřešek pro turisty. Poničená kaple sv. Kříže byla v r. 2000 opravena díky česko-bavorskému společenství a r. 2003 dostala nový „zvon smíření“. Jeho provaz je vyveden skrz dveře a každý si může zazvonit. Do Hůrky umístil Karel Klostermann děj románu Skláři a povídky Vánoce pod sněhem. V okolí se také natáčel film Divá Bára. Nejbližší okolí je bezlesé, celkově je oblast velmi vhodná pro zimní i letní turistiku, prochází zde zimní běžecké tratě, cyklotrasy a turistické trasy. [h]

Zhůří

Další obec, po které zůstalo jen jméno na mapě, se jmenuje Zhůří. Nacházela se na úpatí Hadího vrchu jv. od Javorné. Ves založili kolem r. 1744 uhlíři, kteří v milířích pálili dřevěné uhlí pro okolní hamry a sklárny. Bývala tu královácká rychta a kostel Nejsvětější trojice z r. 1762, který se stal dominantou vsi. V roce 1938 mělo Zhůří přes 600 obyvatel, stálo zde 96 stavení, byla zde pošta, četnická stanice, mlýn s pilou a trojtřídní německá škola. Po 2. světové válce došlo k odsunu německých obyvatel a ves zůstala opuštěná. Po roce 1952 se Zhůří stalo součástí vojenského prostoru Dobrá Voda. Veškerá zástavba byla zlikvidována – obec se stala cvičným vojenským cílem. Zbyly jen skupinky stromů a holé pláne.

Dnes v místě bývalého Zhůří stojí malá kaplička. Byla postavena na místě zbořeného kostela v roce 1999 z iniciativy bývalých zhůřských občanů a za přispění Městského úřadu Hartmanice. Žulový pomník u cesty byl odhalen 8. 7. 2000 a připomíná ozbrojené střetnutí na konci 2. světové války. Při osvobození Československa zde 5. května 1945 padlo 10 amerických vojáků, kteří padli do léčky nacistů. Poslední žijící obyvatelé Zhůří se tu od devadesátých let pravidelně setkávají. Přijíždějí z různých koutů Čech i Německa. V okolí se nachází několik chráněných území - PR Zhůřská pláň, PR Zhůřský lom a PR Zhůřská hnízdiště. Na Zhůří vede odbočka ze Starého Brunstu, vede tudy cyklotrasa, turistická trasa a v zimě lyžařská běžecká trasa. [h]

Muzea

Muzeum Šumavy v Železné Rudě

Muzeum je umístěno v bývalé rodinné vile sklářské rodiny Abele. V roce 1877 ji nechal postavit sám majitel železnorudské sklárny Kryštof Abele z výtěžku dražby zámku Debrník, kde rodina do té doby bydlela. Základem muzea se stala rodinná sbírka Abelů. Ve vile pobýval i Karel Klostermann a napsal zde román Skláři. Muzeum je otevřeno celoročně a nabízí návštěvníkům stálou expozici na téma šumavské sklářství, sklářský rod Abele, hamernictví na Železnorudsku a lidový malovaný nábytek. V současné době muzeum zprovožňuje internetové stránky. V budově muzea je umístěno turistické informační centrum. [t]

Pivovarské muzeum

Nově otevřené Pivovarské muzeum s krčmou se nachází v hotelu Grádl, kde je možné také ochutnat železnorudské pivo. Speciální, desetistupňové pivo se sice vaří v pivovaru Chodovar v Chodové Plané, avšak podle stejné receptury, podle jaké se původně vařilo v polovině minulého století v dnes už zaniklém pivovaru v Železné Rudě. Muzeum čítá exponáty z více než čtyřiceti pivovarů. Železnorudské pivo zatím nemá vlastní jméno, ani se nestáčí do lahví, k dostání je pouze točené v hotelech Grádl a Belveder. [k]

Další muzea: *Muzeum historických motocyklů v Železné Rudě*

Muzeum železničních vozidel v hraničním nádrží Alžbětín

Muzeum železničních drezín a zařízení v Čachrově

Technické památky

Hydroelektrárna pod Černým jezerem

Stará přečerpávací hydroelektrárna s malou vodní nádrží se nachází na horním toku řeky Úhlavy. Byla postavena v letech 1929 – 1930 jako první zařízení tohoto druhu v tehdejší Československu. Malá nádrž s 64 m dlouhou a 7 m vysokou hrází zadržuje 23 000 m³ vody. Hydroelektrárna pracuje na stejném principu jako mnohem větší a známější zařízení tohoto typu, např. Dlouhé Stráně v Jeseníkách či Štěchovice u Prahy. Potrubím dlouhým 2 km se spádem 280 m je nádrž spojena s Černým jezerem. V době energetické špičky proudí voda z jezera dolů a roztáčí turbínu, v mimošpičkovém období se naopak čerpá zpět do jezera. V provozu je tu stále původní Peltonova turbína o výkonu 1,5 MW ze Škody Plzeň. [6]

Hamr v Městišti

Asi 800 m jv. od obce Městiště se nachází dobře dochovaný roubený hamr s dílnou z r. 1850. Vyráběl z dodaného železa nákolky, sekery, motyky, radlice a jiné nářadí. V provozu byl do r. 1972 jako jeden z posledních hamrů, kterých v té době v širší oblasti Šumavy pracovalo přes dvacet. Hamr byl nevhodně modernizován. [7]

Hamr v Železné Rudě

Železářský hamr z 2. poloviny 16. století stojí na pravém břehu Řezné na okraji města. Tato kamenná stavba se stanovou střechou bývá označována za nejstarší dochovaný hamr na Šumavě. Hamr byl vybaven dvěma výhněmi, voda z náhonu roztáčela tři vodní kola. Vyrábělo se tu nářadí i náročné kovářské výrobky. V provozu byl do roku 1947. Dnes je soukromým majetkem a byl zcela přestavěn na rekreační objekt. [7]

Špičácký tunel

Za účelem zkvalitnění obchodního propojení mezi Čechami a Bavorskem a především pro dopravu uhlí ze severočeských dolů, byla v 70. letech 19. století zprovozněna železniční trať Plzeň – Železná Ruda. Stala se tak první tratí, která zamířila přímo do šumavského masivu. Až do Nýrska je trať vedena poměrně příznivým geografickým územím. Další trasa má již horský charakter. Technicky nejobtížnějším úsekem se stal horský masiv Špičáku mezi zastávkou Hojsova Stráž – Brčálník a stanicí Špičák. Stavitelé jej museli prorazit tunelem, jehož stavba stála přes 3,5 milionu korun. Tunel je dlouhý 1 747,25 metrů. Byl postaven v letech 1874 -1877

jako nejdelší železniční tunel v tehdejším Rakousku-Uhersku. Dodnes je nejdelším svého druhu v České republice.

Špičácký tunel byl ražen anglickou metodou se spodní směrovou štolou. Ve vzdálenosti 650 metrů od každého portálu byly spuštěny dvě šachty o hloubce kolem 130 metrů. Původně se zamýšlelo použít nejmodernější hydraulickou vrtačku, použitou poprvé na stavbě Gotthardského tunelu o dva roky dříve. Tento záměr však ztroskotal na nedostatku vody v této lokalitě. Tunel se nakonec razil ručně, resp. dělníci ručně vrtali díry pro trhavinové nálože. Na vyhloubení metrového vývrtu potřebovali až deset hodin. Při stavbě spotřebovali 90 tun dynamitu a odpálili půl milionu ran. Rychlost postupu dosahovala 25 až 40 metrů za měsíc. Na stavbě tunelu pracovali dělníci z celého Rakouska-Uherska a Itálie, zvaní Barabové. Mnozí z nich nepřežili namáhavou a velmi nebezpečnou práci s primitivním vybavením. Jejich památku uctívá kaplička sv. Barbory. Zvláštní hřbitov Barabů se nacházel nedaleko železniční tratě, v roce 2002 byl na jeho původním místě postaven památný pomník s velkým křížem. Celá trať až do pohraničního nádraží Železná Ruda/Bayerisch Eisenstein byla uvedena do provozu 20. října 1877. Na trati Plzeň – Železná Ruda se nacházejí ještě dva kratší tunely – mezi zastávkou Dešenice a stanicí Zelená Lhota (165 m) a železnorudský tunel (198 m). [1, 6, t]

Společné česko-bavorské nádraží

Budova hraničního nádraží Železná Ruda/Bayerisch Eisenstein je postavena přímo na česko-bavorské hranici. Levá polovina stojí v Bavorsku, pravá v Čechách. Státní hranice probíhá přesně středem centrální haly, kde je v podlaze zapuštěn hraniční kámen. Nádraží bylo otevřeno v r. 1877 a ihned se stalo turistickou atrakcí. Součástí nádraží bylo i velké kolejiště s točnou, výtopnou, dílnami a skladišti. V době největšího rozkvětu nádraží (kolem r. 1900) zde pracovalo na 120 železničářů. Nádraží fungovalo až do r. 1938, kdy bylo zabráno Německem. Česká část se dostala do silně střežené pohraniční zóny. Veškerý provoz zde byl zastaven r. 1953, koleje byly demontovány a na jejich místo nastoupily zátarasy a ostnatý drát. Železniční provoz končil ve stanici Železná Ruda – město. Hlavní rychlostní tratí ve směru Plzeň – Mnichov se tak stala trať Plzeň – Domažlice – Furth im Wald, s čímž se místní železnice potýká dodnes. Česká část nádraží byla znovu slavnostně otevřena 2. 6. 1991. Oslavy proběhly za účasti německého kancléře Helmuta Kohla, předsedy české vlády Petra Pitharta a lidí z obou stran hranice. Zároveň byl obnoven železniční provoz. V letech 1999 - 2000 probíhala rekonstrukce české části nádraží. Polovina nákladů byla financována prostřednictvím programu EU – PHARE/CBC.

Dnes je budova hraničního nádraží využívána železničáři jen z velmi malé části. Bylo zde zřízeno Muzeum železničních vozidel, nachází se zde dvě restaurace, obchod, byty, kanceláře

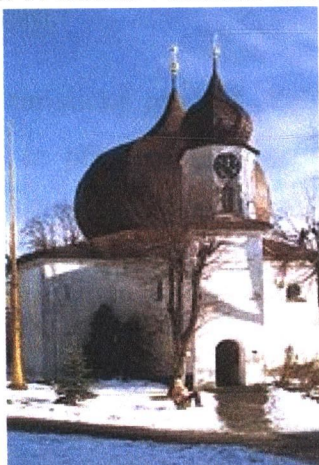
hraniční policie, konferenční sál a další nevyužité prostory. V centrální části budovy, kudy prochází státní hranice, bylo zřízeno Česko-Bavorské Informační centrum Národních a Přírodních parků Šumavy. Přesto, že je budova nádraží památkově chráněna, využívá moderní ekologické systémy v zásobování energií: kotel na dřevěnou štěpku (obnovitelné zdroje) a fotoelektrické články o výkonu 3 kW, získané levně od města Bayerisch Eisenstein. [t, 45]

Církevní památky

Kostel Panny Marie Pomocné z Hvězdy

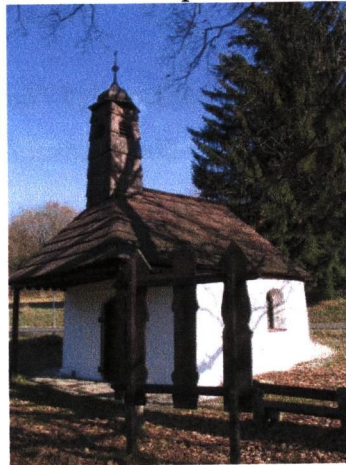
Barokní kostel Panny Marie Pomocné z Hvězdy je dominantou města Železná Ruda. Dal jej postavit hrabě Wolf Jindřich Nothaft v letech 1727 - 1732 na místě starší kaple. Kostel má zajímavý dvanáctiúhelníkový půdorys (v podobě šesticípé hvězdy s otupenými rohy) a především mohutnou cibulovitou bání krytou šindelem. Místo obvyklým křížem je kopule zakončena hvězdou. Dřevěný krov je mistrovskou ukázkou tesařského řemesla, zhotovil jej místní tesař Matyáš Lehner. Hlavní oltář zdobí obraz Panny Marie z r. 1854, který je kopií obrazu Lukáše Cranacha. Zlacený kříž na oltáři z rubínového skla a lustr dokládají zručnost a umění šumavských sklářů. Sochy sv. Jindřicha II. a jeho manželky Kunhuty představují patrony zakladatelů kostela a sklářů. Zajímavá je rovněž křtitelnice vytesaná ze šumavské žuly. Významnou částí interiéru jsou mramorové náhrobní desky ve stěnách, připomínající sklářskou rodinu Hafenbrádlů. V letech 1995 - 1998 proběhla nákladná a náročná rekonstrukce. Město rovněž zakoupilo nový hodinový stroj a nový zvon. V kostele se konají pravidelné bohoslužby. Každou první sobotu v září odtud vychází procesí po křížové cestě ke kapli sv. Anny na Hladovém vrchu. [t]

Obr. č. 9: Kostel v Železné Rudě

Zdroj: <http://www.jiznicechy.org/cz/index.php?path=priir/cerne.htm>

Obr. č. 10: Kaple Barabů

Zdroj: <http://www.sumavskecyklotrasy.euweb.cz/fotogalerie3/kaplebarabu.html>

Kaple sv. Antonína a sv. Barbory (tzv. kaple Barabů)

Kaple stojí pod železniční zastávkou Železná Ruda - město, při silnici směrem na Špičák. První písemné zmínky jsou z let 1836 - 1839, kdy tato typická zděná stavba patřila k vedle stojícímu Kopperlovu statku. Později kaplička sloužila k pohřebním obřadům obětem neštěstí na stavbě Špičáckého tunelu. Tehdejší magistrát totiž nedovolil provádět obřady v hlavním kostele v obavách před nepokoji a epidemií. V okolí a na stěnách kapličky byla upevňována tzv. „umrlčí prkna“, což byl typický šumavský obyčej. Tři z nich stojí před kaplí dodnes. Po rekonstrukci byla kaple 6. 6. 1999 zasvěcena svatému Antonínu a svaté Barboře, patronce horníků. [t]

Křížová cesta s kaplí svaté Anny

Křížová cesta stoupá z okraje Železné Rudy na Hladový vrch ke kapli sv. Anny. V dochovaných zmínkách je uvedeno prvé vysvěcení křížové cesty v r. 1815. Cesta byla zřízena z iniciativy železnorudského faráře J.W. Kobecka. Bohužel do roku 1992 zbyly z celé křížové cesty jen poškozené žulové sloupky bez obrázků, nakloněné a porostlé mechem. Nedochovala se ani kaple. Z iniciativy paní Mileny Vobrové ze Železné Rudy a Helgy Huttner-Hasenkopf z bavorského Zwieslu začala roku 1992 probíhat rekonstrukce, financovaná z prostředků shromážděných sbírkou hlavně v Bavorsku. Podle starých fotografií byla na původním místě vystavěna i kaple s původní dlažbou. Místní rodačka paní Helga Huttner-Hasenkopf namalovala obrazy jednotlivých zastavení podle originálů Johana Georga Wittmanna a zhotovila i barevná okna. 30. 9. 1995 byly obnovená křížová cesta a kaple sv. Anny na Hladovém vrchu v Železné Rudě slavnostně vysvěceny. [t]

Turistický produkt

Pohádková země

Regionální turistický produkt „Pohádková země“ byl umístěn v horském areálu Brčálník, na podzim 2005 se přesunul do hotelu Grádl v Železné Rudě. Jedná se o putovní výstavu spisovatelky, grafičky a ilustrátorky Vítězslavy Klimtové, která pro děti i dospělé objevila svět plný víl, elfů, dobromyslných skřítků a strašidel. Děti mohou objevit své vlastní strašidlo a to pak bude zařazeno do čarovné knihy – Lexikonu ohrožených druhů strašidel. Toto dílo bylo také nahráno na CD-ROM s texty interpretovanými známými herci a v roce 1998 získalo Cenu Alfréda Radoka jako nejlepší multimediální dílo roku. Vítězslava Klimtová svá díla představila na mnoha výstavách např. v Montrealu, Calgary a po celé České republice. Autorka ilustruje

knihy, maluje na kameny, pro děti zhotovuje loutky a hračky. Řada jejích knih se stala velmi oblíbenými. [r,v]

Lidové tradice

Umrličí prkna

Umrličí prkna připomínají starý svérázný šumavský obyčej. Špatná dostupnost horských samot v zimním období způsobily, že nebožtíka nebylo možné ihned pohřbít. Byl položen na prkno a zůstal tak v chladné místnosti do doby, než sněh roztál a mrazy povolily. Po pohřbu bylo prkno vyzdobeno vyřezávanými ornamenty - obvykle třemi křížky, zlomenou svící, pamětním nápisem se jménem zemřelého, verši a modlitbami. Takové prkno se pak umístilo ke kapličkám, k božím mukám, na rozcestí, nebo do míst, kam dotyčný rád chodíval. Kladly se k němu květiny a kolemjdoucí mohl zemřelému věnovat tichou vzpomínku. Později, kdy již k pohřbívání sloužily rakve, zůstal obyčej stavění prken na památku zachován. Umrličí prkna bývala nedílnou součástí šumavské krajiny. Na původním místě je lze dnes spatřit například u kapličky sv. Barbory. Několik exemplářů je umístěno také v Muzeu Šumavy. Mnoho zachovalých prken v krajině stojí na bavorské straně Šumavy, kde byl tento obyčej velmi rozšířený. [7, t]

Památky lidové architektury

Šumava ležela na rozhraní dvou odlišných stavebních vlivů roubených venkovských staveb. Ze severu sem pronikl středočeský roubený dům a z jihu alpský roubený dům. Jejich smísením vznikl v 18. a 19. století typický šumavský dům. Mezi jeho typické znaky patří strmé polovalby, předsunutý štít, roubená světnice, zděné chlévy a komora. Místnosti byly řazeny vedle sebe a průchodné nitrem domu. Součástí bývala i černá kuchyně. Dům byl zasunutý přímo do terénu, takže působil přirozeně a jaksi splýval s okolní přírodou. Domy zpravidla neobklopovaly zahrady ani sady, pouze při čelní stěně ležela zahrádka na květiny a zeleninu. Lidovou architekturu lze najít na mnoha místech oblasti. V Železně Rudě je to například původní obydlí hamerníka Prince čp. 32, které představuje šumavskou chalupu ovlivněnou volarským domem. Ze začátku 18. století je pak horská roubená chalupa s předsunutým štítem čp. 54. Několik domů s dřevěnými štíty a polovalbovou střechou se dochovalo v Čachrově a Chřepicích. Roubená chalupa čp. 24 z 19. století s pavláčkou a stěnami krytými šindelem stojí v Děpolticích. Další památky šumavské lidové architektury se nacházejí v Hojsově Stráži, Dešenicích a Zelené Lhotě. V širším okolí je možno jmenovat Velhartice, kde v podhradí vzniká skanzen šumavské lidové architektury. [31]

Kulturní a společenské akce

Nabídka kulturních a společenských akcí v oblasti je nedostatečná. Nepravidelně jsou organizovány koncerty v kostele. Na začátku srpna mají své místo Železnorudské slavnosti a první víkend v září se tradičně koná Železnorudská pouť. Poslední sobotu v září přichází procesí na křížovou cestu. Daleko „živěji“ je v Hojsově Stráži, kde místní pořádají řadu akcí. Kromě tradiční Hojsovecké poutě a stavění májky je to např. Pivní běh, Cyklistické závody, Dřevěná olympiáda, Zimní olympiáda, Mikulášská či Josefovská zábava a řada dalších. [42, t]

5.1.2 Sekundární potenciál

Sekundární potenciály určují míru využití primárních potenciálů a jsou závislé na jejich přitažlivosti. Zároveň vytvářejí infrastrukturu cestovního ruchu, realizují příjmy v lokalitě, vytvářejí pracovní místa, ožívují centra měst a venkovskou krajinu a zvyšují přitažlivost místa. [17]

5.1.2.1 Ubytovací služby

V řešeném území je velká koncentrace kapacity ubytovacích zařízení. Jsou zastoupeny téměř všechny druhy ubytovacích zařízení – hotely, penziony, apartmány, turistické ubytovny, horské chaty i ubytování v soukromí. K 31. 7. 2001 bylo v okrese Klatovy 356 ubytovacích zařízení, která nabízela 3 186 pokojů s 9 532 lůžky. [g] Velká část této lůžkové kapacity je soustředěna do oblasti Železnorudska, kde se nachází kolem 6 000 lůžek. Podle údajů ČSÚ činilo průměrné využití lůžek ubytovacích zařízení v r. 2000 v okrese Klatovy 44 %, v r. 2001 49,8 %. Ve skutečnosti existují mezi jednotlivými lokalitami a zařízeními velké rozdíly. V prostoru Železné Rudy obsazenost lůžek a vytíženost zařízení překračuje v průměru 50 %.

Doplnění pestrosti ubytovacích kapacit by prospělo vybudování jednoduché ubytovny pro mládež a školní výlety. Je vhodné rozšířit nabídku ubytování i mimo hlavní sezónu prostřednictvím rekreačních a školících programů. Ve stávajících typických chalupách a rodinných penzionech je žádoucí obnova tradiční rázovitosti interiérů horských stavení a chalup, která by podpořila typickou tvář a místního ducha regionu Šumava. Oblast má výborné podmínky pro agroturistiku a venkovskou turistiku, začínají se objevovat první rodinné farmy, např. na Brčálníku a na Hojsově Stráži. Agroturistika je novým trendem, přesto nabídka ubytování pro tyto formy cestovního ruchu není ještě zdaleka využita.

Z hlediska kategorizace ubytovacích a stravovacích kapacit je nutno stanovit mezinárodně uznávaný kvalitativní standard a důsledně dohlížet na jeho dodržování a neustálé zlepšování. V oblasti se nachází několik hotelů kategorie ***, např. Hotel Stavbař, Rodinný hotel Zach, Wellness hotel Horizont, Hotel Špičák, Hotel Ostrý, Hotel Enzian, Hotel Karl, Hotel Kollerhof a další. Wellness hotel Horizont a Hotel Špičák jsou součástí největšího českého hotelového řetězce Orea Hotels a členy Národní federace hotelů a restaurací. Největší koncentrace ubytovacích zařízení je v Železné Rudě a Špičáku, podrobný přehled nabízí katalog ITC v Železné Rudě. Vzhledem k tomu, že toto chráněné území nekoresponduje s administrativně-správní hranicí, je velmi obtížné získat další přesné statistické informace o ubytovacích zařízeních. Navíc podobné zjišťování není předmětem této práce. [33, g, t]

5.1.2.2 Stravovací služby

V regionu jsou zastoupeny všechny formy stravování a stravovací kapacita je rozvrstvena mezi restaurace, hostince, bistra, bufety, občerstvení, cukrárny, kavárny a vinárny. Stravovací služby jsou často součástí ubytovacích zařízení. Z hlediska gastronomie není region v rámci ČR ničím výjimečný, a proto by ke zvýšení atraktivity v pohostinství přispěla obnova tradičních receptur, která podpoří typickou tvář a místního ducha regionu Šumava. Příliš jednotnému charakteru nabídky by prospěla větší diferenciaci. Určitý potenciál představuje agroturistika s výrobou tradičních mléčných a masných produktů, které obohatí nabídku atraktivit regionu. Zároveň drobní producenti těchto bioproduktů mohou najít uplatnění v kuchyních a stravovacích zařízeních místních restaurací. [33]

5.1.2.3 Doprava

Územím probíhá několik komunikací I., II. a III. třídy a nachází se zde několik hraničních přechodů. Dálnice ani silnice pro motorová vozidla zde zastoupeny nejsou. Hlavní silniční tahy:

- silnice I. třídy č. 27 (v mezinárodním značení E 53): Plzeň – Klatovy – Železná Ruda
- silnice II. třídy č. 191: Klatovy – Nýrsko – Svatá Kateřina
- silnice II. třídy č. 190: Všeruby – Nýrsko – Železná Ruda – Hartmanice

Silniční síť dále doplňuje několik silnic III. třídy (vedlejších komunikací). Charakter silniční a železniční sítě je z velké míry ovlivněn tvarem reliéfu. Mezi slabé stránky patří zanedbaný stav některých komunikací. Tradičním problémem je zákaz provádění chemického

posypu cest v chráněném území NP a CHKO, což vede v zimním období k řadě nehod. V tomto smyslu se letos podařilo vyjednat výjimku solení na dva roky v úseku Gerlova Hut' – Javorná, kde byla situace nejhorší. Podmínkou je monitorování působení soli na životní prostředí. [33, 41]

Počet míst pro parkování vzrůstá jen pomalu a v zimní rekreační sezóně již evidentně nedostačuje. Pro bezpečnost pěších turistů, cyklistů a lyžařů je nutností vybudovat separované trasy, chodníky a stezky podle druhu provozu. Stávající úzké horské silnice jsou pro pohyb pěších a cyklistů společně s motorovými vozidly velice nebezpečné. [33] Pro silniční dopravu jsou celoročně určeny dva hraniční přechody se SRN s celoročním provozem.

Tabulka č. 2: Silniční hraniční přechody se SRN

Silniční přechody	Provoz	Určeno pro
Svatá Kateřina - Neukirchen	celoročně	P, C, M, OA
Železná Ruda - Bayerisch Eisenstein	celoročně	P, C, M, OA, B, N/11

Vysvětlivky: P - pěší, C - cyklisté, L - lyžaři, M - motocykly, OA – os. automobily,

V - vozičkáři, B - linkové autobusy, N - nákladní doprava (N/11 - do 3,5 t)

Zdroj: <http://www.npsumava.cz/stranky.php?idc=108>

Na Železnorudsku je rozvinuta také autobusová doprava. Pravidelné spoje jsou provozovány regionální pobočkou ČSAD autobusy Plzeň, a. s. Dopravní obslužnost území není vyvážená, v menších a okrajových sídlech je nedostatečná. Chybí autobusové spoje o víkendu a ve večerních hodinách. [33]

V hlavní turistické sezóně funguje po celé Šumavě ekologická autobusová doprava, přičemž na Železnorudsko zasahuje linka Špičák – Kaplice. Takzvané „Zelené autobusy“ vyjely poprvé v roce 1996 a díky velkému zájmu veřejnosti byl počet linek ještě rozšířen. Tento dopravní systém využívá ročně více než 100 tisíc návštěvníků Šumavy, ale slouží i místní přepravě. To představuje velké ulehčení od dopravního ruchu, který by na komunikacích přivodil provoz osobních aut, nehledě na jejich parkování. Projekt významně přispívá k šetrnému rozvoji cestovního ruchu. Jednotlivé linky na sebe časově navazují, na Bučině je možno se napojit na německý systém Igel-Busse. Některé autobusy umožňují přepravu kol, jiné jsou vybavené zvukovým průvodcem. Provoz autobusových linek spolufinancuje Správa NP a CHKO Šumava, Jihočeský a Plzeňský kraj, EU prostřednictvím grantu Phare a také sponzoři. [q]

Pro Železnorudsko má velký význam železniční trať č. 183 Plzeň – Klatovy – Železná Ruda – Bayerisch Eisenstein. V nádraží Železná Ruda/Bayerisch Eisenstein se nachází hraniční přechod pro osobní železniční dopravu. Trať je tu napojena do bavorského Plattlingu a dále do Mnichova. V nejbližší době se uvažuje o průjezdu německých osobních vlaků do ČR a naopak. Železniční doprava představuje v oblasti významnou alternativu osobní automobilové dopravy. Hraje klíčovou roli v sezónní dopravě návštěvníků, zjm. v zimním období je plně vytížena lyžaři.

Strategickým bodem je Špičácké nádraží, které leží cca 200 m od sjezdových tratí. Pro regulovatelný tok návštěvníků je důležitá provázanost se systémem autobusové dopravy. V letech 2003 – 2005 za spolufinancování programu Phare CBC a Správy železniční dopravní cesty, s. o. byl realizován projekt „Železnorudsko – zkvalitnění dopravní infrastruktury“. Jednalo se o modernizaci nádražních budov a tím zkvalitnění služeb návštěvníkům. Na tento projekt přispěla EU celkem 1.000.000 EUR. [33]

Lyžování a sjezdové tratě

V prostoru Železná Ruda – Špičák se nachází největší šumavské zimní středisko, které zahrnuje tři lyžařské areály: Špičák, Belveder – Samoty a Pancíř. V celé oblasti je 25 km sjezdových tratí různých stupňů obtížnosti, sedačkové lanovky, vleky s kapacitou 14500 osob za hodinu. Některé sjezdové tratě jsou uměle zasněžovány, řada z nich nabízí večerní lyžování. Nabídka je rozšířena o snowparky na Špičáku a Belvederu a oblíbený je také snowtubing. Samozřejmostí jsou lyžařské školy pro děti i dospělé, půjčovny a opravy lyží. Největším lyžařským areálem oblasti je Sportovní areál Špičák, proto je blíže charakterizován. [t]

Sportovní areál Špičák

Na jihovýchodních svazích hory Špičák se nachází největší sjezdařský areál na Šumavě. V současné době se toto lyžařské středisko pyšní 4 hvězdičkami a ze 174 klasifikovaných areálů v ČR obsadilo deváté místo. Provozovatelem areálu je společnost Sport Service spol. s r. o.

Sportovní areál Špičák má pět sjezdovek různé obtížnosti a dvě cvičné louky v celkové délce 6,8 km. Dvě sjezdovky mají homologaci FIS. Nejdelší sjezdovka měří téměř 2 km. Sjezdovka „Šance“ představuje nejprudší sjezdovku v ČR se sklonem 45°. Všechny sjezdovky jsou denně upravovány. Technickým sněhem je pokryto 4,7 km sjezdovek, což představuje 70 % tratí. Večerní lyžování se pravidelně odehrává na osvětlené sjezdovce Lubák a pod hotelem Sirotek. V areálu se nachází také snowpark, lyžařská škola, půjčovny a opravy lyží, možnosti ubytování a občerstvení. Kromě několika vleků zajišťuje přepravu lyžařů od sezóny 2005/2006 také nová čtyřsedačková lanovka s kapacitou 2400 osob/hod. Délka dráhy je 1272 m a překoná převýšení 337 m. Lyžaři vyjedou nahoru za 8 minut. Spolu s obslužným zařízením přišla stavba na 72 milionů Kč a bude využita také v letní sezóně. Celková kapacita všech přepravních zařízení činí 5100 osob/hod. Široká nabídka zahrnuje různé skupinové slevy, slevy pro děti a seniory a celosezónní jízdenky. Zde zakoupené jízdenky platí také ve střediscích na Zadově nebo Kramolíně u Lipna. Nově mají lyžaři možnost objednávat si služby prostřednictvím internetu. Lyžařská škola Sport Service spol. s r. o. byla založena již r. 1975. Celkem 85 učitelů lyžování a

snowboardu nabízí výuku pro začátečníky, pokročilé, děti; dále skupinovou i individuální výuku, běžecí program a snowboardovou výuku. [u]

Tabulka č. 3: Sjezdovky na Špičáku

Sjezdovka	Obtížnost	Délka (m)	Poznámka
1	modrá	1 830	
2	červená	1 352	homologace FIS
3	červená	1 248	homologace FIS
4	černá	1 310	
Lubák	červená	400	umělé osvětlení

Zdroj: <http://spicak.cz/sjezdovky.htm>

Tabulka č. 4: Vleky na Špičáku

Typ vleku	Délka (m)	Kapacita (os/hod)
Čtyřsedačková lanovka	1 272	2 400
Zalomený	630	900
Lubák	411	600
Poma S (lyžařská škola)	250	300
Poma S (Sirotek)	105	200
Nízký vlek (lyžařská škola)	100	250
Nízký vlek (Sirotek)	100	250
Poma S (hotel Horizont)	100	200

Zdroj: <http://spicak.cz/vleky.htm>

První sedačková lanovka na Šumavě byla zprovozněna r. 1971 a vede ze Špičáku na Pancíř s mezistanicemi na Hofmankách. Je dlouhá 2740 m a překonává výškový rozdíl 350 m. Převážná kapacita lanovky je 327 osob/hod a využita je v letní i zimní turistické sezóně. Také tato lanovka se dočká modernizace. „Zastupitelstvo schválilo výstavbu kabinkové lanovky na Hofmanky. Z Hofmanek na Pancíř se bude pokračovat sedačkovou lanovkou. Plánuje se zde také stavba první bobové dráhy s potřebným vybavením,“ uvedl železnorudský starosta Jiří Vonásek. [38]

Tabulka č. 5: Lyžařské možnosti na Pancíři

Sjezdovka	Typ vleku	Délka (m)	Převýšení (m)	Kapacita (os/hod)
Alpa louka	Metasport	900	154	1200
	KV 400	160	30	600
Vajsovna	Talířový	260	41	600
Godlhof	Poma	306	56	800
Pancíř	Metasport	720	169	1200
Arnika	Metasport	234	46	320
Slavoj	Talířový I.	381	78	500
	Talířový II.	300	57	200

Zdroj: materiály ITC Železná Ruda

Tabulka č. 6: *Lyžařské možnosti v Železné Rudě*

Sjezdovka	Typ vleku	Délka (m)	Převýšení (m)	Kapacita (os/hod)
Belveder *	Poma	523	92	850
	Transporta I.	420	87	850
	Transporta II.	454	84	850
Nádraží *	Transporta	620	108	620
Samoty *	Doppelmayer	850	120	900
U Debrníku	Talířový	600	95	500

* umělé zasněžování

Zdroj: materiály ITC Železná Ruda

K tomu je třeba připočítat také několik cvičných sjezdovek a vleků do 200 m délky. V širším okolí jsou dvě sjezdovky na Javorné a sjezdovka s umělým povrchem u Nýrska. Vhodné podmínky pro sjezdové lyžování nabízí i Hojsova Stráž, která je vzdálena od Železné Rudy cca 10 km.

Tabulka č. 7: *Lyžařské možnosti v Hojsově Stráži*

Sjezdovka	Typ vleku	Délka (m)	Převýšení (m)	Kapacita (os/hod)
Na Stráži	Transporta	262	49	200
Zátiší	TLV 12	312	67	400
Dlouhá louka	Tatrapoma	400	85	290

Zdroj: materiály ITC Železná Ruda

Za hranicemi se SRN se nachází další velký lyžařský areál – Velký Javor (Arber Skigebiet). Jako nejvýše položený lyžařský areál na Šumavě (980 – 1400 m) poskytuje velmi dobré podmínky pro sjezdové lyžování. Černé a červené sjezdovky mají homologaci FIS a jsou zde pořádány mezinárodní závody. Pro dopravu lyžařů slouží kabinková lanovka, šestisedačková lanovka a několik vleků. Celková délka sjezdových tratí je 7 km. Lyžařské podmínky zde bývají díky severní poloze svahů vždy o něco lepší než na české straně. [a]

Lyžařské běžecké trasy

V oblasti se nachází až 100 km lyžařských běžeckých tras. Dobré podmínky zde naleznou pokročilí lyžaři, začátečníci i děti. Některé lyžařské trasy jsou strojově upravované a nabízejí mnoho míst s dalekými výhledy. Trasy je možné různě kombinovat a krátit. Územím prochází také část Transšumavské trasy, která vede ze Zadní Zvonkové do Železné Rudy. V terénu jsou lyžařské trasy označeny pásovým značením Klubu českých turistů. Vůdčí barva může být červená, modrá, zelená nebo bílá s krajními pásy oranžové barvy. Výborné podmínky pro běžecké lyžování jsou i v sousedním Bavorsku, např. v areálech Bayerisch Eisenstein,

Zwieslerwaldhaus a Bretterschachten. Oblast Železnorudska nabízí také několik upravených závodních běžeckých okruhů v délkách 1 – 5 km. Jsou to okruhy Belvédér, Špičák a Godlhof. V době mimo závody a při dodržování základních pravidel pohybu na závodních tratích je veřejnosti přístup umožněn. [b, t]

Běžecké trasy:

Samoty – Debrník – tzv. Dálnice – Gerlova Huť – Můstek

Debrník - Polom - Stará Hůrka - jezero Laka - Nová Hůrka

Nová Hůrka - Stará Hůrka přes Ascherlák na rozcestí Gerlova Huť

Špičácké sedlo - Černé jezero - Bílá strž - Stateček pod Ostrým – Zadní Chalupy (Helmhof)

trasa Debrník - Ferdinandovo údolí navazuje na stopy Zwieslerwaldhaus

Turistické trasy

Síť značených turistických tras v ČR patří svou hustotou a kvalitou mezi nejlepší v Evropě. První značené cesty na Šumavě vznikaly již v roce 1897. Jedna z prvních tras vedla na Železnorudsku z Hojsovy Stráže směrem na Hamry a na Ostrý. Už v té době bylo zavedeno pásové značení Klubu českých turistů, které se používá s malými obměnami dodnes.

Krajina Železnorudska se vyznačuje ideálními terény pro pěší túry a je protkána hustou sítí turistických tras. Údolní i hřebenové trasy jsou vhodné i pro méně zdatné turisty, kteří je mohou kombinovat s výjezdem lanovkou, vlakem či autobusem. Základní hřebenová trasa spojuje vrcholy Pancíře (1214 m), Můstku (1234 m) a Prenetu (1071 m). Další oblíbené trasy vedou k Černému a Čertovu jezeru, Bílé strži, na Ostrý, k jezeru Laka. Mezi východiště turistických tras patří celá oblast Železné Rudy a Špičáku (zjm. Špičácké sedlo), Gerlova Huť, Nová Hůrka, oblíbená je také panoramatická Zhůrská cesta. V oblasti se nachází několik hraničních přechodů pro pěší. V Německu jsou však turistické trasy značeny v časových jednotkách. [t]

Tabulka č. 8: Hraniční přechody pro pěší

Turistické stezky	Provoz		Určeno pro
Debrník - Ferdinandstahl	1.4. - 30.9.	6.00 - 22.00	P, C, L
	1.10. - 31.3.	8.00 - 18.00	
Ostrý - Grosser Osser	1.5. - 30.9.	6.00 - 22.00	P
	1.10. - 31.10.	8.00 - 18.00	
Železná Ruda - Bayerisch Eisenstein	1.4. - 30. 9.	6.00 - 22.00	P, C, V
	1.10. - 31.3.	8.00 - 18.00	

Vysvětlivky: P - pěší, C - cyklisté, L - lyžaři, M - motocykly, OA - osobní automobily, V - vozíčkáři, B - linkové autobusy, N - nákladní doprava (N/11 - do 3,5 t)
Zdroj: <http://www.npsumava.cz/stranky.php?idc=108>

Cyklistické trasy

Základní páteřní síť cyklistických tras prochází celým územím České republiky a dělí se podle úrovně do 4 tříd. Cyklotrasy I. třídy mají mezinárodní význam a prochází celým kontinentem. Cyklotrasy II. třídy, tzv. dálkové trasy nadregionálního významu, propojují významné cíle vzdálenějších oblastí. Síť doplňují cyklotrasy III. třídy, které spojují regionální cíle a lokální propojení pak zajišťují cyklotrasy IV. třídy, které mohou vést i po nezpevněných cestách. [m]

Na Klatovsku je celkem 431 km značených cyklotras, nejvíce v Plzeňském kraji. Samotné Železnorudsko je protkáno hustou sítí značených cyklistických tras a cykloturistika zde patří k velmi oblíbeným aktivitám. Většina tras vede po zpevněných komunikacích a lesních silnicích bez provozu motorových vozidel. Cyklotrasy I. třídy na Železnorudsku nejsou zastoupeny. Oblastí však prochází část dálkové trasy č. 33 tzv. „Šumavské magistrály“. Významná cyklotrasa III. třídy č. 332 spojuje Železnou Rudu a Klatovy. Nejvíce zastoupeny jsou zde cyklotrasy IV. třídy. Dobré možnosti pro cykloturistiku nabízí také bavorské příhraničí. [m]

Tabulka č. 9: Cyklotrasy IV. třídy na Železnorudsku

Číslo	Průběh trasy	Km
2032	Strážov - Divišovice - Svinná - Břeží - Strážov	23
2034	Javorná - Suché Studánky - Stará Huť - Keply - Javorná	24
2035	Strážov - Č. Hamry - Děpoltice - Datelov - Divišovice - Strážov	20
2037	Javorná - Svinná - Čachrov - Dobřemilice - Javorná	24
2047	Nýrsko - Dešenice - Děpoltice	8
2049	Nýrsko - St. Lhota - Pod Hraničářem - Gubřův Dvorec	13
2050	Nýrsko - Chudenín - Přední Fleky (CZ/D)	9
2053	Suché Studánky - Datelov - Zelená Lhota - Hamerský Dvůr	12
2055	Špičák - Černé jezero - Bílá strž - Stateček - Svatá Kateřina	22
2072	Železná Ruda - Alžbětín	3
2093	Keply - Z. Chalupy - Javorná - Suché Studánky - Divišovice	13
2100	Špičák - Hojsova Stráž - Zelená Lhota - Prenet - Můstek - Špičák	29
2113	Modrava - Prášily - Laka - Medvědí Jámy - Železná Ruda	43
2115	Nová Hůrka - Hůrka	3
2116	Gerlova Huť - Medvědí jámy	6
2119	Ašerlák - Hůrka - Prášilský potok	12
2120	Pamferova Huť - Nad Pošťákem - Gerlova Huť	7

Zdroj: www.klubturistu.cz

Naučné stezky

Na Železnorudsku se naučné stezky příliš nevyskytují. Správa NP a CHKO Šumava sice zřídila dvě naučné stezky v PR Úhlavský luh a PR Brčálnické mokřady, ty však leží mimo hlavní turistické trasy, patří k velmi málo navštěvovaným a jsou tak spíše místního významu. Na okraji

popisovaného území leží Poznávací okruh Nýrsko, který využívají především místní obyvatelé. Leží jihozápadně od města, připravil jej NP a CHKO Šumava. Tématicky je zaměřen na zdánlivě všední přírodu, trasa je nenáročná, vhodná také pro rodiče s dětmi. Čtyři barevně odlišené a vzájemně propojené trasy okruhu (0,3 – 4 km) zahrnují celkem dvacet stanovišť s informačními panely, několik odpočinkových míst a zajímavostí, jako např. zřícenina hradu Pajrek nebo Lesní divadlo. [v] V oblasti chybí naučná stezka, která by návštěvníkům přiblížila bohatou historii, tradice, život obyvatel, přírodní krásy a zajímavosti. Potenciál pro vybudování naučné stezky oblast rozhodně má. Informační turistické centrum připravilo dva návrhy naučných stezek – „Turistická stezka po bývalých sklárnách Železnorudska“ a „Naučná stezka – kulturní, přírodní a historické zajímavosti Železnorudska“, avšak žádný z nich dosud nebyl realizován. [33]

5.1.3 Terciární potenciál

Role terciárních potenciálů spočívá v organizaci, řízení, podpoře rozvoje podnikatelské sféry, vzdělávací, osvětové a legislativní činnosti, kompletního marketingového monitoringu, regionálního a územního plánování. InSTITUTE vnímají cestovní ruch jako alternativní nástroj lokálního, regionálního a národního rozvoje ekonomiky a snaží se vytvářet a rozvíjet efektivní vazby mezi sekundárním a terciárním potenciálem. [17]

5.1.3.1 Propagace

Informační centra

Turistická informační centra jsou místem bezprostředního styku s návštěvníky. Vytvářejí image místa či regionu a na jejich efektivní a kvalitní práci závisí potenciál využití místa jako destinace cestovního ruchu. Obecným posláním těchto center je nabízet bezplatný informační servis turistům a místním občanům. [27]

V oblasti Železnorudska se nachází turistické informační centrum v Železné Rudě a zcela unikátní je pak informační středisko zřízené NP Šumava v hraničním nádraží Železná Ruda/Bayerisch Eisenstein. Uvedená IC si navzájem distribují své propagační materiály, což je pozitivní faktor v utváření ucelené nabídky regionu. V oblasti také působí TIC v Nýrsku a cestovní a informační kancelář Retour v Železné Rudě. Ta však leží na okraji oblasti, nebo nedosahují zdaleka takového významu jako výše uvedená infocentra.

Unikátní informační centrum v budově hraničního nádraží Železná Ruda/Alžbětín je příkladem česko-bavorské mezinárodní spolupráce na poli ochrany přírody. Reprezentuje čtyři chráněná území Šumavy: NP Šumava, CHKO Šumava, Národní park Bavorský les (Nationalpark Bayerischer Wald) a Přírodní park Bavorský les (Naturpark Bayerischer Wald). Právě na Železnorudsku jsou zastoupeny přírodně cenné lokality těchto chráněných území: oblast Polomu s jezerem Laka, Královský hvozd s Černým a Čertovým jezerem, oblast Falkensteinu s vodopády a Velký Javor s ledovcovými jezery.

Nositelem projektu je Přírodní park Bavorský les, který si pronajal centrální část budovy. Na ploše cca 250 m² zde bylo vybudováno v letech 1998 – 2000 nákladem 660.000 € společné česko-bavorské návštěvnické středisko. Projekt byl financován z Programu INTERREG II a bavorským fondem ochrany přírody. 12. 10. 2000 bylo „Infocentrum hraniční nádraží Železná Ruda“ slavnostně otevřeno za účasti bavorského i českého ministra životního prostředí.

Hlavní součástí expozice je plastická mapa Šumavy v měřítku 1 : 50 000, opatřená světelnou signalizací. Pomáhá pracovníkům infocentra při odborném výkladu. Návštěvníci získají informace o místním regionu, přeshraniční spolupráci, projektech ochrany přírody, možnostech využití volného času, ale i o politických a nadnárodních problémech. Samozřejmostí jsou různé mapy, brožury, letáky, pohlednice a drobné suvenýry. Uprostřed haly prochází státní hranice, v podlaze je zasazen žulový hraniční kámen. Jako symbol odstraněné železné opony jsou zde instalována dvě protržená křídla. Návštěvníkům je představena tzv. „Zelená střecha Evropy“ jako významný zdroj pitné vody se svými biotopy, rostlinstvem a živočištvem. Dětem Šumavu popisují kapky vody pohádkovou formou. Mohou také ovládat modelovou železnici Klatovy – Plattling, jejíž historie a výstavba je také součástí expozice. Pojízdne informační panely poskytují informace o tématech ochrany přírody, vysvětlují rozdíl jednotlivých chráněných území a také genezi názvu Šumava – Böhmerwald. Všechny texty jsou trojjazyčné (česky, německy a anglicky). Součástí infocentra je i víceúčelový sál s kapacitou 60 osob. Zde probíhají různé přednášky, besedy, kulturní vystoupení, promítají se filmy o Šumavě. Tyto akce se setkávají s velkým zájmem turistů i místních obyvatel. Celoročně slouží sál jako výstavní síň umělců z obou stran hranice. S úspěchem se setkala např. výstava Pavla Hubeného od ledna do října 2005. V listopadu 2005 zde proběhlo školení strážců národních parků a 12. 12. 2005 byl podepsán dodatek k Memorandu o vzájemné spolupráci mezi správami národních parků. Informační centra NP jsou zdarma po celé Šumavě, ale v Infocentru hraniční nádraží Železná Ruda je zavedeno dobrovolné vstupné, ze kterého je financován provoz Přírodního parku Bavorský les. Ten totiž není státní organizací, ale obecně prospěšným sdružením. V infocentru

společně pracuje česká a německá obsluha. Infocentrum nabízí také odborné doprovody a exkurze v oblasti. Od svého otevření vykazuje infocentrum stále vysokou návštěvnost, takže v létě 2005 byl přivítán 200 000. návštěvník. Mezi návštěvníky převažují lidé z téměř všech evropských zemí, ale také z Chile, Argentiny, Austrálie, USA a Kanady. To svědčí o významu tohoto projektu. [45]

Tabulka č. 10: *Návštěvnost Česko-Bavorského informačního centra*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Celkem
Leden		4063	2879	2116	2229	2396	13683
Unor		4234	3356	2167	3863	2440	16060
Březen		2625	2918	1913	1331	1842	10629
Duben		3144	2007	2266	1810	1290	10517
Květen		4087	4194	3267	3500	3096	18144
Červen		4780	3274	4183	3460	3515	19212
Červenec		5386	4514	4920	3770	3499	22089
Srpen		7423	6543	7686	5719	*4541	27371
Září		5897	4552	4846	4441	4171	23907
Ríjen	4188	4698	4180	3625	2626	3088	22405
Listopad	2622	2351	1166	1199	1165		8503
Prosinec	3567	2650	2026	2810	2151		13204
Celkem	10377	51338	41609	40998	36065	25337	205724

* 12. srpna 2005 - 200 000. návštěvník ve 14:10 hod

Zdroj: interní statistiky informačního centra

Turistické informační centrum v Železné Rudě

Infocentrum v budově Muzea Šumavy při výjezdu z centra města k hraničnímu přechodu zřídil Městský úřad v Železné Rudě. Nabízí bezplatnou informační službu včetně prospektů, turistických průvodců, publikací, map, pohlednic a suvenýrů. K dispozici jsou také turistické známky, turistická razítka a před Vánoci razítko od Ježíška. Samozřejmostí je sjednávání cestovního pojištění a sestavování tras a programu při pobytu na Šumavě takzvaně „na míru“. Pracovnice se domluví německy, anglicky a rusky. Otevřeno je denně od 8 do 18 hodin. Infocentrum má vlastní internetové stránky, kde nabízí aktuální přehled informací z oblasti. [t]

Internet

Internetové stránky se postupem času staly zcela běžným způsobem propagace. Představují rychlou, levnou a efektivní prezentaci obcí, regionů a poskytovaných služeb. V současné době existuje regionální turistický informační server www.sumavanet.cz. Zde jsou odkazy na stránky jednotlivých měst, ubytovacích a stravovacích zařízení, firem, institucí, mikroregionů, informace o sportu a turistice, lyžování, kultuře, praktické a aktuální informace z regionu. Je možné se tak dostat na stránky města Železná Ruda, informačního centra, mikroregionu Šumava-Západ aj. Svě

vlastní internetové stránky má informační kancelář Retour www.retour.cz či sportovní areál Špičák www.spicak.cz, které lze porovnat s konkurenčním Velkým Javorem www.arber.de. Z hlediska ochrany přírody mají svůj význam stránky NP a CHKO Šumava www.npsumava.cz. Samozřejmostí jsou pak internetové stránky ubytovacích zařízení, např. www.hotelgradl.cz, www.hotelbelveder.cz, www.malapariz.cz, www.hotelzach.cz a další. [t]

Tištěné propagační materiály

Existuje velké množství informačních materiálů zabývajících se Železnorudskem, potažmo celou Šumavou. Některé z nich jsou zdarma, jiné za úplatu. Liší se podle subjektu, který je vydává. Materiály vydané Městským úřadem v Železné Rudě distribuují místní informační centrum. Poskytují základní informace o zajímavostech, přírodě a historii v oblasti a zároveň prezentují jednotlivé subjekty cestovního ruchu (hotely, restaurace, penziony, dopravní kanceláře, ski areály atd.). Materiály bývají česko-německé, případně česko-německo-anglické. Doplňují je mapy, obrázky a důležité kontakty. Informační centrum také spoludistribuuje letáky Správy NP a CHKO Šumava a některých ubytovacích zařízení v regionu. Na ochranu přírody jsou pak zaměřeny informační materiály Správy NP a CHKO Šumava. Představují návštěvníkům floru, faunu, přírodní atraktivitu, poslání národního parku, zonaci chráněného území a snaží se turisty vést k ohleduplnému chování v přírodě. Zajímavá je například brožura „Programy pro veřejnost“. Správa NP a CHKO Šumava totiž organizuje různé vycházky s odborným doprovodem, zaměřené vždy na určité téma. Naturpark Bayerischer Wald vydává své česko-německé, příp. německé materiály, věnované ochraně přírody.

Veletřhy a výstavy

Železnorudsko se účastní různých výstav v ČR i v zahraničí. Prezentovalo se například na prvním ročníku Veletřhu cestovního ruchu Plzeňského kraje, který se konal v Domě kultury Inwest-K v Plzni ve dnech 20. – 22. 10. 2005. Této akce, organizované za podpory Evropské unie, se zúčastnilo více než 2000 návštěvníků. K významným hostům patřily zahraniční delegace partnerských regionů z Německa, Lotyšska, Velké Británie, Itálie a z Bulharska. [n] Každoročně se region účastní veletřhu GO a Regiontour v Brně a Holiday World v Praze. Samotné město Železná Ruda si však nemůže finančně dovolit svůj vlastní stánek. Do prezentace jsou tedy zapojeni také místní podnikatelé, kteří zčásti nesou finanční náklady. Za účelem propagace na veletřích a výstavách dochází rovněž ke sdružování v rámci mikroregionů, Plzeňského kraje nebo celého turistického regionu Šumava. Účast na zahraničních veletřích (Nizozemí, Belgie,

Německo) je řešena pod Plzeňským krajem. Se sousedním Bavorskem je obvyklá vzájemná česko-německé účast na veletrzích cestovního ruchu. [46]

Informační tabule a poutače

Po celé oblasti jsou rozmístěny informační tabule s mapami a směrovými ukazateli, nejčastěji na turisticky frekventovaných místech, například u nádraží, autobusových zastávek, turistických zajímavostí a na významných křižovatkách turistických tras. V blízkosti kostela v Železné Rudě stojí soubor několika informačních tabulí, které financoval městský úřad. Nepřehlédnutelný je zde především nový zvukový informační panel a také zimní mapa Železnorudska s vyznačením všech sjezdovek, lanovek, vleků a běžeckých tratí. Dále jsou zde umístěny dvě letní mapy oblasti, mapa města a mapa Šumavské silniční cyklotrasy. Vše doplňuje stručná historie města. Dále je třeba odlišit informační panely zřízené Správou NP a CHKO Šumava. Jde většinou o „zelené“ tabule a dřevěné panely přímo na zajímavých turistických a přírodních lokalitách. Poskytují informace o jednotlivých zvláště chráněných územích, jejich historii a zajímavostech. Celkově se věnují problematice ochrany přírody.

5.1.3.2 Organizace v oblasti cestovního ruchu v regionu

Státní správa a samospráva

S platností od 1. 1. 2003 zaniklo reformou veřejné správy všech 77 dosavadních okresů a nově bylo zavedeno 14 krajů. Dnes již bývalý okres Klatovy se stal součástí Plzeňského kraje, který spolu s Jihočeským krajem vytváří územně vyšší jednotku NUTS 2, tzv. „Jihozápad“. V letech 1998 – 1999 bylo za účelem vytvoření ucelené a dostatečně atraktivní turistické nabídky vymezeno patnáct turistických regionů. Většinou nekorespondují s územněsprávním členěním státu. Železnorudsko je součástí turistického regionu Šumava.

Představitelem státní správy a samosprávy na Železnorudsku je také ***Správa Národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava***. Tato příspěvková organizace byla zřízena rozhodnutím ministra životního prostředí v souvislosti se zřízením Národního parku Šumava v dubnu roku 1991. Hlavní náplní činnosti správy je výkon státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny, ochrany zemědělského půdního fondu, myslivosti a rybářství v rozsahu daném zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Správa NP a CHKO Šumava také spravuje státní majetek, především zajišťuje péči o lesní pozemky a porosty, některá nelesní

území a drobné vodní toky v NP Šumava. Profesionální strážci NP Šumava poskytují informace návštěvníkům a dohlížejí na dodržování ochranného režimu. [q]

Hlavní předmět činnosti Správy NP a CHKO Šumava:

- státní správa v oboru ochrany přírody na území celé biosférické rezervace, tj. národního parku i chráněné krajinné oblasti,
- odborná činnost na území celé biosférické rezervace v oborech ochrany přírody, lesnictví a zemědělství, územní plánování apod., podle potřeb státní správy a organizací,
- dokumentační činnost, zejména soustavná dokumentace území a provoz muzea a dokumentačního centra,
- strážní, kontrolní a informační služba,
- sanační a jiné práce,
- činnost v oboru cestovního ruchu,
- kulturně výchovná činnost, zejména ekologická výchova a vzdělávání obyvatelstva, zřizování a provozování informačních a školicích středisek,
- propagační, publikační, poradenská, metodická, vědeckovýzkumná a znalecká činnost.[30]

Organizačně je správa CHKO začleněna do správy Národního parku, což je pro společnou provázanost činnosti výhodné. Správa navrhuje plán péče a vydává vyhlášku o návštěvním řádu a poplatcích. Sídlo ředitelství Správy NP a CHKO Šumava je ve Vimperku, regionální pracoviště CHKO sídlí v Horní Plané, Sušici a Nýrsku; v Kašperských Horách je regionální pracoviště NP. Na celém území NP jsou vytvořena informační střediska, ve Vimperku muzeum a pravidelně je vydáván časopis Šumava a sborník vědeckých prací Silva Gabreta.

V roli iniciativního a konzultačního orgánu Správy vystupuje Rada národního parku. Členy rady jsou zástupci obcí a horské služby, podnikatelé v oblasti lesnictví, zemědělství, obchodu a cestovního ruchu a různí odborníci. Omezení vyplývající ze stanoveného režimu ochrany mají často negativní vliv na rozvoj obcí a sídel. Dochází tak k častým sporům mezi představiteli obcí a orgány ochrany přírody. Najít správnou rovnováhu mezi zájmy ochrany přírody a ekonomickými zájmy přilehlých obcí je velmi ožehavý úkol. [q]

Instituce na úrovni kraje

Na krajské úrovni se cestovním ruchem zabývá Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor cestovního ruchu a propagace. V roce 2002 byl vypracován Program rozvoje cestovního ruchu v Plzeňském kraji. Jedná se o rozsáhlý dokument, který zahrnuje úvodní analytickou část,

SWOT analýzu a akční plán rozvoje cestovního ruchu. Železnorudsko je v této strategii zahrnuto pod marketingový subregion Šumava západočeská (Klatovsko). Nedílnou součástí strategie je dokument „Cestovní ruch na Šumavě“, který je tvořen dvěma částmi – Rozvojový koncept cestovního ruchu a Akční program. Tento materiál byl dokončen v listopadu 2001 a na jeho vypracování spolupracovaly Regionální sdružení Šumava, Euroregion Šumava – Bavorský les a Regionální rozvojová agentura Šumava, o. p. s. [28, 32]

Instituce na úrovni regionu

Přirozeným centrem Železnorudska je město Železná Ruda. Městský úřad v Železné Rudě nemá však vlastní odbor, který by se přímo zabýval cestovním ruchem. To však neznamená, že by tato problematika nebyla na regionální úrovni řešena. Byla zřízena Komise cestovního ruchu, která se příležitostně schází k jednání. V oblasti působí několik svazků měst, obcí a občanských sdružení, které se cestovním ruchem zabývají. Železnorudsko je příhraniční oblastí, a tak jsou zde také zastoupeny různé formy přeshraniční spolupráce. Město Železná Ruda uzavřelo 29. 10. 1994 smlouvu o přátelství s italským městem Aldeno u Trenta. Mezi oběma partnerskými městy probíhají výměnné akce, spolupráce škol, hasičů a konají se vzájemné návštěvy. Již tradiční je spolupráce s městem Bavorská Ruda (Bayerisch Eisenstein). V oblasti působí např. mikroregiony Šumava-Západ, Úhlava, Bayerischer Wald – Šumava, Přeshraniční akční sdružení Královský hvozd, Regionální sdružení Šumava, přičemž veškeré aktivity zastřešuje plošně nejrozsáhlejší Euroregion Šumava. [46]

Euroregion Šumava

Euroregion Šumava byl založen v roce 1993 jako dobrovolné sdružení obcí, měst a dalších právnických osob. Jeho nadregionální význam spočívá v tom, že plošně pokrývá rozsáhlé území pohraničních regionů České republiky, Bavorska a Horního Rakouska. Tyto oblasti spojují specifické přírodní, hospodářské, kulturní a sociální podmínky. Cílem sdružení je zkvalitnění přeshraniční spolupráce, která se týká zjm. oblasti cestovního ruchu, hospodářského a regionálního rozvoje, zemědělství a obnovy venkova, ekologie a ochrany přírody, vzdělání, sportu a kultury. V ČR jsou členy Euroregionu obce a města okresů Domažlice, Klatovy, Prachatice a Český Krumlov. Bavorskou stranu zastupují města a obce okresů Cham, Degendorf, Freyung-Grafenau, Pasov, Regen a Rottal-Inn. Rakouský Mühlviertel představují oblasti Bezirk Freistadt, Bezirk Perg, Bezirk Rohrbach a Bezirk Urfahr/Umgebung. Praktická spolupráce probíhá prostřednictvím mikroregionů, Euroregion plní funkci zastřešujícího sdružení. ***Regionální rozvojová agentura Šumava, o. p. s.*** se sídlem ve Stachách plní úlohu jakési servisní

agentury Euroregionu. Poskytuje informační servis v oblasti kritérií připravovaných projektů INTERREG IIIA, zajišťuje technickou, administrativní a poradenskou činnost.

Příklady nejúspěšnějších projektů Euroregionu Šumava:

- Gastschuljahr - umožňuje českým studentům gymnázií studium v bavorských školách,
- Phare CBC (1996) - rekonstrukce budov železničních stanic Špičák a Železná Ruda,
- vybudování cyklostezky č. 332 z Klatov do Železné Rudy s napojením na bavorskou cyklostezku Regenta,
- Šumava - Podpora rozvoje cestovního ruchu, v jehož rámci byla v r. 2001 uskutečněna výstavba Eurocampu v Běšinech, atd.

Připravované projekty Euroregionu:

- společné studijní cesty pracovníků Infocenter po regionu Šumava (2005/2006) [j]

Mikroregion Šumava-Západ

Členské obce: Železná Ruda, Čachrov, Prášíly, Srní, Modrava, Horská Kvilda, Hamry, Kvilda, Kašperské Hory, Rejštejn a několik podnikatelských subjektů regionu

Mikroregion Šumava-Západ vznikl 25. 5. 2001 jako sdružení podnikatelské a municipální sféry. Hlavní prioritou je zkvalitnění životních podmínek obyvatel a další udržitelný rozvoj šetrný k životnímu prostředí. Činnost mikroregionu se opírala o vypracovanou Regionální rozvojovou strategii Železnorudska z r. 2001. Ta ale plošně nepokrývá celé území mikroregionu, proto se již zpracovává strategie Mikroregionu Šumava-Západ, která by měla být dokončena na podzim roku 2006. Mikroregion podporuje podnikatelské aktivity a soukromé investice v regionu, například formou metodické pomoci při získávání různých dotací a podpůrných fondů. V plánu je několik konkrétních projektů v oblasti dopravy, turistiky, lyžařských areálů, zlepšení infrastruktury cestovního ruchu a využití možností agroturistiky. Význam Mikroregionu Šumava-Západ neustále roste, o členství uvažují některé další obce. Spolupráce byla navázána také s bavorskými partnery. [t]

Mikroregion Úhlava

Členské obce: Dešenice, Hamry, Chudenín, Nýrsko, Strážov, od r. 2001 Všeruby, r. 2006 vstoupí Janovice nad Úhlavou

Mikroregion Úhlava byl založen v září roku 1999 s cílem zvýšit kvalitu života ve venkovské oblasti, co nejlépe využít místních přírodních a kulturních zdrojů, know-how a nové technologie pro zajištění konkurenceschopnosti místních výrobků a služeb. Spolupráce mezi

obcemi také řeší vybavenost technickou a dopravní infrastrukturou, nedostatek pracovních příležitostí a rozvoj cestovního ruchu. Mezi realizované projekty patřilo kromě jiného zpracování Strategie rozvoje mikroregionu Úhlava, zřízení informačního centra v Nýrsku, rekonstrukce cyklotras, získání dotací na odstranění povodňových škod a další. Členské obce mikroregionu jsou v rámci Programu obnovy venkova zapojeny do příprav pro program LEADER+. Mikroregion je součástí Přeshraničního akčního sdružení Královský hvozd. [i]

Přeshraniční akční sdružení Královský hvozd

Přeshraniční akční sdružení Královský hvozd zahrnuje 5 bavorských obcí a 6 českých obcí v okolí geomorfologického celku Královský hvozd. Českou část sdružení tvoří mikroregion Úhlava, bavorskou stranu pak reprezentují obce Arrach, Eschlkam, Lam, Lohberg a Neukirchen b. Hl. Blut. Sdružení bylo založeno v roce 2000. Cílem této strategické aliance je využít společný potenciál pro trvale udržitelný přeshraniční rozvoj, popřípadě odstranit překážky a iniciovat budoucí rozvoj. Obce udržují intenzivní kontakty v oblasti kultury, turismu, vzdělání a také v oblasti horské služby. Na obou stranách hranice byly vypracovány regionální rozvojové koncepty, jejichž jádro tvoří společná přeshraniční strategie. Sdružení využívá možnosti žádat o podporu z programu INTERREG IIIA na projekty přeshraniční spolupráce. [34]

Jedním z těchto projektů je vytvoření **Ekoregionu Úhlava**, který kopíruje území mikroregionu Úhlava a navazuje na partnerský bavorský ekoregion Arrach-Lam-Lohberg. Zaměření mikroregionu se tak rozšířilo o ochranu přírody a rozvoj šetrné turistiky v krajině. Hlavní cíle ekoregionu lze shrnout do oblastí: cestovní ruch, zemědělství a životní prostředí, kultura, vzdělání a sociální služby. Ekoregion Úhlava si vytvořil vlastní marketingovou značku. Jejím cílem je zvýšit atraktivitu ekoregionu, přispět k zachování neporušeného životního prostředí, zvýšit tržby místních podnikatelských subjektů a obecně zlepšit ekonomickou situaci v tomto území. Značka slouží jako garant kvality. Jsou jí označena vybraná zařízení cestovního ruchu, která tak svým hostům zaručují požadovanou kvalitu služeb a splňují podmínky ekologicky šetrného provozu. [i]

Obr. č. 11: Marketingová značka ekoregionu Úhlava

Zdroj: <http://www.ekoregion-uhlava.cz/>

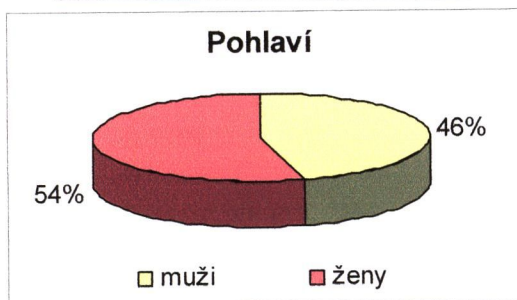
5.2 Analýza potenciálů na straně poptávky

Hlavním zdrojem informací pro analýzu poptávky je mé vlastní dotazníkové šetření, jehož metodika je podrobně popsána v části 2.4. Cílem bylo zjistit preference a zkušenosti návštěvníků ve vztahu ke zvoleným složkám krajiny a způsob, jakým je vnímají. Byly použity dva typy dotazníků, jeden pro oblast jako celek (dotazník A), druhý na čtyřech vybraných lokalitách (dotazník B). Výběr respondentů byl náhodný a lze z něj vyvodit profil typického návštěvníka Železnorudska. Další vyhodnocené výsledky jsou rozděleny podle dotazníků na šetření v celé oblasti a šetření na konkrétních lokalitách.

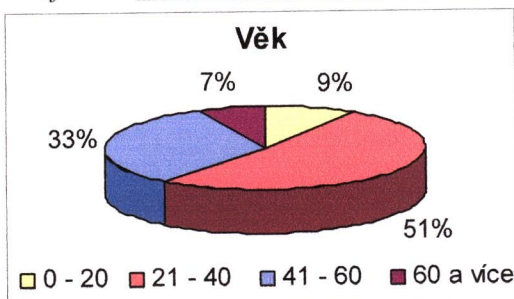
5.2.1 Profil návštěvníků

Celkem bylo osloveno 360 respondentů, z toho 253 tuzemských a 107 zahraničních návštěvníků. Podrobnější profil respondentů dle různých kritérií znázorňují následující grafy:

Graf č. 1: *Struktura návštěvníků podle pohlaví* Graf č. 2: *Struktura návštěvníků podle věku*

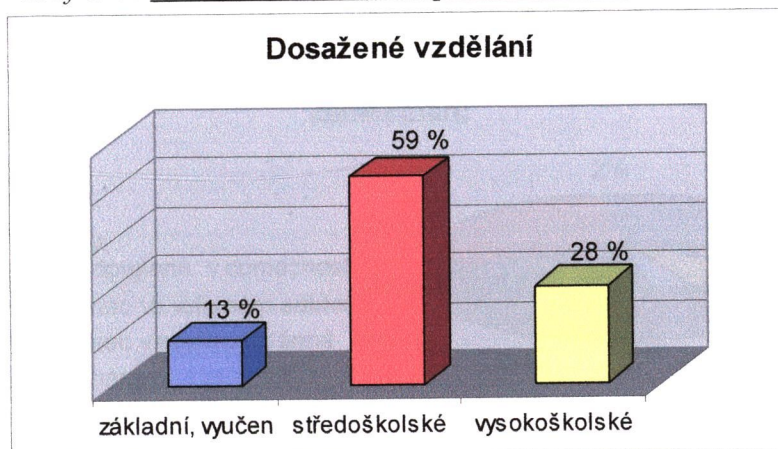

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

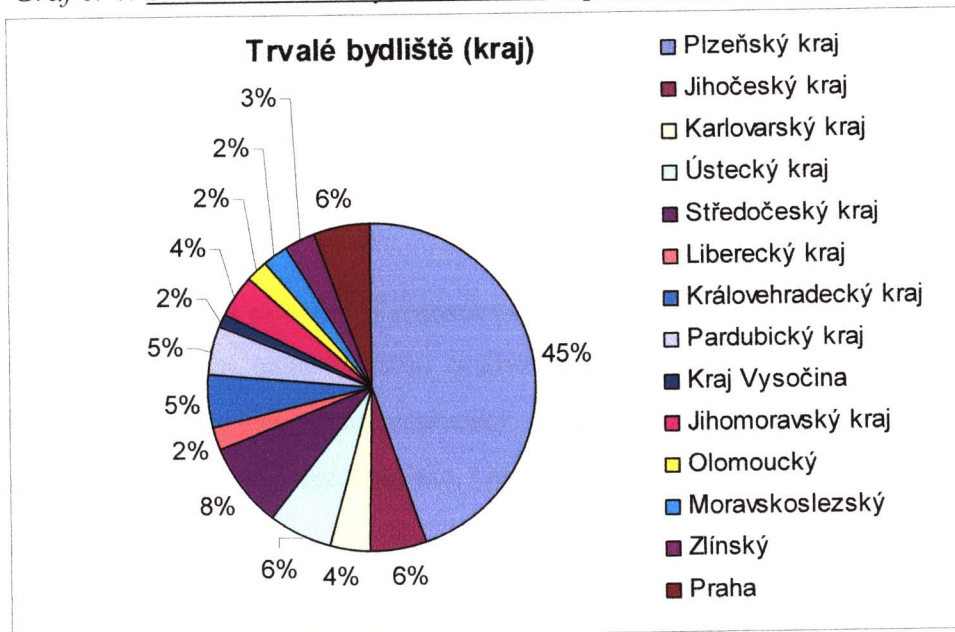
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 3: *Struktura návštěvníků podle dosaženého vzdělání*

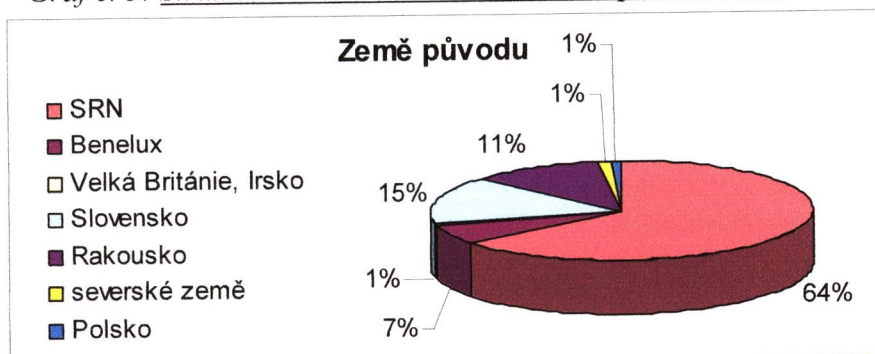
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 4: *Struktura tuzemských návštěvníků podle místa trvalého bydliště*

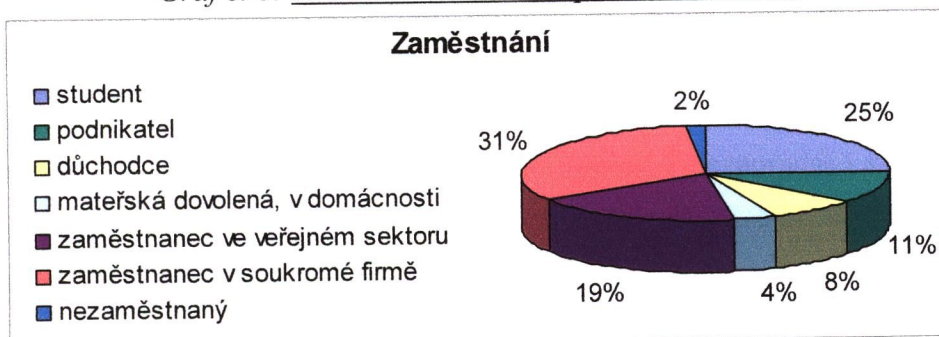
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 5: *Struktura zahraničních návštěvníků podle země původu*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 6: *Struktura návštěvníků podle zaměstnání*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

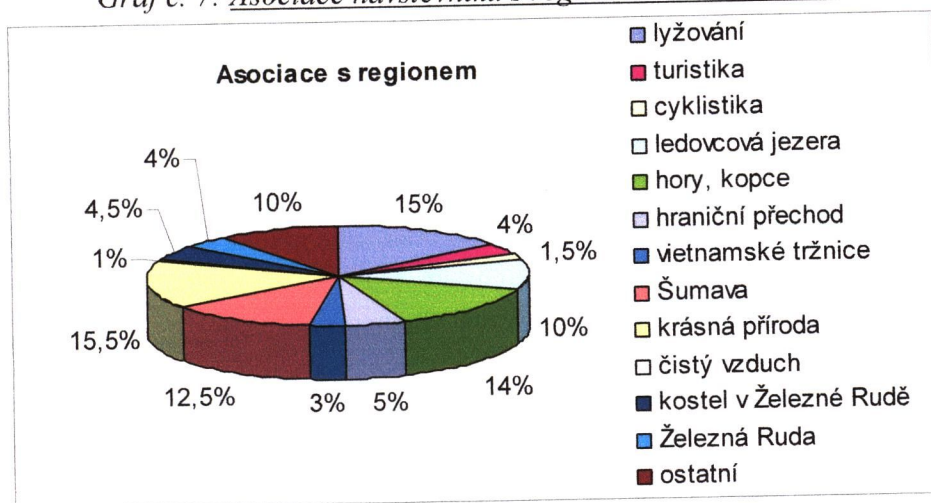
5.2.2 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti

S dotazníkem zaměřeným na celou oblast Železnorudska bylo osloveno celkem 200 respondentů osobní formou na východišti turistických tras Špičácké sedlo a u nádraží na Špičáku. Řada návštěvníků také vyplnila dotazník v TIC v Železné Rudě. Výsledky jsou utříděny podle jednotlivých otázek dotazníku A (viz příloha č. 10).

1. Co se Vám vybaví, když se řekne Železnorudsko?

Tato otevřená otázka měla hlouběji analyzovat způsob, jakým je Železnorudsko jako destinace cestovního ruchu vnímáno návštěvníky. Ti měli říci jakékoliv slovní spojení, které se jim vybaví v asociaci s oblastí Železnorudska. Odpovědi byly seskupeny do několika kategorií.

Graf č. 7: *Asociace návštěvníků s regionem Železnorudska*

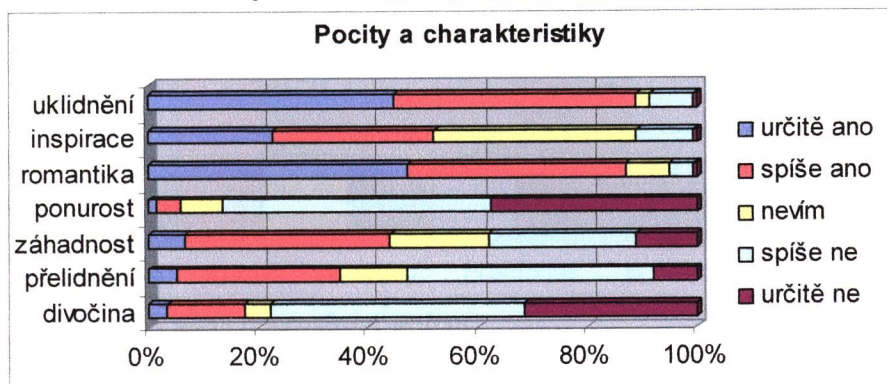
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Nejvíce návštěvníků (15 %) si pod pojmem „Železnorudsko“ vybaví slova jako krásná, zajímavá příroda a lesy. Velmi časté byly také asociace spojené s lyžováním (14 %). Respondentům se vybavovala například slova zimní sporty, lyžování, sníh, zima, lyže, sjezdovky, lyžařský areál, lyžařské vleky, snowboard, běžecké stopy a další. Následovaly odpovědi typu hory, kopce, popř. byly jmenovány konkrétní vrcholy v oblasti (Javor, Špičák, Pancíř, Ostrý, Polom...). Poměrně často návštěvníci spojují Železnorudsko s pojmem Šumava (12,5 %) a na ledovcová jezera si vzpomnělo 10 % respondentů. Několika návštěvníkům se vybaví hraniční přechod, kostel v Železné Rudě, turistika či město Železná Ruda. V kategorii ostatní lidé uváděli nejčastěji nějaký osobní zážitek, který si spojují s oblastí Železnorudska, zazněla také slova jako klid, odpočinek, dovolená, rodný kraj.

2. Spojil(a) byste trasu, kterou jste prošel(a) s následujícími pocity a charakteristikami?

Dotázaní pomocí škály uváděli, jaké pocity a charakteristiky by spojili s krajinou zkoumané oblasti.

Graf č. 8: *Vnímání oblasti návštěvníky*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Výsledky ukazují na vcelku kladné hodnocení, nejvíce v položce „uklidnění“ a „romantika“. Nejproblematictější byla kategorie „inspirace“, což se projevilo i v 37% odpovědi nevím. Návštěvníci krajinu nevnímají jako ponurou, ani jako divočinu. Proti očekávání nevnímají respondenti oblast až tak zahlcenou turisty, počet turistů vadí 35 % dotázaných.

3. Jak dlouho zde zůstanete?

Otázka na délku pobytu v regionu měla odlišit jednodenní výletníky od vícedenních návštěvníků.

Tabulka č. 11: *Délka pobytu návštěvníků na Železnorudsku*

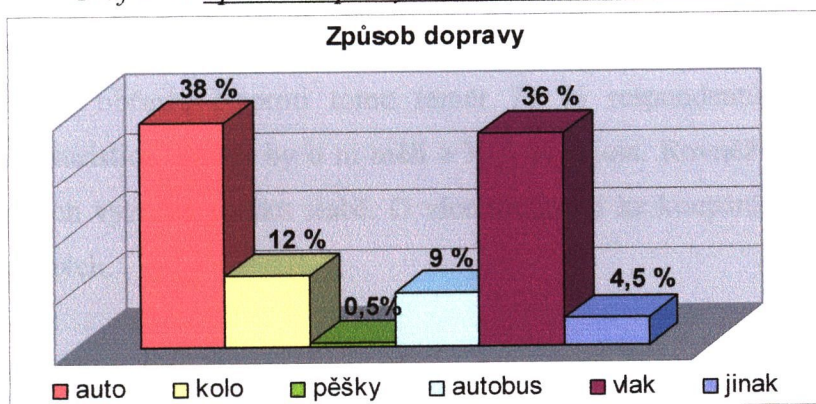
Délka pobytu	Počet odpovědí	%
1 den	42	21
2 - 4 dny	96	48
týden a více	62	31
Celkem	200	100

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Z tabulky č. 11 vyplývá, že nejvíce respondentů (48 %) se na Železnorudsku zdrží 2 – 4 dny, naopak jednodenní výlety jsou nejméně zastoupeny (21 %). Výjimkou jsou návštěvníci z Plzeňského kraje, kde jednodenní výlety (31,2 %) výrazně převyšují týdenní a delší pobyty (18,2 %). Jednodenní návštěvníci z Plzeňského kraje přijeli na Železnorudsko nejčastěji vlakem (45,8 %) nebo autem (33,3 %). Zahraniční návštěvníci se nejčastěji zdrží 2 – 4 dny nebo déle (38,3 %). Pouze návštěvníci ze SRN přijíždějí často na jednodenní výlety (21,3 %).

4. Jak jste se na Železnorudsko dopravil(a)?

Graf č. 9: *Způsob dopravy návštěvníků Železnorudska*

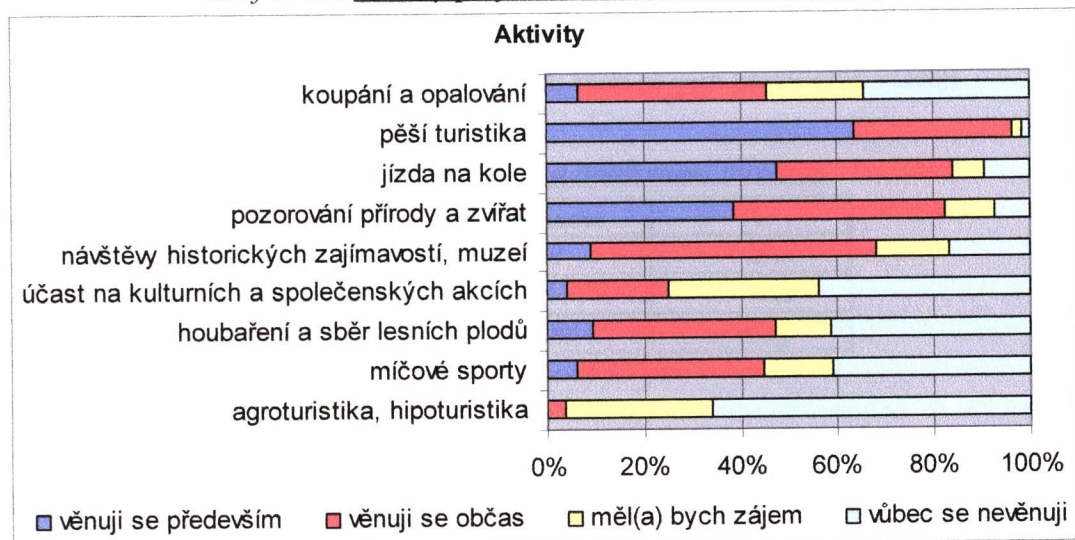
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Z grafu č. 9 je patrné, že nejvíce turistů (38 %) přijelo autem a rovněž vlak jako dopravní prostředek je silně zastoupen (36 %). Vlak využili většinou návštěvníci z Plzeňského kraje (47,2 %) a ze SRN (13,9 %). Turisté z Plzeňského kraje přijíždějí také často autem (31,2 %) a na kole (15,6 %). Autobus využili zejména návštěvníci z Jihočeského kraje. Respondenti, kteří přijeli na kole, byli zjm. z Plzeňského kraje (41,7 %) a ze SRN (33,3 %). Položka jinak (4,5 %) zahrnuje kombinace uvedených možností, nejčastěji uváděné byly auto a kolo, popřípadě vlak a kolo.

5. Jakým aktivitám se věnujete nebo byste se věnovat chtěli?

V této otázce byly návštěvníkům nabídnuty různé aktivity, kterým se v oblasti mohou věnovat v letním období. Pomocí škály odpovědí pak respondenti vyjádřili, jak intenzivně se dané aktivitě věnují, popřípadě, zda by o ni měli zájem.

Graf č. 10: *Aktivity preferované návštěvníky v oblasti*

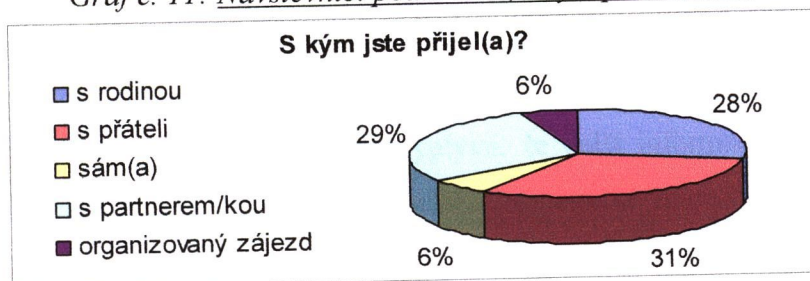
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Vyhodnocení odpovědí nepřineslo velké překvapení. Z grafu č. 10 je patrné, že návštěvníci upřednostňují pěší turistiku, také jízda na kole a pozorování přírody a zvířat jsou na předních místech hodnocení. Následují návštěvy historických zajímavostí a muzeí, kde však převažuje odpověď „věnuji se občas“. Naproti tomu téměř 70 % respondentů se vůbec nevěnuje agroturistice a hipoturistice, přesto by o ni měli z 30,5 % zájem. Rovněž účast na kulturních a společenských akcích vyznává vcelku slabě. O více možností ke koupání a opalování by mělo zájem 20 % dotázaných.

6. S kým jste přijel(a)?

Graf č. 11 ukazuje, že nejvíce oslovených návštěvníků přijelo do regionu s přáteli (31 %), následuje početná skupina cestujících partnerů (29 %) a silně zastoupená je také skupina turistů, kteří přicestovali s rodinou (28 %). Možnost „sám(a)“ uvedlo pouhých 6 % respondentů, stejně jako kategorii „organizovaný zájezd“. Z toho vyplývá, že převážná většina návštěvníků si pobyt na Železnorudsku organizuje individuálně.

Graf č. 11: *Návštěvníci podle toho, s kým přicestovali*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

7. Už jste někdy navštívili tuto oblast?

Cílem otázky bylo zjistit, zda mezi celkovým počtem návštěvníků Železnorudska převažují turisté, kteří oblast navštívili poprvé, nebo turisté, kteří se sem pravidelně vrací.

Tabulka č. 12: *První a opakované návštěvy*

	Hodnota	%
Poprvé	59	29,5
Opakovaně	141	70,5
Celkem	200	100,0

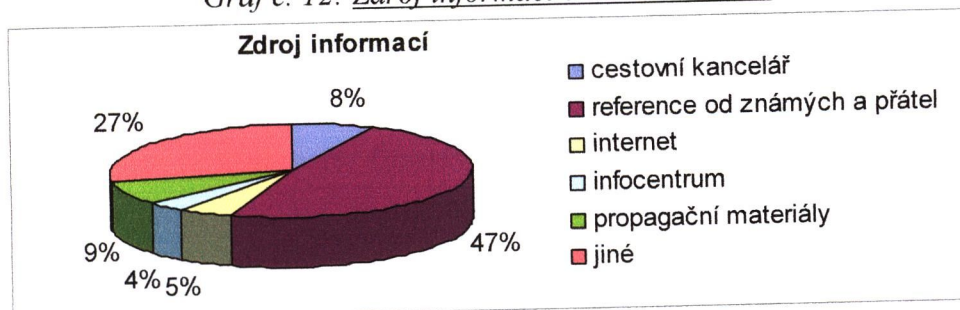
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Podle tabulky č. 12 uvedlo celkem 141 respondentů (70,5 %), že Železnorudsko již někdy v minulosti navštívili. Výrazně tak převýšili skupinu 59 návštěvníků (29,5 %), kteří do oblasti zavítali poprvé.

8. Jak jste se dozvěděl(a) o oblasti Železnorudska?

Tato otázka má význam hlavně z hlediska marketingu a odpovědi dotázaných by mohly přispět ke zvýšení efektivity propagace dané destinace.

Graf č. 12: *Zdroj informací o Železnorudsku*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Téměř polovinu (47 %) návštěvníků motivovaly k návštěvě Železnorudska reference od přátel a známých. Často se také vyskytovaly odpovědi, které byly zařazeny do položky „jiné“ (27 %). Většinou šlo o odpovědi typu: bydlím nedaleko, znám odjakživa, od rodičů, ze školy, je to samozřejmost a je všeobecně známé. Vysoký podíl těchto odpovědí je samozřejmě ovlivněn tím, že 45 % tuzemských návštěvníků pochází z Plzeňského kraje a 65 % zahraničních turistů je ze sousedního SRN, tedy z nejbližšího okolí. Odpověď „známe ze školy“ také často zazněla u návštěvníků ze Slovenska. Z průzkumu dále vyplývá, že další informační zdroje ve srovnání s předchozími jsou pro návštěvníky zanedbatelné. Propagační materiály uvedlo jako zdroj informací o regionu 9 % respondentů, služby cestovních kanceláří využilo 8 % turistů a nejméně návštěvníků uvedlo internet (5 %) a infocentrum (4 %).

9. Jezdíte sem také v zimě?

Železnorudska nabízí výborné podmínky pro lyžování. Přestože výzkum byl zaměřen na návštěvnost regionu v letní sezóně, bylo zajímavé zjistit, kolik „letních“ návštěvníků přijíždí do regionu také v zimě. Podle předpokladu rozdíl mezi pouze „letními“ návštěvníky a turisty, kteří přijíždějí i v zimě, není až tak veliký. Výsledky šetření shrnuje tabulka č. 13.

Tabulka č. 13: *Sezónní návštěvnost*

	Hodnota	%
Navštěvují také v zimě	93	46,50
Nenavštěvují v zimě	107	53,50
Celkem	200	100,00

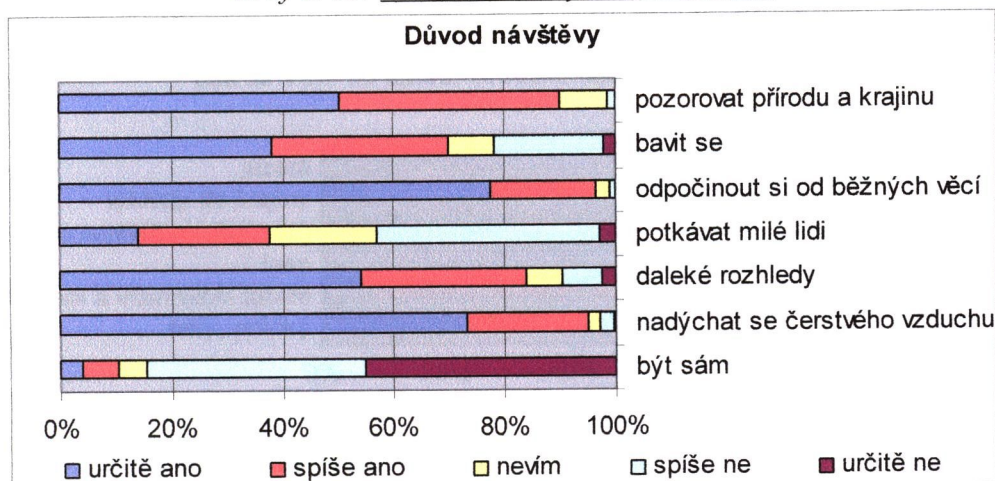
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Návštěvníci, kteří přijíždějí také v zimě, jsou většinou z Plzeňského kraje (55 %), ze SRN (14 %) a z Jihočeského kraje (11 %).

10. Jaký je důvod Vaší návštěvy?

Důvody, které turisty motivují k návštěvě Železnorudska, shrnuje graf č. 13. Převážně si jezdí na Železnorudsko odpočinout od běžných věcí a nadýchat se čerstvého vzduchu. Také pozorování přírody a krajiny (90 %) a daleké rozhledy (84 %) jsou výrazným impulsem (odpověď určitě ano a spíše ano). Naopak 43 % dotázaných nemusí potkávat milé lidi a už vůbec nevyhledává samotu 84,5 % návštěvníků.

Graf č. 13: *Důvod návštěvy Železnorudska*

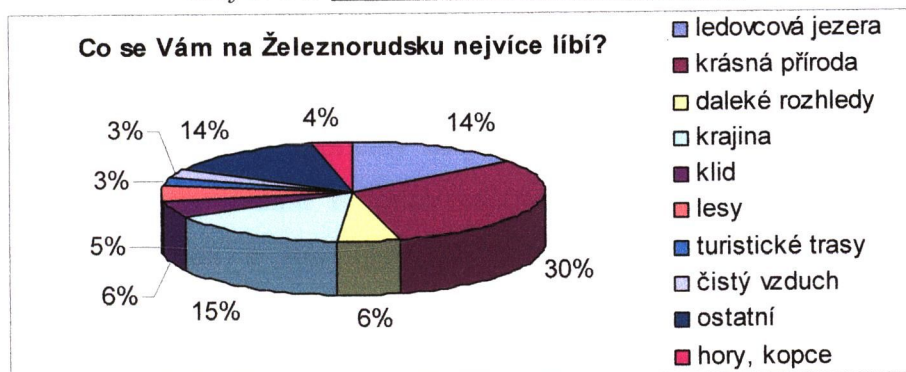

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

11. Co se Vám na Železnorudsku nejvíce líbí?

Jedná se o otevřenou otázku, na kterou respondenti odpovídali volně. Pro hodnocení byly odpovědi rozříděny do několika kategorií.

Graf č. 14: *Pozitivní hodnocení návštěvníků*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Turistům se nejvíce líbí krásná nedotčená příroda a přírodní zajímavosti (30 %). Na předních příčkách hodnocení se rovněž umístila krajina jako taková (15 %). Ledovcová jezera kladně hodnotí 14 % respondentů, ať už obecně, nebo konkrétně Černé a Čertovo jezero a jezero Laka. Dále je možno porovnat 5 % turistů, kteří oceňují na Železnorudsku klid, pohodu a ticho,

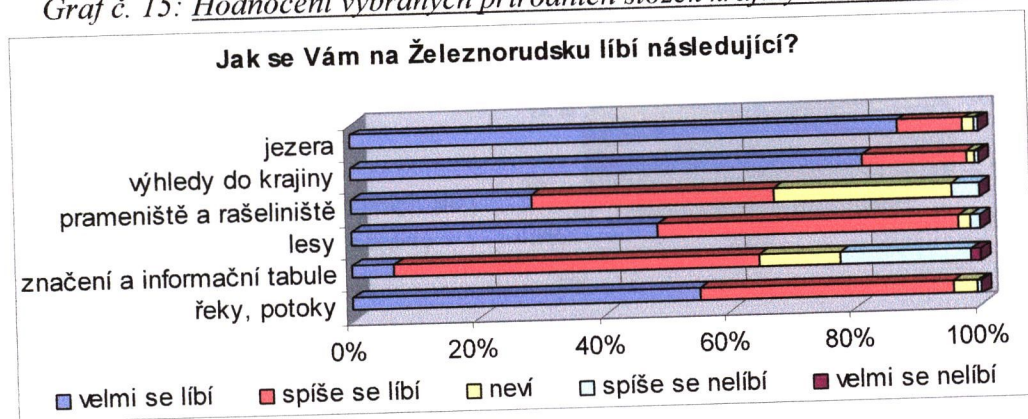

zatímco 10 % návštěvníků vnímá oblast jako přehlcenou turisty (viz graf č. 16). Poměrně velký podíl zaujímá kategorie „ostatní“, kde se objevily odpovědi jako lyžařské trasy, možnost sportovního vyžití, opravené nádražní budovy, infocentrum v Alžbětíně atd.

12. Jak se Vám na Železnorudsku líbí následující?

Účelem této otázky bylo zjistit, zda návštěvníci odlišně hodnotí jednotlivé složky krajiny, typické pro danou oblast. Hodnoceno bylo také značení a informační tabule.

Graf č. 15: *Hodnocení vybraných přírodních složek krajiny Železnorudska*

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

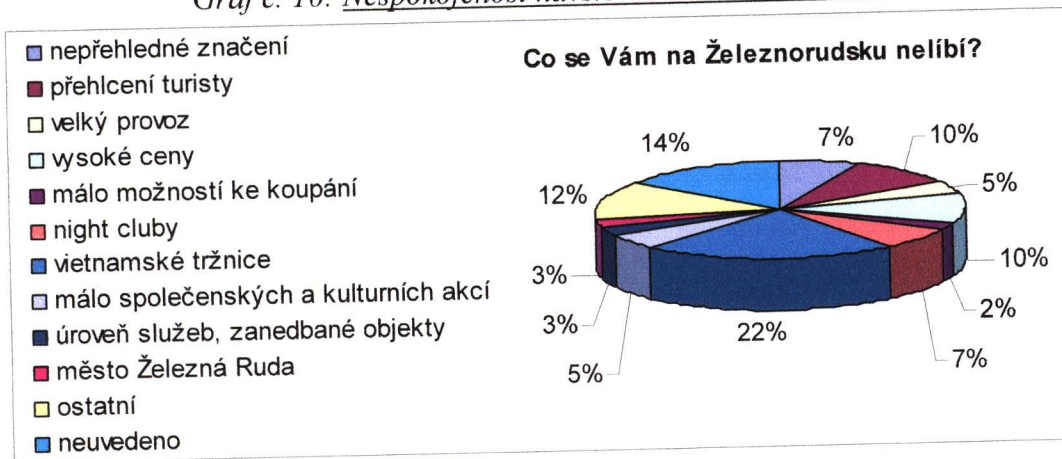
Podle očekávání je většina uvedených složek vnímána velmi pozitivně. Velmi se líbí především ledovcová jezera (87 %) a výhledy do krajiny (81,5 %). Prameniště a rašeliniště nedokázalo 28,5 % dotázaných hodnotit. Důvodem by mohla být nižší návštěvnost a známost těchto míst, řada lidí si pod tímto pojmem nedokázala nic představit. Relativně nejhůře z nabídnutých položek bylo hodnoceno značení a informační tabule, ačkoliv 22,5 % odpovědí „nelíbí se“ není až tak vysoký podíl.

13. Co se Vám na Železnorudsku nelíbí?

Tato otázka zjišťovala hlavní příčiny nespokojenosti návštěvníků při pobytu v regionu. Definováním nedostatků a snahou o jejich odstranění je totiž možné zlepšovat nabídku cestovního ruchu v regionu a tím efektivněji uspokojovat účastníky cestovního ruchu. Různorodost odpovědí byla veliká, proto byly seříděny do několika skupin. Z grafu č. 16 vyplývá, že velmi negativně vnímají návštěvníci (22 %) vietnamské tržnice a stánky v Železné Rudě, které podle nich kazí celkový dojem z města. Dále 14 % respondentů neuvvedlo nic, co by se jim nelíbilo. Do položky „ostatní“ (12 %) byly zahrnuty nejméně četné odpovědi jako např. nedostatek parkovacích míst, drancování přírody a rozsáhlá těžba dřeva, odpadky, nabídka v restauracích, příliš hotelů, nevhodný typ budov, omezení pohybu turistů na vyznačené cesty a další. Celým 10 % respondentů vadí vysoké ceny (za lyžování, ubytování, stravování, v

obchodech...) a postrádají více služeb cenově dostupných českým turistům. Stejně tak 10 % návštěvníků vnímá oblast v sezóně jako příliš přehlcenou turisty. Shodně po 7 % bylo přiděleno vysokému počtu night clubů v Železné Rudě a místy nepřehlednému příp. chybějícímu značení některých cyklotras a turistických tras. Dostatečné kulturní a společenské vyžití v oblasti postrádá 5 % návštěvníků.

Graf č. 16: *Nespokojenost návštěvníků Železnorudska*

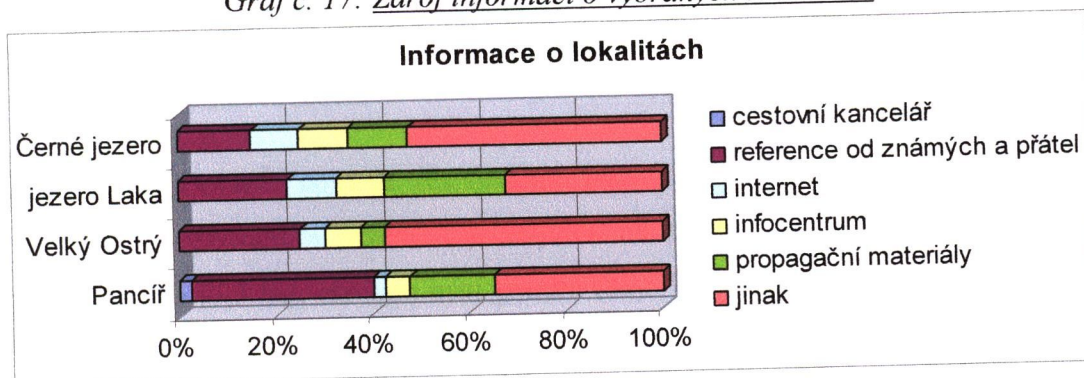
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

5.2.3 Výsledky dotazníkového šetření na lokalitách

Dotazníkové šetření na lokalitách Černé jezero, jezero Laka, Velký Ostrý a Pancíř mělo za úkol zjistit zkušenosti a názory návštěvníků těchto míst a především způsob, jakým je návštěvníci vnímají. Na každé lokalitě bylo osloveno 40 respondentů. Zjištěné skutečnosti je možné porovnat dle typů lokalit (ledovcová jezera, výhledy do krajiny) i mezi sebou navzájem. Jednotlivé otázky, podle nichž jsou výsledky utříděny, shrnuje dotazník B (viz příloha č. 11).

1. Jak jste se dozvěděl(a) o této lokalitě?

Graf č. 17: *Zdroj informací o vybraných lokalitách*

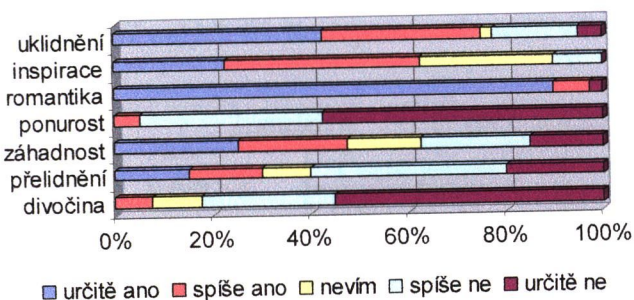
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Z hlediska získání informací je možné konstatovat, že se vybrané lokality výrazně neliší. Většinou respondenti z nabídnutých možností zaškrtovali odpověď „jinak“ (Ostrý 57,5 %; Černé jezero 52,5 %; Laka 32,5 %). Uváděli, že lokality znají odjakživa, od rodičů, že je to prostě samozřejmost. O jezeře Laka se návštěvníci dozvěděli nejvíce z mapy (27,5 %), Velký Ostrý znají také často z vlastní zkušenosti (17,5 %). Dále se turisté o lokalitách dozvídají od známých a přátel, nejvíce o Pancíři (37,5 %). U všech lokalit tedy fungují tyto „přirozené“ zdroje informací. Propagační materiály jsou významněji zastoupeny u 25 % návštěvníků jezera Laka. Informace cestovní kanceláře využil pouze zanedbatelný podíl návštěvníků Pancíře (2,5 %).

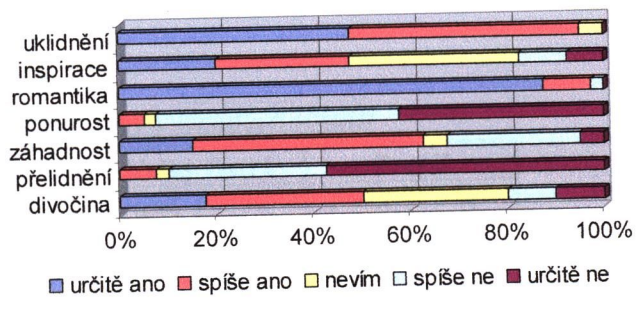
2. S jakými pocity a charakteristikami byste spojil(a) toto místo?

Každá zkoumaná lokalita má svá specifika a to, jak je návštěvníci vnímají, je velmi subjektivní záležitost. Přesto výsledky (viz grafy č. 18 – 21) nabízejí možnost srovnání jednotlivých lokalit.

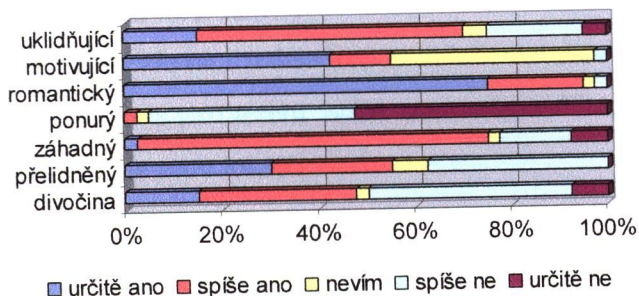
Graf č. 18: Černé jezero

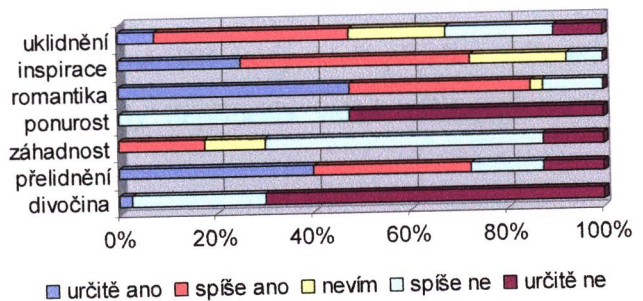
Graf č. 19: Jezero Laka

Graf č. 20: Velký Ostrý

Graf č. 21: Pancíř

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Jezero Laka v NPŠ vnímají respondenti jako velmi romantickou lokalitu (97,5 %) s nejjachovalejším přírodním rázem – je nejvíce uklidňující (95 %), nejdivočejší (50 %), nejméně přelidněná (7,5 %), zároveň není ponurá (82,5 %) a má určité prvky záhadnosti (62,5 %). Naproti tomu Pancíř je ze zkoumaných lokalit vnímán jako nejvíce pozměněný člověkem. S divočinou jej nespojuje 97,5 % dotázaných, je nejméně uklidňující (47,5 %) a nejvíce

přelidněný (72,5 %). Záhadnost zde vnímá pouze 17,5 % dotázaných. Vrchol Ostrého je pro návštěvníky nejen velmi romantický (95 %), ale ze všech lokalit je také nejzáhadnější (75 %). Dále je to lokalita uklidňující (70 %), i když mírně přelidněná (55 %) a z 95 % není ponurá. Romantické Černé jezero (97,5 %) je po jezeře Laka druhou nejvíce uklidňující lokalitou (75 %), ale zároveň je po Pancíři druhou „nejmenší divočinou“ (82,5 %). Není ponuré (95 %), je záhadné pro 47,5 % dotázaných a jako přelidněné jej vnímá 30 % turistů. Jednoznačně nejproblematictější pro dotázané bylo odpovědět, zda lokalitu vnímají jako inspirující. Často zazněla odpověď „nevím“, nebo další otázka „inspirující k čemu?“. Z této charakteristiky vynívá nejlépe Pancíř (72,5 %). Tyto výsledky mohou být zkreslené, protože řada respondentů zde odpovídala bez rozmyšlení tak, aby to měli rychle za sebou.

3. Už jste někdy navštívil(a) tuto lokalitu?

Z tabulky č. 14 je patrný mírný rozdíl v četnosti návštěv ledovcových jezer a výhledů do krajiny. Zatímco k ledovcovým jezerům zavítala většina návštěvníků poprvé, u vrcholů Ostrého a Pancíře mírně převažují opakované návštěvy. Nejvýraznější rozdíl byl zaznamenán u jezera Laka, které celých 65 % respondentů navštívilo poprvé.

Tabulka č. 14: První a opakované návštěvy vybraných lokalit

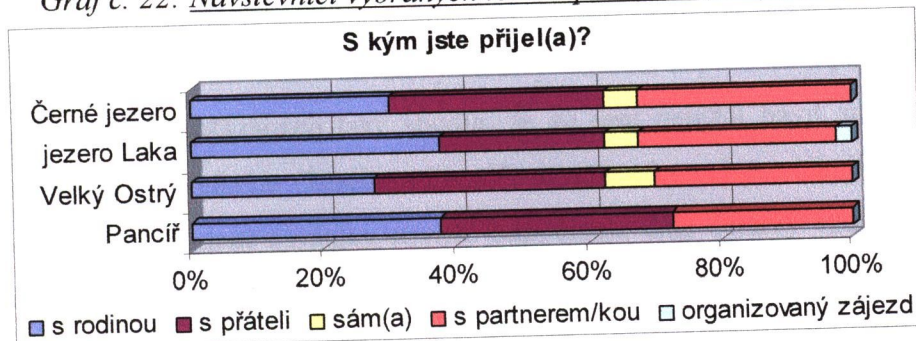
Návštěva	Černé jezero		Jezero Laka		Velký Ostrý		Pancíř	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Poprvé	21	52,5	26	65	17	42,5	19	47,5
Opakovaně	19	47,5	14	35	23	57,5	21	52,5

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

4. S kým jste přijel(a)?

Návštěvníci jednotlivých lokalit se zhruba rovnoměrně dělí na ty, kteří přijeli s rodinou, s přáteli a s partnerem nebo partnerkou. Tato otázka tedy nepřinesla velké odlišnosti mezi zastoupené typy lokalit.

Graf č. 22: Návštěvníci vybraných lokalit podle toho, s kým přijeli

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Potvrdilo se, že turisté za přírodními atraktivitami neradi cestují sami. Podíl individuálních turistů činil na Ostrém 7,5 %, u jezera Laka a Černého jezera shodně 5 %. Na Pancíři nejsou individuální turisté vůbec zastoupeni. Pouhá 2,5 % dotázaných návštěvníků jezera Laka přijela v rámci organizovaného zájezdu.

5. Jezdíte sem také v zimě?

Tabulka č. 15 ukazuje, že drtivá většina „letních“ návštěvníků zkoumané lokality v zimě nenavštěvuje. Je nutno zohlednit, že v zimě turisté do oblasti přijíždějí především kvůli sjezdovému a běžeckému lyžování. Návštěvnost jednotlivých lokalit v krajině tak závisí především na existenci lyžařských běžeckých tras. Z tohoto důvodu například vrchol Ostrého navštěvuje 100 % dotázaných pouze v létě.

Tabulka č. 15: *Navštěvujete tuto lokalitu také v zimě?*

Lokalita	Ano		Ne	
	Počet	%	Počet	%
Černé jezero	8	20,0	32	80,0
Jezero Laka	6	15,0	34	85,0
Velký Ostrý	0	0,0	40	100,0
Pancíř	1	2,5	39	97,5

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

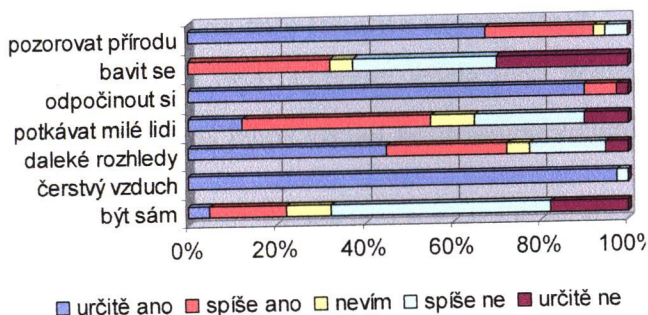
Z výzkumu dále vyplývá, že 20 % respondentů navštěvuje Černé jezero zároveň v létě i v zimě. Poměrně překvapivý je nízký podíl „zimních“ návštěvníků jezera Laka (15 %) a Pancíře (2,5 %), ačkoli lokality patří k vyhledávaným cílům běžkařů. Z toho však nelze vyvodit závěr, že by tato místa byla v zimě málo navštěvována. Výsledky jen poukazují na malý podíl návštěvníků, kteří lokality navštěvují jak v létě, tak v zimě. Celkově tedy na lokalitách, zejména na Ostrém a Pancíři, převládají „letní“ návštěvníci.

6. Jaký je důvod Vaší návštěvy?

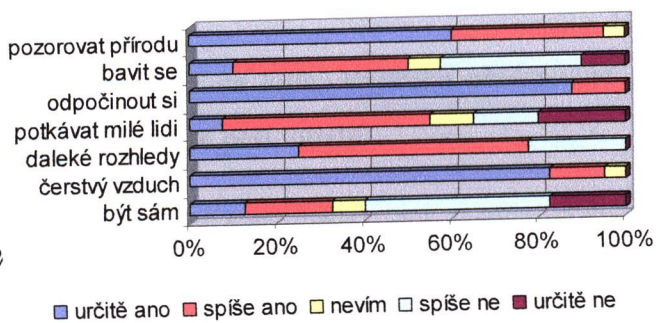
Po vyhodnocení této otázky je možno konstatovat, že zkoumané lokality se z hlediska důvodu návštěvy téměř neliší. Rozdíly jsou jen nepatrné (viz grafy č. 23 – 26). U ledovcových jezer je obecně nejčastějším důvodem návštěvy čerstvý vzduch, odpočinek a pozorování přírody. U obou jezer se většina dotázaných také shodla, že se sem nejedí bavit ani si užít samoty. Naproti tomu na vrcholy Velkého Ostrého a Pancíře návštěvníky nejvíce lákají daleké rozhledy. U Ostrého je častým důvodem návštěvy rovněž odpočinek, dále čerstvý vzduch a pozorování přírody. Překvapivých 65 % dotázaných se sem chodí pobavit, což uvedlo 73 % návštěvníků ze SRN. Vysvětlením by mohla být existence restaurace na vrcholu, která je tradičním cílem

především turistů ze SRN. Další důvody k návštěvě Pancíře jsou obdobné - čerstvý vzduch, odpočinek a pozorování přírody. Ve srovnání s ledovcovými jezery směřuje na vrcholy Ostrého a Pancíře daleko méně turistů proto, aby byli sami.

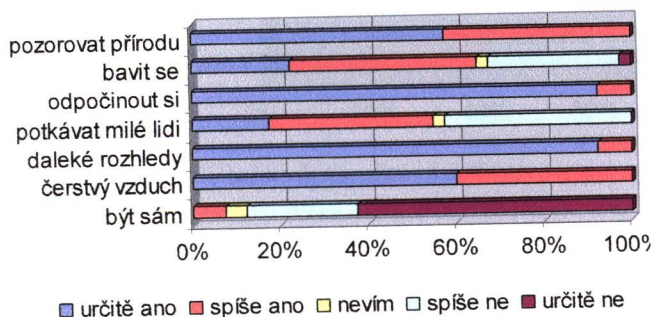
Graf č. 23: Černé jezero

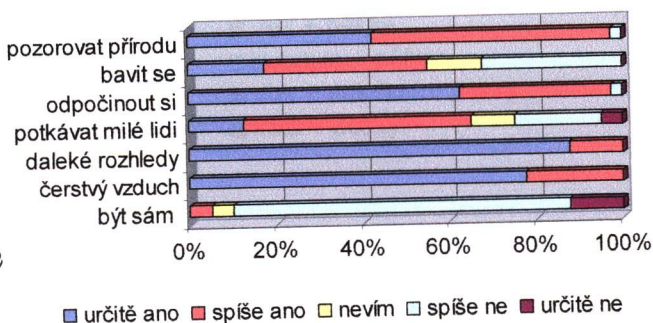
Graf č. 24: Jezero Laka

Graf č. 25: Velký Ostrý

Graf č. 26: Pancíř

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

7. Jste zde na jednodenním výletě z domova nebo zde trávíte dovolenou?

Tabulka č. 16: *Návštěvnost lokalit podle délky pobytu*

Druh pobytu	Černé jezero		Jezero Laka		Velký Ostrý		Pancíř	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Jednodenní výlet	10	25	12	30	28	70	13	32,5
Delší pobyt	30	75	28	70	12	30	27	67,5

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

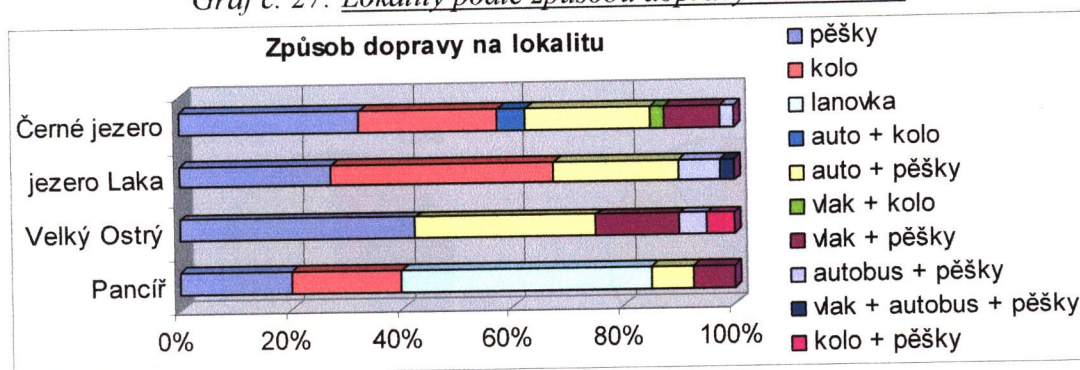
Lokality navštívili převážně turisté, kteří v oblasti trávili delší pobyt. Jednodenních výletníků bylo na Černém jezeře 25 %, na jezeře Laka 30 % a na Pancíři 32 %. Z této charakteristiky se výrazně odlišuje Velký Ostrý, který byl ze 70 % navštíven v rámci jednodenních výletů. To je poměrně překvapivé, protože výstup z české strany je náročný, zdoluhavý a nejbližší parkoviště nebo vlakové nádraží je vzdáleno 9 km. Trasu jednodenního výletu je tedy třeba poměrně pečlivě časově naplánovat. Jednodenní návštěvníci z Plzeňského

kraje se na Ostrý dostali pěšky, přičemž 50 % jich do oblasti přijelo autem a 50 % vlakem. Vysoký podíl jednodenních výletníků (67,9 %) tvoří návštěvníci ze sousední SRN. Z německé strany je totiž výstup na Ostrý o poznání rychlejší a pohodlnější – parkoviště je cca 3 km pod vrcholem. Také kombinaci auta a pěšího výstupu využilo 31,6 % německých turistů.

8. Jak jste se na tuto lokalitu dopravil(a)?

Všechna čtyři vybraná místa jsou dostupná pěšky nebo na kole. Výjimku představuje Velký Ostrý, na jehož vrchol se dostanou v členitém terénu pouze pěší turisté.

Graf č. 27: Lokality podle způsobu dopravy návštěvníků

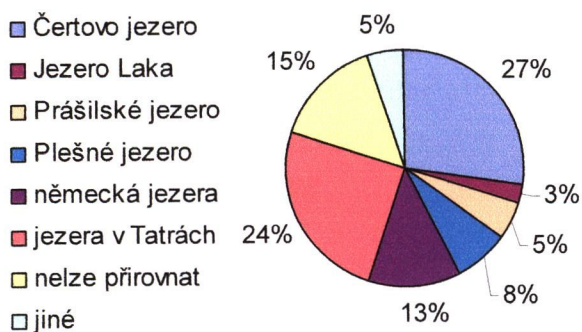
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Ve výsledcích šetření (graf č. 27) se také projevila možnost vyjet na vrchol Pancíře lanovkou, což využilo 45 % návštěvníků tohoto vrcholu. Největší podíl cyklistů byl zaznamenán u jezera Laka (40 %). Kromě těchto odpovědí respondenti často uváděli různé kombinace dopravních prostředků. Kombinace auta a pěší turistiky vyžaduje dostatek parkovacích míst na výchozích bodech k lokalitám. Proto je výhodnější preferovat dopravu vlakem, která však není příliš zastoupena (graf č. 27). Poměrně zvláštní kombinaci jízdy na kole a pěšího výstupu na Ostrý (0,05 %) lze vysvětlit tím, že návštěvníci kola uváží před kamenitou stezkou pod vrcholem, po které již není možné jet na kole.

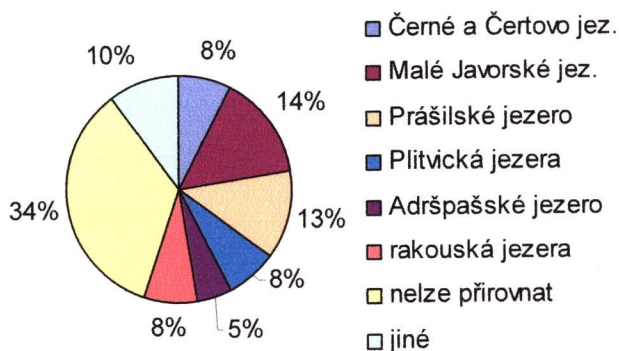
9. Už jste navštívili nějaké místo, které je podobné tomuto?

V procesu vnímání se významně uplatňují minulé zkušenosti. V této otevřené otázce tedy měli respondenti přirovnat danou lokalitu k jakémukoli místu, které již v minulosti navštívili. Dá se tak vysledovat, zde návštěvníci místo vnímají jako jedinečné a nenapodobitelné, nebo jim určitým způsobem něco připomíná. Je tak možné odhalit „potenciální konkurenci“, se kterou budou turisté místo podvědomě srovnávat. Při uvedení podobné lokality nebyli dotázaní omezeni jen Českou republikou, tudíž zaznělo i několik míst z okolních států.

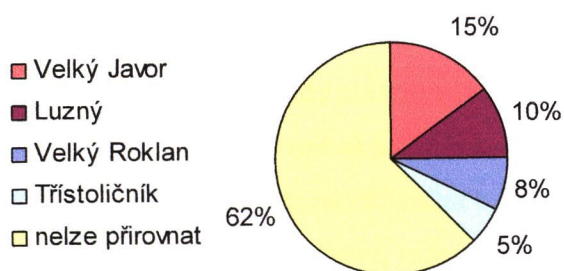
Graf č. 28: Černé jezero

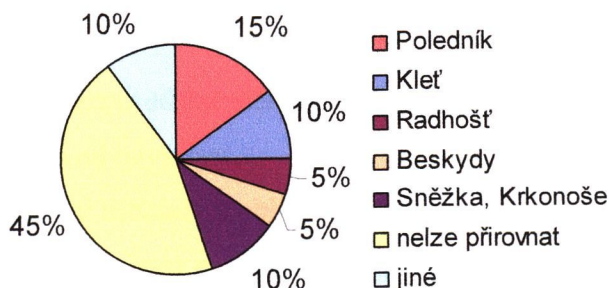
Graf č. 29: Jezero Laka

Graf č. 30: Velký Ostrý

Graf č. 31: Pancíř

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Ledovcová jezera dokázali návštěvníci ve srovnání s výhledy do krajiny častěji k něčemu přirovnat. Škála jmenovaných míst je zde pestřejší. Černé jezero nejvíce dotázaných (27 %) přirovnalo k blízkému Čertovu jezeru. Překvapivě na druhém místě hodnocení s 24 % se umístila jezera v Tatrách, konkrétně Štrbské a Popradské pleso. U Černého jezera byl nejnižší podíl návštěvníků, kteří nejmenovali žádné podobné místo (15 %). Mezi německými jezery se nejčastěji vyskytla Javorská jezera a Roklanské jezero. Ze skutečnosti, že 34 % návštěvníků nedokáže přirovnat jezero Laka k jinému místu, lze vyvodit jeho výjimečnost mezi šumavskými ledovcovými jezery. Zřejmě díky plovoucím ostrůvkům jej 14 % dotázaných přirovnalo k Malému Javorskému jezeru. Dále zaznělo několik šumavských jezer, v 8 % dokonce také Plitvická jezera v Chorvatsku. V kategorii „jiné“ to pak byly např. Jiráskovy skály, Teplické skály a rybník u Nových Mitrovic.

Jako nejvíce jedinečnou a nenapodobitelnou lokalitu vnímají návštěvníci především Velký Ostrý (62 %). Když už tento vrchol k něčemu přirovnají, jedná o horu se skalnatým vrcholem a křížem. To je příklad Luzného v Bavorsku (10 %) i Velkého Roklanu (8 %), který je svými 1453 m n. m. druhou nejvyšší horou Šumavy. Tyto dva vrcholy uváděli nejčastěji návštěvníci ze SRN. Dalším vrcholem, který je podle respondentů podobný Ostrému, je Velký Javor (15 %). Ve

srovnání s Ostrým je Pancíř vnímán jako méně jedinečný, kategorii „nelze přirovnat“ uvedlo 45 % návštěvníků. Jako podobná místa byl uveden např. Poledník (15 %), Klet' (10 %) a Sněžka (10 %). V položce „jiné“ zaznělo například Červenohorské sedlo, Hostýnské vrchy a Nízké Tatry.

5.2.4 Diskuse

DISKUSE K VÝSLEDKŮM DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ V OBLASTI

Všechny otázky z dotazníku A, který byl určen k šetření v oblasti Železnorudska jako celku, je možné rozdělit do třech různých okruhů podle zaměření jednotlivých otázek na:

- informace o návštěvníkovi samotném (profil návštěvníka): pohlaví, věk, vzdělání, bydliště, zaměstnání
- informace o vlastním pobytu návštěvníka na Železnorudsku: délka pobytu, způsob dopravy, preferované aktivity, s kým přijeli, důvod návštěvy
- informace o vztahu návštěvníka k Železnorudsku: asociace s oblastí, pocitové vnímání oblasti, kolikátá návštěva, informační zdroj, zimní a letní návštěva, hodnocení vybraných složek, pozitivní a negativní hodnocení

Jednotlivé okruhy otázek se samozřejmě prolínají a nelze je od sebe zcela oddělit, ale pro přehledné shrnutí výsledků šetření se budu držet základní linie těchto tří okruhů.

Vyhodnocení profilu návštěvníků

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 360 respondentů, z toho 54,2 % žen a 45,8 % mužů. Více než polovinu zkoumaného vzorku tvoří návštěvníci ve věku 21 – 40 let (51,2 %), věková skupina 41 – 60 let je zastoupena 32,5 %. U respondentů převažuje středoškolské vzdělání (59,4 %) nad vysokoškolským (27,8 %), ostatní dotázaní mají základní vzdělání nebo jsou vyučeni (12,8 %). Zahraniční návštěvníci jsou zastoupeni 29,7 %, a to převážně německé národnosti (64,5 %). Dále s velkým odstupem následují návštěvníci ze Slovenska (15 %), z Rakouska (11,2 %), případně ze zemí Beneluxu (6,5 %). Čeští návštěvníci Železnorudska pocházejí většinou z Plzeňského kraje (44,7 %). Toto vysoké zastoupení si vysvětlují tím, že obyvatelé Plzeňského kraje jsou si dobře vědomi tohoto atraktivního chráněného území se zachovalou přírodou, které je pro ně díky krátké dojezdové vzdálenosti ideálním místem trávení volného času. Z celkového počtu dotázaných je 32,2 % zaměstnáno v soukromé firmě. Druhou nejčetnější skupinu návštěvníků tvoří studenti (25,3 %) a následují zaměstnanci ve veřejném sektoru (18,6 %).

Vyhodnocení informací o vlastním pobytu návštěvníků

Návštěvníci se na Železnorudsku nejčastěji zdrží 2 – 4 dny (48 %), převažuje tedy spíše krátkodobý charakter rekreace. Jako dopravní prostředek do regionu používají respondenti hlavně auto (38 %) a vlak (36 %). Během pobytu se návštěvníci věnují především pěší turistice, cykloturistice a pozorování přírody a zvířat, občas také navštěvují historické zajímavosti a muzea. Vzhledem k charakteru krajiny se dále potvrdilo, že koupání a opalování není hlavní aktivitou, která by návštěvníky do oblasti lákala. Určité nedostatky pak vyplynuly u aktivit, kterým se turisté nevěnují (příp. nemohou věnovat), ale přesto by o ně měli velký zájem. Jedná se o agroturistiku a hipoturistiku a také o kulturní a společenské akce. Dotázaní se zhruba rovnoměrně dělí na ty, kteří do oblasti přicestovali s přáteli (31 %), s partnerem/kou (29 %) a s rodinou (28 %). Z tohoto zjištění by měla přirozeně vycházet také nabídka služeb v oblasti. Z hlediska důvodu návštěvy si většina respondentů jezdí na Železnorudsko odpočinout od běžných věcí, nadýchat se čerstvého vzduchu, přitom pozorují přírodu a krajinu a užívají si dalekých rozhledů.

Vyhodnocení informací o vztahu návštěvníků k Železnorudsku

Oblast Železnorudska si návštěvníci nejčastěji spojují s krásnou přírodou (15,5 %), lyžováním (15 %), hory a kopce si vybaví 14 % respondentů. Dále je pro návštěvníky přirozené spojovat si Železnorudsko se Šumavou (12,5 %) a s ledovcovými jezery (10 %). Pokud se jedná o vnímání oblasti, krajina Železnorudska v návštěvnících nejčastěji vyvolává pocity jako uklidnění a romantika, částečně také inspirace a záhadnost. Rozhodně jim nepřipadá ponurá. Asi třetinu dotázaných (35 %) vadí velký počet turistů. Mezi respondenty převažují ti, kteří Železnorudsko navštívili opakovaně (70,5 %). Toto pozitivní zjištění znamená, že se sem návštěvníci rádi a často vracejí. Nejrozšířenějším zdrojem informací o oblasti jsou reference od známých a přátel (47 %). Zajímavé je, že celých 27 % dotázaných zná oblast odjakživa, příp. od rodičů, považují ji za všeobecně známou. Tyto výsledky svádějí k závěru, že se není třeba intenzivně věnovat propagaci, vždyť propagační materiály, cestovní kancelář, internet a infocentrum využil jako zdroj informací zanedbatelný počet respondentů. To považují za do jisté míry zavádějící. Je možné, že řada návštěvníků služby infocentra a propagační materiály běžně využívá, avšak není to pro ně prvotní zdroj informací. Každopádně na tyto informační zdroje by měl být kladen větší důraz. Z návštěvníků, kteří se během letní sezóny zúčastnili dotazníkového šetření, jich 46,5 % přijíždí také za zimní rekreací. To jen potvrzuje využitelnost krajiny pro letní i zimní turistiku. Většinu vybraných přírodních složek krajiny hodnotí návštěvníci velmi kladně (zjm. jezera 87 % a výhledy do krajiny 81,5 %). Prameniště a rašeliniště se projeví jako méně známé. Mírná nespokojenost se projevila u značení a informačních tabulí (22,5 %).

Dále návštěvníci hodnotili, co se jim na Železnorudsku nejvíce líbí. Je možné obecně konstatovat, že pozitivně vnímají vše, co souvisí s přírodou a krajinou. Nejčastěji je to krásná příroda (30 %), krajina (15 %) a ledovcová jezera (14 %), lidé však oceňují také daleké rozhledy a klid (shodně 6 %). To jen dokazuje, že přírodní atraktivita tvoří největší bohatství regionu. Naopak velmi negativně na návštěvníky působí vietnamské tržnice v Železné Rudě (22 %), ale také 14 % respondentů bylo se vším spokojeno. Dále byly negativně hodnoceny vysoké ceny (10 %), přehlcenost oblasti turisty (10 %), nepřehledné značení a night cluby (shodně 7 %), případně nedostatek společenských a kulturních akcí (5 %).

DISKUSE K DOTAZNÍKOVÉMU ŠETŘENÍ NA LOKALITÁCH ČERNÉ JEZERO, JEZERO LAKA, VELKÝ OSTRÝ A PANCÍŘ

Velká část dotázaných se vyjádřila k lokalitám pochvalně, mnozí vyslovili přání, aby toto vše krásné zůstalo zachováno pro další generace. Leckdo si povzdechl nad tím, jak to tu bývalo před X lety, jiný přidal historku či osobní zážitek. Rozepisování podobných komentářů však není účelem této práce, proto je vynechám. Z osobní zkušenosti při provádění šetření na lokalitách mohu rámcově zmínit jejich návštěvnost. Nejvíce návštěvníků bylo na Černém jezeře a na Pancíři, což si vysvětluji jejich snadnou dostupností (pohodlná cesta k Černému jezeru a lanovka na Pancíř) a blízkostí turistického východiště Špičácké sedlo. Na jezeře Laka byla návštěvnost nižší, pravděpodobně vlivem zhoršeného počasí. Nejméně českých turistů zavítalo na Ostrý, to způsobuje zdoluhavý a náročný výstup. Návštěvnost obecně kolísá během dne a kulminuje zhruba ve dvou až třech maximech. Dvě maxima mají jednoduchý důvod: čas před- a po- obědě. Samozřejmě množství návštěvníků je velmi závislé na počasí a na sezóně.

Až na výjimky výsledky šetření neukazují velké rozdíly mezi zkoumanými lokalitami. Lze tedy shrnout, že návštěvníci vesměs vnímají pozitivně krajinu Železnorudska jako celek. Závěrem se pokusím podle výsledků nastínit typické návštěvníky zkoumaných lokalit.

Černé jezero

Typický návštěvník zná tuto lokalitu odjakživa, považuje to za samozřejmost (52,5 %), případně se o ní dozvěděl od známých a přátel. Černé jezero vnímá především jako romantické uklidňující, inspirující a trochu záhadné. Přijel s přáteli, s partnerem(-kou) nebo s rodinou. Jako většina návštěvníků (52,5 %) je zde poprvé, zdrží se déle než 1 den, k jezeru se dostal pěšky či na kole. V zimě jezero nenavštěvuje. Největším motivem k návštěvě byl čerstvý vzduch, odpočinek a pozorování přírody. Pokud by měl Černé jezero k něčemu přirovnat, jmenuje blízké Čertovo jezero (27 %), případně jezera v Tatrách (24 %).

Jezero Laka

Jezero Laka zná návštěvník buď odjakživa (32,5 %), nebo z propagačních materiálů (25 %) a od přátel a známých. Lokalitu považuje za nejbližší přírodě – vyvolává v něm pocity jako romantika, uklidnění, divočina a inspirace s prvky záhadnosti. Místo není ponuré ani přehlcené turisty. Návštěvník je zde poprvé, přijel s rodinou, s partnerem(-kou) či s přáteli a lokalitu rozhodně nenavštěvuje v zimě. Jako důvod návštěvy uvádí většinou odpočinek, čerstvý vzduch a pozorování přírody. K jezeru se dostal na kole (40 %) nebo pěšky; v oblasti je ubytován, zdrží se déle. Jezero Laka vnímá jako jedinečnou lokalitu, nedokáže ji přirovnat (34 %). Pokud přirovná, tak k Malému Javorskému jezeru (14 %).

Velký Ostrý

Tento vrchol zná turista z jiných zdrojů (57,5 %), například z vlastní zkušenosti nebo od přátel a známých (25 %). Ostrý mu připadá velmi romantický, ale také záhadný, uklidňující a inspirující. Návštěvník přijel opakovaně (57,5 %), lokalitu navštěvuje pouze v létě. Přišel pěšky s přáteli, s partnerem(-kou) či s rodinou, většinou v rámci jednodenního výletu. Důvodem návštěvy byly přirozeně daleké rozhledy, odpočinek, čerstvý vzduch a pozorování přírody. Ostrý považuje ze všech lokalit za nejvíce jedinečný, nedokáže jej přirovnat (62 %).

Pancíř

Informace o Pancíři získá návštěvník od přátel a známých nebo jinak. Ze všech lokalit vnímá Pancíř jako nejvíce pozměněný člověkem – není to divočina, je nejméně záhadný a uklidňující, ale nejvíce přelidněný. Také sem návštěvník zavítá většinou opakovaně (52,5 %) v rámci delšího pobytu; k cestě na vrchol využije lanovku (45 %). Lokalitu navštěvuje pouze v létě (97,5 %), a to s rodinou, s přáteli či s partnerem(-kou). Důvodem k návštěvě byly daleké rozhledy, čerstvý vzduch a odpočinek. Turista si nedokáže vybavit podobné místo (45 %), případně si vzpomene na Poledník (15 %).

6 SWOT analýza

Tato analytická marketingová metoda slouží k získání přehledu o tom, v jakém prostředí a podmínkách se zkoumaný region nachází. Její pojmenování je odvozeno z angličtiny:

- Strengths (síly)
- Weaknesses (slabosti)
- Opportunities (příležitosti)
- Threats (hrozby)

Silné a slabé stránky se vztahují k vnitřním podmínkám, zatímco příležitosti a ohrožení vyplývají z vnějšího prostředí.

Analýza vnitřního prostředí (analýza S-W) je tvořena trhem, fyzickým a přírodním prostředím destinace, skladbou obyvatelstva, ekonomikou destinace, trhem práce, technickou infrastrukturou, podnikatelským prostředím, státní správou a samosprávou. Avšak hodnotí se zde také zákazníci, konkurence, dodavatelé, mezičlánky, veřejnost a marketingový mix.

Při zkoumání vnějšího prostředí (tzv. analýzy O-T) je třeba si uvědomit, že se jedná o faktory do značné míry neovlivnitelné a nekontrolovatelné. Vnější prostředí tvoří faktory ekonomické, politické a legislativní, demografické, kulturní a sociální, technologické a ekologické.

Praktické provedení SWOT analýzy vycházelo z metody H. Horákové v publikaci Strategický marketing (lit. č. 12). Nejprve byly v rámci analýzy S-W vytipovány jednotlivé faktory, které naplňují podstatu silných a slabých stránek. Jako zdroj pro jejich stanovení posloužila předchozí analýza regionu. Jednotlivé faktory byly seřazeny do přehledné tabulky podle šesti kritérií. Následně byl u každého faktoru posouzen současný stav (výkonnost), přičemž stupnice hodnocení je třístupňová (dobrý, průměrný, špatný). Zároveň byla zhodnocena závažnost každého faktoru. Pro hodnocení výkonnosti a závažnosti ve vzájemných souvislostech pak byly ohodnocené faktory přeneseny do matice závažnosti a výkonnosti.

Podobný postup byl zachován také při analýze O-T. Byl sestaven soupis možných příležitostí a potenciálních ohrožení. Jejich výběr byl proveden na základě výsledků předchozí situační analýzy regionu, analýzy cestovního ruchu a také závěrů dotazníkového šetření. Příležitosti byly rozděleny podle míry přitažlivosti a pravděpodobnosti úspěchu do matice příležitostí, která názorně odlišuje výborné a nevýznamné příležitosti. Základními kritérii při hodnocení ohrožení byla jejich závažnost a pravděpodobnost výskytu. Stupnice hodnocení byla dvoustupňová. Výrazná ohrožení jsou rovněž zdůrazněna v příslušné matici.

Stanovené silné a slabé stránky a jejich ohodnocení

Hodocené faktory	Posouzení stavu (výkonnost)			Závažnost		
	dobry	průměrný	špatný	vysoká	průměrná	nizká
A. Přírodní potenciál						
A1 reliéf	•				•	
A2 klima		•			•	
A3 hydrologie	•			•		
A4 biografie	•			•		
A5 ochrana přírody	•			•		
A6 obnovitelné přír. zdroje		•		•		
A7 atraktivní příroda	•			•		
B. Kulturně-společ. potenciál						
B1 hrady, zámky, tvrze			•			•
B2 technické památky		•		•		
B3 církevní památky		•			•	
B4 muzea		•			•	
B5 historie oblasti		•		•		
B6 lidová architektura			•	•		
B7 region. tradice, identita			•	•		
B8 kultur. a společ. akce			•	•		
C. Infrastruktura						
C1 ubytovací zařízení		•		•		
C2 stravovací zařízení		•		•		
C3 sportov. rekreač. zařízení		•			•	
C4 tur. a cyklotrasy, lyž.stopy	•			•		
C5 sjezd. tratě, vleky, lanovky	•			•		
C6 naučné stezky			•	•		
C7 horská služba	•			•		
D. Poloha, doprav.dostupnost						
D1 poloha u silnice I/27	•				•	
D2 hraniční přechody se SRN	•				•	
D3 dostupnost z ČR i zahraničí		•		•		
D4 ekologické autobusy	•			•		
D5 význam železniční dopravy	•			•		
D6 stav komunikací		•		•		
D7 dopravní obslužnost			•	•		
D8 parkovací místa			•	•		
E. Marketingový mix						
E1 produkt, služby		•		•		
E2 cena			•	•		
E3 propagace, distribuce		•		•		
E4 lidé v ČR		•		•		
E5 image destinace			•	•		
E6 spolupráce se zahraničím	•			•	•	
E7 organizační zajištění ČR			•	•		
F. Lidské zdroje						
F1 vzdělanost obyvatelstva		•		•		
F2 hustota zalidnění			•	•	•	
F3 prac. příležitosti v regionu			•	•		
F4 věková struktura			•	•		
F5 svazky měst a obcí	•			•		•
F6 spory obce x ochr. přírody			•	•		

Takto ohodnocené faktory byly přeneseny do matice závažnosti a výkonnosti.

Matice závažnost/výkonnost

		Výkonnost			
		nízká		vysoká	
Závažnost	vysoká	B6 B7 B8 C6 D7 D8 E2 E5 E7 F3 F4 F6	A6 B2 B5 C1 C2 F1	D3 D6 E1 E3 E4	A3 A4 A5 A7 C4 C5 C7 D4 D5
	nízká	F2	B2 C3	B3 B4	A1 D1 D2 E6 F5
		B2			

Faktory v levém horním kvadrantu potřebují vzhledem k vysoké důležitosti výkonnostně posílit. Faktory nejdůležitější pro prosperitu regionu jsou v pravém horním kvadrantu. Je nezbytné soustředit se na jejich podporu a udržení pozice. Levý dolní kvadrant obsahuje nepříliš důležité faktory, jenž nejsou prioritní pro budoucí rozvoj. Nízkou důležitost a vysokou výkonnost vykazují faktory v pravém dolním kvadrantu. Je nutné posoudit možné nebezpečí zbytečně vynakládaného úsilí.

Pro analýzu O-T byly vytipovány následující příležitosti:

Možné příležitosti	
<ul style="list-style-type: none"> a. zachování kvalitního životního prostředí b. dodržení ochranných režimů c. zájem o cenné přírodní prostředí d. dobré sněhové podmínky e. ekonomické oživení f. pokles inflace g. růst disponibilních příjmů obyvatel h. nové pracovní příležitosti v regionu i. možnost finančního čerpání z fondů EU j. růst vzdělanosti obyvatel k. růst volného času l. růst zaměstnanosti 	<ul style="list-style-type: none"> m. odbornost, kvalifikace pracovníků v CR n. environmentální vzdělání obyvatel o. zákonná opatření upravující specifické problémy regionu p. vyřešení sporů obce x ochrana přírody q. využití Internetu r. promyšlený dopravní systém s. využití obnovitelných zdrojů energie t. posílení identity, tradic, patriotismu u. přeshraniční spolupráce a vazby v. posílení kulturního a společenského dění w. růst nároků zákazníků

Matice příležitostí

		Pravděpodobnost úspěchu	
		vysoká	nízká
Přitažlivost	vysoká	a. b. c. g. i. n. r. s. t. u.	d. h. j. k. l. m. o. p. v.
	nízká	q. w.	e. f.

Možné příležitosti byly zhodnoceny z hlediska přitažlivosti a pravděpodobnosti úspěchu. Výsledky byly přeneseny do matice příležitostí. Nejlépe využitelné příležitosti se nacházejí v levém horním kvadrantu. Naopak nejméně vhodné příležitosti jsou v pravém dolním kvadrantu. Pravý horní kvadrant zahrnuje atraktivní příležitosti obtížně realizovatelné. Levý dolní kvadrant nevykazuje vysokou atraktivnost znamenající jasný úspěch. Je ovšem dobré oba kvadranty sledovat.

Podobně byla stanovena také ohrožení pro zkoumaný region v následující tabulce:

Možná ohrožení

<ol style="list-style-type: none"> 1. devastace krajinných hodnot 2. nedodržení ochranných režimů 3. ztráta kreditu chráněných území 4. globální klimatické změny 5. sílící konflikt obcí a ochrany přírody 6. snížení disponibilních příjmů obyvatel 7. růst nezaměstnanosti 8. růst inflace 9. sílící konkurence 10. ekonomická krize v ČR 11. růst daňového zatížení 12. neefektivnost zainteresovaných orgánů státní správy 13. politická nestabilita 	<ol style="list-style-type: none"> 14. právní normy a podmínky, neumožňující řešení specifických problémů oblasti 15. růst nároků hostů na kvalitu 16. ztráta regionální identity a sounáležitosti 17. negativní vztah veřejnosti k přírodě 18. zájem obyvatel o zahraniční destinace 19. odliv kvalifikovaných sil do zahraničí 20. odliv aktivit a vybavenosti z menších obcí 21. stárnutí populace 22. vylidňování venkova 23. průměrná a zaměnitelná nabídka 24. nevhodná modernizace objektů 25. růst motorizované dopravy
--	---

Faktory ohrožení byly hodnoceny dle závažnosti a pravděpodobnosti výskytu v matici ohrožení.

Matrice ohrožení

		Pravděpodobnost výskytu	
		vysoká	nízká
Závažnost	↑ vysoká	1, 3, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 25	2, 6, 10, 13, 17, 23
	↓ nízká	11, 15, 18, 24	4, 8,

Nejvýraznější hrozby jsou v levém horním kvadrantu. Ohrožení v pravém dolním kvadrantu nejsou příliš podstatná. Hrozby v levém dolním a pravém horním kvadrantu sice bezprostředně podnik neparalyzují, ale nelze je podcenit vzhledem k budoucímu vývoji.

Závěrečný výsledek SWOT analýzy shrnuje následující tabulka. Představuje faktory naplňující podstatu silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení ve vzájemných souvislostech. Vzhledem k charakteristikám zkoumaného regionu jsou faktory utříděny do čtyř oblastí: cestovní ruch, dopravní infrastruktura, životní prostředí a lidské zdroje.

CESTOVNÍ RUCH

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • atraktivní oblast pro rozvoj CR • vynikající přirozené podmínky pro zimní i letní turistiku • hustá síť turistických tras a cyklotras s přeshraničním napojením • rozvíjející se přeshraniční spolupráce • bohatá a zajímavá historie oblasti • technické a církevní památky • unikátní IS NPŠ v Alžbětíně – kvalitní informace o přírodě, ŽP a historii • vhodné podmínky pro venkovskou turistiku a udržitelný CR 	<ul style="list-style-type: none"> • negativní image zjm. v Železné Rudě – tržiště, night cluby, casina ... • nepříznivé ceny pro českou klientelu • chybí zastřešující organizace CR • chybí kategorizace a certifikace kvality a standardu zařízení • koncentrace většiny služeb do Železné Rudy • méně možností ke koupání • kulturní potenciál není dostatečně využit • příliš jednotný charakter stravovacích a ubytovacích zařízení • nedostatečná komunikace mezi organizacemi CR
O – příležitosti	T – ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • CR jako důležitý faktor rozvoje obcí • možnost finančního čerpání z fondů EU • přeshraniční propojení nabídky CR • nabídka pro mimosezóny • vyšší zájem o aktivní trávení volného času v přírodě • růst volného času obyvatel • růst disponibilních příjmů obyvatel • rostoucí zájem o venkovskou turistiku a šetrný CR • využití typické regionální kuchyně • využití zkušeností ze zahraničí • lepší vzhled objektů a obcí 	<ul style="list-style-type: none"> • snížení disponibilních příjmů občanů • růst nezaměstnanosti • růst inflace • sílící konkurence doma i v zahraničí • zájem turistů o zahraniční destinace • vyšší nároky hostů na kvalitu a profesionalitu služeb • průměrná a zaměnitelná nabídka regionu • přetrvání kýčovitě nabídky • neuvážené modernizace stavebních objektů

DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • poloha při silnici I. třídy č. 27 • několik hraničních přechodů se SRN • dopravní dostupnost z vnitrozemí i ze zahraničí • existence sezónní ekologické autobusové dopravy • významný podíl železniční dopravy 	<ul style="list-style-type: none"> • nevyhovující stav některých komunikací • chybějící dopravní obslužnost v menších obcích • tranzitní doprava v centru Železné Rudy (hluk, znečištění) • nedostatek parkovacích míst • ohrožení bezpečnosti pěších turistů
O – příležitosti	T – ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • využití možnosti přeshraniční železniční dopravy (bavorská Waldbahn) • posílení integrovaného dopravního systému 	<ul style="list-style-type: none"> • růst motorizované dopravy – znečištění životního prostředí

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • ekologicky hodnotná a málo poškozená příroda a krajina • existence velkoplošných chráněných území (NP a CHKO Šumava) • vysoká lesnatost • dobré a zdravé klima • vysoce atraktivní přírodní lokality a scenérie • chráněné druhy rostlin a živočichů • pramenné úseky vodních toků • potenciál obnovitelných přírodních zdrojů 	<ul style="list-style-type: none"> • nestálé, často se měnící počasí • sněhové kalamity • NP Šumava je některými subjekty chápán jako brzda ekonomického rozvoje • neefektivní naučné stezky (PR Úhlavský luh, PR Brčálnické mokřady)
O – příležitosti	T – ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • zachování vysoce kvalitního životního prostředí • zájem o aktivní rekreaci ve cenném přírodním prostředí • využití alternativních zdrojů energie • environmentální vzdělání obyvatel • rozvoj aktivit šetrných k ŽP 	<ul style="list-style-type: none"> • poškození přírody masovým cestovním ruchem, neuvážené investiční akce • případný prohlubující se konflikt mezi Správou NPŠ a některými obcemi • ztráta kreditu NP a CHKO Šumava • pokračující nárůst motorizované dopravy • ohrožení lesů imisemi, kůrovcem, větrem • dálkové přenosy škodlivin ze znečištěných oblastí ČR • nedodržování ochranných režimů v CHÚ • globální oteplování (délka zimní sezóny) • negativní vztah veřejnosti k ŽP

LIDSKÉ ZDROJE

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • rozvíjející se přeshraniční vazby • dostatek volné pracovní síly • dostupná základní občanská vybavenost v centru regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • nižší úroveň vzdělanosti • nízká hustota zalidnění v menších sídlech • vysoký podíl dojíždějících do zaměstnání a škol • velká vzdálenost regionu od center (nemocnice, SŠ, VŠ ...)
O – příležitosti	T – ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • vytvoření nových pracovních příležitostí v regionu • posílení vztahu obyvatel k regionu – místní patriotismus, tradice, sounáležitost • zvýšení odbornosti, kvalifikace a celkové vzdělanosti 	<ul style="list-style-type: none"> • stárnutí populace • odliv kvalifikovaných sil do zahraničí • vylidňování malých obcí • odchod mladých lidí z regionu • ztráta identity a sounáležitosti obyvatel s regionem

7 Syntéza

7.1 Stanovení současného a potenciálního významu regionu pro cestovní ruch

Na základě provedené analýzy zkoumaného území se nyní pokusím shrnout význam oblasti pro cestovní ruch. Vysoce hodnotné přírodní prostředí Železnorudska je málo poznamenané negativními důsledky civilizačního vývoje a tvoří největší potenciál regionu. Atraktivitu zvyšují velkoplošná chráněná území – Národní park a Chráněná krajinná oblast Šumava. Jedinečné přírodní atraktivity i krajina jako celek přitahují velké množství návštěvníků. Turistický ruch je v oblasti málo roztržštěn, nejvíce exponované lokality jsou vystaveny velkému turistickému tlaku. Největší koncentrace návštěvnosti leží v prostorech:

- město Železná Ruda s veškerým zázemím a infrastrukturou
- Pancíř – Špičácké sedlo – Černé jezero
- Špičák – Čertovo jezero
- Hamry – Ostrý

V těchto lokalitách je problematické udržet návštěvnost ve stanovených mezích a zajistit likvidaci odpadů a odpovídající sociální zázemí. Je třeba najít optimální míru turistického využití a minimalizovat poškození přírody a krajiny. Na druhé straně se v oblasti nachází řada přírodně zajímavých lokalit, které nejsou využívány. Lidé je nenavštěvují jen proto, že o nich nevědí. Taková místa leží například stranou hlavních dopravních cest a chybí zde odpovídající infrastruktura, avšak jejich budoucí zapojení do cestovního ruchu by napomohlo optimálnějšímu rozmístění turistického zatížení.

Veškerá lidská činnost, cestovní ruch nevyjímaje, by se měla podříditi zachování harmonického rázu krajiny. Pro další rozvoj oblasti je perspektivní zejm. podpora udržitelného cestovního ruchu (např. venkovské turistiky), který by měl být orientován na prožitek z přírody. Místní podmínky umožňují tzv. *měkkou turistiku* – turistiku v pravém slova smyslu s celodenními výpravami s batohem na zádech, kdy náklady na stravování si návštěvník pokrývá z vlastních zásob. Tento druh cestovního ruchu minimálně narušuje přirozené prostředí v navštíveném místě a snaží se co nejvíce využívat místních zdrojů.

Železnorudsko disponuje potenciálem pro celoroční turistické využití s výraznou zimní a letní sezónou. Směřují sem domácí i zahraniční turisté. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, převažuje krátkodobý cestovní ruch (2 – 4 dny). Většina návštěvníků cestuje v rámci neorganizovaného cestovního ruchu, tedy bez čerpání služeb cestovní kanceláře nebo jiného

prostředkovatele služeb cestovního ruchu. Podle počtu účastníků je v oblasti zastoupen jak individuální, tak skupinový cestovní ruch. Střediskem cestovního ruchu v oblasti je město Leznorudsko, které však na návštěvníky působí řadou negativních faktorů (stánkový prodej, sportovní kluby, vysoké ceny, nabídka v restauracích, málo parkovacích míst...).

Leznorudsko v současné době umožňuje realizaci těchto druhů a forem cestovního ruchu:

- rekreační cestovní ruch, zjm. aktivní rekreace
- přírodní cestovní ruch
- sportovně-orientovaný cestovní ruch
- poznávací cestovní ruch, zjm. přírodně-orientovaný cestovní ruch
- některá hotelová zařízení umožňují také realizaci zdravotních wellness pobytů; dále obchodní a kongresový, případně též incentivní cestovní ruch
- krajský cestovní ruch – návštěvy bývalých občanů a jejich příbuzných, kteří například v souvislosti s vysídlením po 2. světové válce žijí trvale v zahraničí (viz zaniklé obce)
- pseudo-cestovní ruch – z těchto nepravých forem cestovního ruchu je v oblasti zastoupen zjm. sexuální cestovní ruch, benzínový a nákupní cestovní ruch, typické pro příhraničí

Mezi hlavní aktivity patří zejména:

- pěší turistika, cykloturistika
- v zimě sjezdové lyžování a běh na lyžích
- pozorování přírody a zvířat
- návštěvy kulturních a historických památek
- silvoturistika – účastníci jsou motivováni pohybem v lesním prostředí a jeho poznáváním, např. v rámci pěší turistiky, cykloturistiky, ekoturismu, trampingu aj.
- houbaření, koupání

Zatím nejsou plně využity, avšak oblast má vhodné podmínky pro:

- venkovskou turistiku, včetně jejích forem – agroturistiku, ekoturistiku, ekoagroturistiku
- hipoturistiku
- kulturní a společenské akce
- využití technických památek
- náboženský cestovní ruch

Pozitivní je existence několika různých sdružení měst a obcí, mikroregionů, které vznikly dobrovolnou iniciativou zdola. Rozvinutá je též přeshraniční spolupráce. Nedostatečně zajištěné je však řízení cestovního ruchu, neexistuje žádná zastřešující organizace pro region.

7.2 Návrhy a opatření na optimální rozvoj cestovního ruchu

NÁVRHY V OBLASTI PŘÍRODNÍCH ATRAKTIVIT

➤ roztříštit turistický ruch v oblasti a ulehčit tak nejvíce exploatovaným místům

Turismus je soustředěn v nejbližším okolí Železné Rudy a další přírodně atraktivní místa jsou zcela opomíjena. Nechci tím nijak podporovat nadměrný turistický ruch, který by tomuto chráněnému území ublížil. Znamená to podporovat extenzitu, nikoli intenzitu cestovního ruchu. Nejsem zastáncem výstavby nových rekreačních zařízení, nýbrž obnovováním a restaurováním starších, mnohdy chátrajících objektů, které jsou situovány často právě v oněch menších obcích. Samozřejmě je třeba zde zajistit základní infrastrukturu cestovního ruchu. Jedná se např. o oblast Sv. Kateřiny a Chodské Úhlavy, Dešenice, Děpoltice, Čachrov, Javorná, Městiště, Šmauzy, Suché Studánky aj. Lokality nabízejí klidné prostředí, nevšední atmosféru, u některých lze využít sklářskou historii, starý hamr, lidovou architekturu, napojení na turistické trasy, cyklotrasy a běžecké stopy. Lze očekávat určité ulehčení nejvíce exploatovaným místům a větší rozprostření turistů v oblasti. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, nejrozšířenějším informačním zdrojem jsou reference od přátel a známých (47 %). Toho lze využít při propagaci méně známých míst zařazením informací nebo pravidelné rubriky v místních, do poštovních schránek zdarma distribuovaných tiskovinách (Železnorudský zpravodaj, Rozhled aj.). Vhodně zpracovaný informační miniseriál o těchto doposud opomíjených atraktivitách jistě vzbudí zájem u lokální klientely, která pak bude doporučení k návštěvě dále šířit svým známým. Další propagační materiály by mohly být k dispozici na vlakových nádražích, čerpacích stanicích, v čekárnách u lékařů atd. Také následující návrhy by k roztříštění návštěvnosti měly také přispět.

➤ Častější návštěvy dobrovolných strážců a pracovníků Správy NP a CHKOŠ v terénu, aby bylo minimalizováno hlucení návštěvníků a odhazování odpadků ve volné přírodě. To se týká nejvíce turisticky exponovaných lokalit (např. Černé jezero, Špičák...). Zejména v souvislosti se zprovozněním nové sedačkové lanovky na vrchol Špičáku i v letním období se očekává velký tlak turistů na zpřístupnění vrcholu Jezerní hory s výskytem vzácných druhů rostlin a tokaništěm chráněného tetřeva hlušce. Proto by bylo žádoucí, aby Správa navýšila počet strážců přírody v oblasti.

➤ postavit rozhlednu na Můstku

Daleké rozhledy jsou pro 84 % dotázaných důvodem návštěvy Železnorudska. Zároveň 81,5 % návštěvníků uvedlo, že se jim výhledy do krajiny líbí. Je třeba využít Můstku jako nejvyššího vrcholu Pancířského hřbetu a tudíž ideálního místa dalekých rozhledů. Nejedná se o

žádný velký zásah do přírody, navíc turistická chata s 18 m vysokou rozhlednou zde stále až do požáru v roce 1995. Na vrcholu se kříží dvě turistické trasy a prochází zde cyklotrasa. V současné době se turisté mohou cítit poněkud zklamáni, odrostlé stromy v okolí prostranství na vrcholu totiž neumožňují výhled žádný. Rozhlednu by měl vhodně doplnit jednoduchý turistický přístřešek či odpočívadlo. Dá se očekávat, že by tím v posledních letech trochu opomíjená hřebenovka Pancíř-Můstek-Prenet opět nabyla na významu.

➤ zapojit památné stromy do nabídky regionu, např. vytvořením stezky po památných stromech

V oblasti je řada chráněných památných stromů, některé i starší než 300 let, ale turisté o nich příliš nevědí. Pokud takový strom není situován přímo u frekventované turistické trasy, návštěvník jej stěží sám bude vyhledávat. Je třeba se zaměřit na propagaci památných stromů v oblasti (propagační materiály, infocentrum, internet, tisk...) a důsledné označování stromů. Povinné označení malým státním znakem by doplnily informace o druhu, rozměrech a stáří stromu. Vhodné je využít veškeré další informace, jako např. historické události a pověsti, které se k danému stromu vztahují, charakteristické vlastnosti konkrétního druhu stromu, zvyky a léčebné účinky, které lidé stromům v minulosti přisuzovali a dokonce vytvářeli stromový horoskop (např. Keltský). Vzhledem k rozmístění památných stromů v oblasti je možné:

1. vytvořit stezku po památných stromech

Nástupní místo by bylo na Špičáckém sedle, stezka by vhodně kombinovala již existující turistické trasy a spojila by tak památné stromy na Brčálníku, Hojsově Stráži, v Hamrech a v Zelené Lhotě, kde by stezka končila. Na některých místech by přesto bylo nutné vybudovat krátké odbočky či využít místních cest. Celková délka trasy je cca 15 km. Cestu zpět by návštěvníci mohli absolvovat vlakem ze Zelené Lhoty, případně si trasu zkrátit z Hojsovy Stráže (cca 8 km). Trasa by měla dvanáct zastavení s informačními tabulemi u jednotlivých stromů:

1. Špičácké sedlo – nástupní místo
2. Jasany na Brčálníku
3. Brčálnická lípa
4. Brčálnický jasan
5. Brčálnický buk (z rozcestí Nad silnicí po modré do Hojsovy Stráže)
6. Lípy na Vyhlídce
7. Stromy u kostela
8. Stromy pod čističkou a Lípa pod čističkou (po zelené přes železniční trať do Hamrů)
9. Hamerský buk (dál po zelené přes Špatův dvůr)
10. Zelenské lípy

11. Lípy u kostela

12. nádraží Zelená Lhota

Konkrétní návrh textů informačních panelů není předmětem této práce, přesto uvádím v příloze č. 12 orientační návrh jedné tabule. Úvodní panel by návštěvníky seznámil s trasou, s obecnou problematikou památných stromů, jejich historickým významem a „nej“ stromy v ČR. Pro oživení a zatraktivnění stezky může být na každém panelu položena otázka k tématu s odpovědí na dalším zastavení. Podobně může návštěvníky lákat k dalšímu stromu ukázka Keltského stromového horoskopu. Stezku by mohly vhodně doplnit např. rodinná farma na Brčálníku, PR Brčálnické mokřady a PR Úhlavský luh, případně stylové šumavské stravovací zařízení vhodně umístěné podél trasy. Tímto projektem by se více turisticky využilo Úhlavské údolí a Hamry, doposud ležící stranou zájmu turistů, ačkoliv např. z Brčálníku se nabízí velmi atraktivní horská scenérie pohraničního Královského hvozdu a celkově je oblast klidná a vhodná k odpočinku.

2. památné stromy na Suchém Kameni: Smrk na Suchém Kameni, Buk na Suchém Kameni, Hraniční buk, Buk nad fořtovnou a Buk pod penzionem, je možno osadit informačními tabulemi samostatně, případně rozšířit o tyto památné stromy poznávací okruh Nýrsko

3. další památné stromy: Alžbětínská lípa, Alej u hřbitova, Jedle a smrky pod Strahovem, Jezerní jedle, Železnorudský jasan, Stromy na Zhůří, Lípa u kostela v Javorné, příp. Lípa srdčitá (Svatá Kateřina) podle uvážení osadit podobnými informačními tabulemi a zapojit do nabídky a propagace

➤ podpořit romantiku krajiny

Dle dotazníkového šetření návštěvníci vnímají krajinu Železnorudska především jako romantickou a uklidňující. Toto by se mělo podpořit umístěním laviček a odpočívadel na každé vhodné místo podél turistických tras, na vyhlídková místa i v méně známých lokalitách. Jejich provedení by nemělo narušovat přírodní ráz (vhodným materiálem je dřevo). Návštěvníci si tak budou moci náležitě vychutnat dojem z krajiny.

➤ podpořit rozvoj venkovské turistiky vybudováním agrofarmy v pravém slova smyslu, za účelem trávení „dovolené na statku“

Realizace: Využít existující zemědělskou farmu či statek, případně vhodně přebudovat nevyužitý (opuštěný) objekt na agrofarmu. Podmínkou samozřejmě je provozování zemědělské výroby, agroturistika by byla dodatečným zdrojem financí. Vhodná lokalizace se nabízí v dosud méně turisticky využívaných periferních oblastech CHKO, např. okolí Svaté Kateřiny a Chodské Úhlavy, Městišské údolí, oblast Děpoltic, Čachrova, Javorné aj. Zájemcům bude poskytován pobyt a strava s možností účastnit se prací souvisejících se zemědělskou výrobou a chovem

zvířat. Komorní, téměř rodinné zázemí farmy bude nabízet decentralizované ubytování s omezenou ubytovací kapacitou (např. **rodinný dům, chata, chalupa, srub**). **V nabídce stravování** se objeví produkty vlastní výroby (mléko, podmáslo, máslo, tvaroh, sýry, ovoce a zelenina, šunka, uzené maso, klobásy, zabijačkové speciality, brambory, víno a slivovice z vlastních zdrojů ...). Případný další odbyt těchto výrobků by zajišťovala stravovací zařízení v regionu. V prostoru agrofarmy bude také možnost grilování, rožnění a přípravy pokrmů na ohništi. Hosté se mohou aktivně zapojit do zemědělských prací (senoseč, žně, pasení hospodářských zvířat, úklidu stájí a chlévů atd.). Podle místních podmínek, vyplývajících z konkrétního umístění farmy, budou v nabídce doprovodných programů např. projížďky na koních, lov zvěře a rybaření, tradiční řemesla, turistika, vyjížďky na kole, návštěvy blízkých hradů, zámků, průmyslových objektů atd. V rámci možností budou zapojeny také místní pamětihodnosti, atraktivní přírodní lokality, místní tradice, národopisné slavnosti, poutě, posvícení apod. Očekávaná klientela: rodiny s dětmi, lidé z větších měst.

Agrofarma by nabídla možnost pracovního uplatnění několika místním obyvatelům. Propagace bude zajištěna nejen tradičními způsoby (tisk, rozhlas, infocentrum, propagační materiály), ale především prostřednictvím internetu (www.prazdninynavenkove.cz, www.heritage.trails.cz, www.venkovskaturistika.cz). Na projekt agrofarmy bude možné čerpat finanční prostředky z programu LEADER. Agrofarma dobrovolně podstoupí certifikaci, která přinese agrofarmě řadu výhod. Provozovatel agrofarmy má možnost se začlenit do Svazu podnikatelů ve venkovské turistice a agroturistice ČR, případně využít poradenskou, informační a vzdělávací pomoc Evropského svazu turistiky a dovolené na venkově (EUROGITES) či nadace ECEAT CZ (Evropské centrum pro ekoagroturistiku).

➤ zřídit nové lyžařské běžecké trasy

Existující mapy běžeckých tras na Železnorudsku se soustředí maximálně na oblast východně, popř. severně od Železné Rudy. Navrhuji proto zřídit novou běžeckou trasu v prostoru mezi Hamry a Svatou Kateřinou. Konkrétní trasa např. Zadní Chalupy – Horní Polánky – Stará Lhota – vodní nádrž Nýrsko – Zadní Chalupy. Tento návrh opět přispěje k většímu rozptýlení turistů v oblasti.

NÁVRHY A OPATŘENÍ NA LOKALITÁCH ČERNÉ JEZERO, JEZERO LAKA, VELKÝ OSTRÝ A PANCÍŘ

Černé jezero:

Aby lokalitu návštěvníci i nadále vnímali jako romantickou a uklidňující (viz dotazníkové šetření), je třeba se vyvarovat neuvážených zásahů jako např. u Velkého Javorského jezera, kde turistická infrastruktura již značně setřela přírodní ráz. U Černého jezera by vzhledem k velké návštěvnosti bylo vhodné doplnit počet odpadkových košů. Pro zajímavost lze doplnit informační tabule starými fotografiemi, které zachycují proměny lokality v různých časových obdobích. V blízkosti jezera donedávna stála budova bývalé roty pohraniční stráže. V nejbližší době zde zamýšlí Správa vybudovat vhodný objekt, zapadající do přírody (např. dřevěný srub). Strážce přírody zde bude podávat základní informace, v omezené míře je též možný prodej občerstvení a suvenýrů.

Jezero Laka:

Dle provedeného dotazníkového šetření vnímají návštěvníci tuto lokalitu jako největší divočinu s velmi zachovalou přírodou, což je třeba zachovat i nadále. V prostranství před jezerem jsou umístěny lavičky, navrhuji dobudovat přístřešek. V případě nepříznivého počasí se turista nemá kam schovat. Dále by stálo za úvahu zviditelnit vodní kanál z jezera k bývalé hůrecké sklárně, např. částečnou rekonstrukcí v krátkém úseku. V Hůrce doplnit další informace o bývalé obci, určitě také zmínit natáčení filmu Divá Bára a inspiraci K. Klostermanna k románu Skláři. Na východišti k jezeru v Nové Hůrce případně doplnit stravovací a ubytovací možnosti.

Velký Ostrý:

Využít jedinečného kruhového výhledu z Ostrého a umístit zde panoramatický vyhlídkový panel, např. ve formě dřevěné desky s vyznačením viditelných vrcholů, s udáním názvů a nadmořských výšek (podobně jako na Poledníku). Ne všichni návštěvníci jsou z blízkého okolí a orientují se. Ke zvýšení návštěvnosti Ostrého by mohl pomoci záměr OÚ Hamry vybudovat na Statečku pod Ostrým úschovnu kol s možným občerstvením. Tak se na vrchol dostanou i cyklisté, kteří tu možnost díky terénu nyní nemají.

Pancíř:

Vzhledem k již tak dost pozměněnému přírodnímu prostředí a v souvislosti s připravovaným projektem výstavby nového výchozího bodu (sjezdovka, kabinková lanovka, parkoviště, bobová dráha...) nenavrhuji žádné zásadní změny. Eventuelně je možné zvýraznit cestu k blízkému prameni Úhlavy, tento návrh je však třeba pečlivě zvážit v souvislosti s CHOPAV a významným zdrojem pitné vody.

NÁVRHY V OBLASTI ORGANIZACE CESTOVNÍHO RUCHU

➤ vytvořit organizaci cestovního ruchu

Současné marketingové aktivity v cestovním ruchu probíhají nekoordinovaně, jsou roztržité a chybí zde zastřešující organizace cestovního ruchu. Je vhodné vytvořit odbor cestovního ruchu na MÚ v Železné Rudě, eventuelně samostatnou organizaci cestovního ruchu. Ta by umožnila vzájemnou komunikaci a spolupráci podnikatelů v cestovním ruchu, orgánů státní správy a orgánů ochrany přírody. Navázala by kontakty s agenturou CzechTourism. Zaměřila by se na účinnější propagaci oblasti, vylepšení image regionu, jednotné propagační materiály, tvorbu regionálních produktů, zvyšování odbornosti a kvalifikace lidských zdrojů v cestovním ruchu. Spolu s orgány ochrany přírody by se věnovala environmentálnímu vzdělání obyvatel. Nabízí se také využití zkušeností ze sousedního Bavorska a prohloubení spolupráce v cestovním ruchu.

➤ zavedení jednotného loga pro celý region

Jednotné logo, vyskytující se na všech společných propagačních materiálech oblasti napomáhá návštěvníkům v orientaci, udržuje vizuální jednotu a naznačuje atmosféru soudržnosti v regionu. Používání společného loga jednotlivými subjekty, byť konkurenčními, sjednotí celý region při propagaci na veletrzích cestovního ruchu. Iniciátorem projektu by měl být MÚ Železná Ruda, který by celý proces korigoval. Vypíše veřejnou soutěž o zhotovení návrhu jednotného loga regionu. V návrzích je možné využít asociace návštěvníků, které si s oblastí Železnorudska spojují (viz dotazníkové šetření). V logu by tedy neměly chybět: příroda, lesy, lyžování, hory, Šumava, ledovcová jezera aj. Jedná se o střednědobý projekt, na který lze získat dotaci např. od Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Do financování se mohou zapojit podnikatelské subjekty, zájmové organizace či městské a obecní úřady. Logo by se objevilo na všech propagačních materiálech regionu, na internetových stránkách a podobně.

➤ přemístit TIC v Železné Rudě do větších prostor

V současné době je turistické informační centrum umístěno v bývalé vile sklářské rodiny Abelů společně s Muzeem Šumavy. Objekt má sice historický význam, avšak pro TIC jsou prostory značně stísněné. Navíc umístění u hlavního průtahu městem není z hlediska bezpečnosti turistů nejideálnější. Bylo by vhodné najít odpovídající větší prostory v centru města, například v méně frekventované ulici, nebo poblíž kostela.

➤ vylepšit image města Železná Ruda

Z provedeného dotazníkového šetření vyplynulo, že 22 % dotázaných negativně vnímá vietnamské tržnice v Železné Rudě. Obzvláště jejich umístění v blízkosti barokního kostela z 18. století působí zvláštním dojmem. Podobným problémem městečka je množství night clubů. Důsledkem je pak negativní první dojem nejen tuzemských, ale i zahraničních návštěvníků z naší země po překročení hranice. Tento specifický problém příhraniční oblasti je třeba účinně řešit prostřednictvím vhodné legislativy, vyhlášek apod. Město by místo toho mělo turistům nabídnout typickou horskou atmosféru, upravená prostranství k odpočinku, dostatek zeleně atd. Vhodné by také bylo obohatit kulturní život, pořádat více společenských a kulturních akcí, z kterých se stanou zajímavé tradice. Zde je potřebné též zapojení místních obyvatel, jejich iniciativa, zájem a tvořivost.

NÁVRHY V OBLASTI SPOLEČENSKÝCH ATRAKTIVIT

➤ tvrz v Čachrově opravit, oživit a zpřístupnit turistům

Je škoda nevyužít staré tvrze, která je dominantou obce. Dobrou dostupnost zajišťuje poloha při silnici I. třídy č. 27 Klatovy – Železná Ruda. Tvrz je především nutné zabezpečit proti dalšímu chátrání a dále využít v letní sezóně pro veřejnost. Například je možné obnovit vyhlídkový okruh ve věži, či zrekonstruovat velký sál k pořádání různých kulturních akcí. Stylově by sem zapadla také prodejna přírodních produktů a výrobků lidových řemesel. Protože je objekt v soukromém vlastnictví, financování podobného projektu je problematické. Částečně by mohl přispět OÚ v Čachrově, či Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor kultury a památkové péče, který pravidelně vyhlašuje granty v oblasti kultury. K celkovému turistickému oživení Čachrova by se mohly kromě tvrze zapojit také stavby lidové architektury, historie Křižíkovy elektrárny a místní stravovací a ubytovací zařízení.

➤ restaurace v typickém šumavském stylu s obnovenými starými recepturami

Stravovací zařízení zaměřené na regionální kuchyni svou originalitou přispěje k větší atraktivitě místní gastronomické nabídky. Kuchařky starých šumavských receptů a specialit jsou k dispozici, jde jen o to, oživit tradice. V jídelním lístku mohou být uvedeny místní zajímavé názvy pokrmů. Podle možností se mohou využít místní regionální zemědělské produkty. K navození té správné „šumavské“ atmosféry přispěje také stylová výzdoba prostor a tradiční rázovitost, která však nesmí být kýčovitá.

Příklady pokrmů: bramboračka, kulajda, staročeská pivní polévka, báč s jablky a švestkami, šklubánky, šlejšky, šmorn, šterc, zelí na všechny způsoby, bramborové knedlíky plněné škvarky a

slaninou, hovězí pečeně na jalovci, zvěřina dle Hohenzollernské lesní správy, kančí plec se šípkovou omáčkou, domácí chléb, uzené maso zapečené v chlebu, borůvkový koláč, štrúdl, škvarkové placky, bezinkový čaj, trnkový likér ...

➤ využít známých osobností, které region navštívily a pobývaly zde

V regionu v minulosti pobýval nejen Jan Neruda, ale také E. Krásnohorská, J. Vrchlický, A. Hejduk, K. Klostermann, J. Mařák, A. Dvořák. Do Železné Rudy jezdili např. malíř Josef Hodek, herci Zdeněk Štěpánek, Jaroslav Vojta, režisér O. Vávra, houslista A. Plocek, spisovatel Jiří Mucha. Je zde pomník malíře A. Kašpara. Bylo by možné využít těchto známých jmen v názvech ubytovacích a stravovacích zařízení, případně pojmenovat konkrétní místa v krajině, kam rádi chodívali. Pokud existují staré fotografie a dokumentace na pobyt těchto osobností na Železnorudsku, mohou se vhodně umístit např. do některého stravovacího zařízení; koneckonců také názvy gastronomických specialit mohou nést jejich jméno.

➤ umístit do terénu více umrlčích prken

V současné době jsou prkna pouze v Muzeu Šumavy a u kapličky sv. Barbory. Na základě studia historických pramenů je možné vytipovat několik míst, kde v minulosti prkna stála a opět je umístit do krajiny. Zakázka na výrobu několika pěkně zdobených prken bude zadána místnímu truhláři. Návštěvníkům tak bude přiblížen tento zajímavý šumavský zvyk. Vzorem a inspirací může být sousední Bavorsko, kde je tato tradice stále živá.

➤ historie Králováků

Návštěvníkům by se mohla přiblížit historie Králováků, kteří měli podobné povinnosti jako daleko známější Chodové na Domažlicku. Projekt by „spojil“ bývalé královácké rychty Svatou Kateřinu, Hamry, Hojsovu Stráž, Javornou, Zhůří; Kochánov, Stodůlky a Stachy (již mimo oblast). Těžiště projektu by bylo v Javorné, bývalém sídle hlavního rychtáře. Realizace by spočívala v otevření muzea Králováků. Zde budou umístěny zmenšené modely králováckých dvorců, přiblížena jejich architekturu, práva a povinnosti, typické oblečení Králováků, historická obrazová dokumentace aj. Na místa původních dvorců se umístí informační panely.

➤ vybudovat naučnou stezku zaměřenou na kulturní, přírodní a historické zajímavosti

Ve srovnání s ostatními částmi Šumavy na Železnorudsku chybí naučná stezka, přestože oblast nabízí řadu zajímavých míst a má bohatou historii. Do stezky je možné zapojit řadu přírodně hodnotných lokalit, místa dalekého výhledu, památné stromy, lidovou architekturu, kapličky, pomníky, místa, kde již nezbyla žádná památka, ale váže se k nim zajímavá minulost (např. bývalý zámek na Debrníku, bývalé sklárny). Dále je možno využít historii těžby železné

rudy, hamernictví, sklárství, stavby železnice, různé pověsti aj. Velký potenciál mají též cenné technické památky, např. u hamrů a hydroelektráren by stálo za úvahu větší zapojení do turistického ruchu. Možnou revitalizaci malých vodních elektráren je nutné posoudit i v rámci využívání obnovitelných zdrojů. Trasa stezky by mohla vést v okolí Železné Rudy. Informační tabule by kromě textu eventuelně doplnily fotky a obrázky na základě studia historických pramenů. Realizaci by mohl zabezpečit MÚ a TIC v Železné Rudě ve spolupráci s kronikářem.

NÁVRHY V OBLASTI INFRASTRUKTURY

➤ návrhy v oblasti dopravní infrastruktury

Problémem dopravní infrastruktury oblasti je zanedbaný stav některých komunikací, nedostatek parkovacích míst a nedostatečná dopravní obslužnost v menších a okrajových sídlech. Také stávající horské silnice jsou pro pohyb pěších a cyklistů společně s motorovými vozidly velice nebezpečné. Je tedy žádoucí zlepšit stav některých místních komunikací a optimalizovat dopravní obslužnost zejména v periferních oblastech regionu. Důsledná preference osobní železniční a ekologické autobusové dopravy omezí vliv nadměrné motorizované dopravy na životní prostředí. Zároveň je nutné vybudovat promyšlený systém návaznosti spojů železnice, ekobusů a lanovek. To umožní regulovatelný tok návštěvníků v oblasti, aniž by museli využívat osobní automobily. Pro zpestření železniční dopravy je možné pořádat příležitostné historické jízdy parní lokomotivou. Vybudováním separovaných chodníků pro pěší a cyklisty v nejfrekventovanějších úsecích se zvýší jejich bezpečnost a zamezí se případným kolizím s osobními auty. Jedná se zejména o úsek Železná Ruda – Špičák.

➤ ve stávajících turisticky nejvytíženějších lokalitách se zaměřit na zvýšení úrovně poskytovaných služeb a zlepšení turistické infrastruktury

Největší koncentrace návštěvníků se týká míst: Špičácké sedlo, Pancíř, Špičák, Černé a Čertovo jezero, Bílá strž, město Železná Ruda. V turistických východištích umístit dostatek odpadkových košů, informačních panelů, WC, a zajistit dobrou orientaci návštěvníků správným značením turistických tras a cyklotras. Samozřejmostí je zlepšit vzhled některých objektů, zvýšit kvalitu poskytovaných služeb, rozšířit nabídku (ovšem ne na úkor ceny), zvýšit kvalifikaci a zlepšit přístup k návštěvníkům ze strany pracovníků v cestovním ruchu. Stávající ubytovací zařízení je třeba zapojit do oficiální jednotné klasifikace ubytovacích zařízení. Klasifikace není obecně závazným právním předpisem, má jen doporučující charakter. Dodržování zásad kategorizace garantuje odpovídající kvalitu a úroveň služeb, což je důležité i pro ochranu spotřebitele a orientaci cestovních kancelářů či agentur.

8 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo v širším kontextu analyzovat cestovní ruch v části Klatovského regionu – na Železnorudsku. Práce byla zaměřena zejména na vnímání přírodních složek krajiny účastníky cestovního ruchu. Byla provedena analýza přírodních a socioekonomických podmínek oblasti a také analýza cestovního ruchu. Dle výsledků dotazníkového šetření a SWOT analýzy byly podány návrhy na optimální rozvoj cestovního ruchu.

Železnorudsko je třeba vnímat v širších souvislostech turistického regionu Šumava a také v rámci již probíhající přeshraniční spolupráce se sousedním Bavorskem. Lesnatá a řídko osídlená krajina Železnorudska disponuje velmi hodnotným přírodním prostředím, které je chráněno v Národním parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Cestovní ruch je pro tento neindustriální region významným faktorem rozvoje. Musí však respektovat předpisy stanovené orgány ochrany přírody.

Do regionu směřují tuzemští i zahraniční návštěvníci, nejčastěji s rodinou, s přáteli a s partnery. K oblíbeným aktivitám patří pěší turistika a cykloturistika, pozorování přírody a zvířat a návštěvy kulturně-historických zajímavostí. V zimě převažuje sjezdové lyžování a běh na lyžích. Zajímavá historie oblasti, různé kulturní, církevní a technické památky zatím nejsou v cestovním ruchu plně využity. Přírodní složky krajiny na Železnorudsku vnímají návštěvníci jako romantické, uklidňující a inspirující. Proto si sem jezdí především odpočinout, nadýchat se čerstvého vzduchu, pozorovat přírodu a zvířata a užít si dalekých rozhledů. Největší zájem turisté projeví o agroturistiku, hipoturistiku a kulturní a společenské akce. Turistická infrastruktura je soustředěna do centra regionu, zatímco menší obce se potýkají s nedostatečnou dopravní obslužností, občanskou vybaveností a nepříznivým demografickým vývojem. Příhraniční poloha má za následek negativní projevy, kterými jsou stánkový prodej a night cluby.

Návrhy se soustředily především na rozproštění turistické návštěvnosti do méně známých míst tak, aby se ulehčilo nejvíce exploatovaným lokalitám. Pro budoucí rozvoj regionu je perspektivní podpora udržitelného cestovního ruchu, měkkých forem turistiky a venkovské turistiky. Je třeba zajistit efektivní řízení cestovního ruchu a zlepšit komunikaci mezi subjekty, posílit regionální tradice a využít některé kulturní památky. Prioritou regionu je šetrný rozvoj v souladu s ochranou přírody.

9 Summary

The object of this diploma paper was to analyse tourism in the part of Klatovy region – in Železná Ruda area. The thesis was especially aimed at perception of natural components of the landscape by the participants of tourism.

The Železná Ruda area should be comprehended as a part of tourist region Šumava and within the cross-border cooperation with nearby Bavaria. The woody and low inhabited landscape disposes of high-quality natural environment, which is covered in the national park and protected landscape area Šumava. Tourism is important for this non-industrial region. Its development has to respect the principals of nature protection. Inland and foreign visitors come into the region with family, friends or partners. Among the most frequent activities belong hiking, cycling, nature and animals observing and visiting cultural or historical interests. In winter prevail skiing and cross country skiing. Interesting history, various cultural, sacred and technical monuments are not fully exploited in tourism. Visitors perceive natural components of the landscape in Železná Ruda area as romantic, calmative and inspirational. It enables them to take a rest, breathe fresh air, observe the nature and enjoy far views. Tourists are mostly interested in agrotourism, horse riding tourism and cultural and social events. Tourist infrastructure is concentrated into the centre of the region, whereas smaller municipalities fight insufficient traffic service, civic amenities and unfavourable demographic development. Frontier location has some negative consequences like stalls selling and number of night clubs.

The proposals are focused on spreading visitors into lesser known places. Support of sustainable tourism, soft tourism and rural tourism is perspective for the future development of the region. It is necessary to ensure efficient tourism management, improve communication, take advantage of regional traditions and some cultural monuments. The priority of the region is sustainable development in compliance with nature protection.

10 Seznam použité literatury

Knižní publikace

1. ANDĚRA, M., ZAVŘEL, P., et al. Šumava - příroda, historie, život. 1. vyd. Praha : Baset, 2003. ISBN 80-7340-021-9
2. BALÁK, I., et al. Národní parky a chráněné krajinné oblasti. 1. vyd. Praha : Olympia, 2003. ISBN 80-7033-808-3
3. BOUDOVÁ, D., et al. Šumava – Železnorudsko, turistický průvodce. 1. vyd. Praha : Kartografie, 2003. ISBN 80-7011-736-2
4. ČAČKA, O. Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. 1. vyd. Brno : Doplněk, 1997. ISBN 80-85765-70-5
5. ČERTÍK, M., et al. Cestovní ruch – Vývoj, organizace a řízení. 1. vyd. Praha : OFF, 2001. ISBN 80-238-6275-8
6. DAVID, P., SOUKUP, V. Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku – Šumava. 1. vyd. Praha : SOUKUP & DAVID, 2001 – 2002. ISSN 1213-3264
7. DAVID, P., SOUKUP, V., et al. Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Šumava – Železnorudsko. 1. vyd. Praha : S & D, 2000. ISBN 80-86050-53-X
8. DROBNÁ, D., MORÁVKOVÁ, E. Cestovní ruch. 1. vyd. Praha : Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-901-7
9. FORET, M., FORETOVÁ, V. Jak rozvíjet místní cestovní ruch. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0207-X
10. GILLERNOVÁ, I., et al. Slovník základních pojmů z psychologie. 1. vyd. Praha : Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-683-2
11. HARTL, P. Psychologický slovník. 1. vyd. Praha : BUDKA, 1993. ISBN 80-90 15 49-05
12. HORÁKOVÁ, H. Strategický marketing. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-996-9
13. HRALA, V. Geografie cestovního ruchu. 4. uprav. vyd. Praha : Idea Servis, 2002. ISBN 80-85970-36-8
14. HYHLÍK, F., NAKONEČNÝ, M. Malá encyklopedie současné psychologie. 2. dopl. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1977
15. JANEČKOVÁ, L., VAŠTIKOVÁ, M. Marketing služeb. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-995-0
16. KASKOUN, O. Toulky Šumavou. 1. vyd. Sušice : Radovan Rebstöck, 1999. ISBN 80-85301-69-5

17. KOPAČKA, L., ŠÍP, J., ŠTĚPÁNEK, V. Geografie cestovního ruchu. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0172-9
18. KUMPERA, J. Řeky a říčky Plzeňského kraje aneb říční toulky Plzeňskem. 1. vyd. Plzeň : Ekostav, 2002.
19. MACKOVČIN, P., ALBRECHT, J. (eds.), et al. Chráněná území České republiky. VIII. Českobudějovicko. 1. vyd. Praha ; Brno : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ; EkoCentrum, 2003. ISBN 80-86064-65-4
20. MACKOVČIN, P., ZAHRADNICKÝ, J. (eds.), et al. Chráněná území České republiky. XI. Plzeňsko a Karlovarsko. 1. vyd. Praha ; Brno : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR; EkoCentrum, 2003. ISBN 80-86064-68-9
21. MALÁ, V., et al. Základy cestovního ruchu. 1. vyd. Praha : VŠE, Fakulta mezinárodních vztahů, Katedra cestovního ruchu, 2002. ISBN 80-245-0439-1
22. NAKONEČNÝ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3
23. NIKL, I., et al. Vlastivěda Klatovska – příroda. 1. vyd. Klatovy : Okresní muzeum, 1995. ISBN 80-900253-5-8
24. ORIEŠKA, J. Technika služeb cestovního ruchu. 1. vyd. Praha : Idea Servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9
25. RUMPEL, P. Teritoriální marketing jako koncept územního rozvoje. 1. vyd. Ostrava : Přírodovědecká fakulta Ostravské univerzity, 2002. ISBN 80-7042-830-9
26. STIBRAL, K. Proč je příroda krásná? 1. vyd. Vimperk : Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-008-7
27. ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. Cestovní ruch - výkladový slovník. 1. vyd. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.

Dokumenty, časopisy a jiné zdroje

28. Cestovní ruch na Šumavě, rozvojový koncept cestovního ruchu, akční program, Český Krumlov : GAFA studio, 2001
29. Čtyřicet let Chráněné krajinné oblasti Šumava, Správa NP a CHKOŠ, Vimperk 2003
30. Plán péče Národního parku Šumava, na období 2001 - 2010
31. Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Šumava, 1995
32. Program rozvoje cestovního ruchu v Plzeňském kraji, 2002
33. Regionální rozvojová strategie Železnorudska, 2001
34. Rozvojová koncepce Přeshraniční akční sdružení „Královský hvozd“, 2002

35. Strategie rozvoje mikroregionu Úhlava, 2000
36. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
37. Země Světa. č. 4 - Šumava. Praha : Geobohemia, 2005. ISSN 1213-8193
38. Rozhled 09/2005 (regionální měsíčník)
39. CzechTourism. Monitoring návštěvníků v turistických regionech a oblastech ČR. COT Business 1/2006, s. 24 - 26. ISSN 1212-4281
40. CzechTourism. Výzkum vnímání krajiny. COT Business 3/2006, s. 31 – 33. ISSN 1212-4281
41. Železnorudský zpravodaj 2/2006
42. Železnorudský zpravodaj 3/2006
43. Šumava Železnorudsko, turistická mapa 1 : 50 000, 4. vyd. Praha : TRASA, 2005. Edice klubu českých turistů č. 64. ISBN 80-73240-67-X
44. Šumava - Železnorudsko, Povydrří, Churáňov, velká cykloturistická mapa 1: 75 000, 1. vyd. Vizovice : SHOCart, 2004. ISBN 80-85781-71-9
45. řízený rozhovor s vedoucím IS Alžbětín V. Marešem
46. řízený rozhovor s tajemníkem MÚ v Železně Rudě ing. Tachovským

Internetové stránky

a. www.arber.de	n. www.kr-plzenský.cz
b. www.bilastopa.cz	o. www.nature.cz
c. www.apartmany.unas.cz	p. www.naturpark-bayer-wald.de
d. www.cachrov.cz	q. www.npsumava.cz
e. www.ceskehory.cz	r. www.pohadkovazeme.cz
f. www.czechtourism.cz	s. www.retour.cz
g. www.czso.cz	t. www.sumavanet.cz
h. www.druidova.mysteria.cz	u. www.spicak.cz
i. www.ekoregion-uhlava.cz	v. www.touristic.cz
j. www.euregio.cz	w. www.turisturaj.cz
k. www.hotelgradl.cz	x. www.wikipedia.org
l. www.jiznicechy.org	
m. www.klubturistu.cz	

11 Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulky:

Tabulka č. 1: Šumavská ledovcová jezera	13
Tabulka č. 2: Silniční hraniční přechody se SRN	51
Tabulka č. 3: Sjezdovky na Špičáku.....	53
Tabulka č. 4: Vleky na Špičáku.....	53
Tabulka č. 5: Lyžařské možnosti na Pancíři.....	53
Tabulka č. 6: Lyžařské možnosti v Železné Rudě	54
Tabulka č. 7: Lyžařské možnosti v Hojsově Stráži	54
Tabulka č. 8: Hraniční přechody pro pěší	55
Tabulka č. 9: Cyklotrasy IV. třídy na Železnorudsku	56
Tabulka č. 10: Návštěvnost Česko-Bavorského informačního centra	59
Tabulka č. 11: Délka pobytu návštěvníků na Železnorudsku.....	69
Tabulka č. 12: První a opakované návštěvy	71
Tabulka č. 13: Sezónní návštěvnost	72
Tabulka č. 14: První a opakované návštěvy vybraných lokalit	77
Tabulka č. 15: Navštívíte tuto lokalitu také v zimě?	78
Tabulka č. 16: Návštěvnost lokalit podle délky pobytu	79

Grafy:

Graf č. 1: Struktura návštěvníků podle pohlaví, Graf č. 2: Struktura návštěvníků podle věku.....	66
Graf č. 3: Struktura návštěvníků podle dosaženého vzdělání.....	66
Graf č. 4: Struktura tuzemských návštěvníků podle místa trvalého bydliště	67
Graf č. 5: Struktura zahraničních návštěvníků podle země původu	67
Graf č. 6: Struktura návštěvníků podle zaměstnání.....	67
Graf č. 7: Asociace návštěvníků s regionem Železnorudska	68
Graf č. 8: Vnímání oblasti návštěvníky.....	69
Graf č. 9: Způsob dopravy návštěvníků Železnorudska.....	70
Graf č. 10: Aktivita preferovaná návštěvníky v oblasti	70
Graf č. 11: Návštěvníci podle toho, s kým přicestovali	71
Graf č. 12: Zdroj informací o Železnorudsku	72
Graf č. 13: Důvod návštěvy Železnorudska	73
Graf č. 14: Pozitivní hodnocení návštěvníků	73

<i>Graf č. 15: Hodnocení vybraných přírodních složek krajiny Železnorudska</i>	74
<i>Graf č. 16: Nespokojenost návštěvníků Železnorudska</i>	75
<i>Graf č. 17: Zdroj informací o vybraných lokalitách</i>	75
<i>Graf č. 18 – 21: Pocity a charakteristiky návštěvníků na zkoumaných lokalitách</i>	76
<i>Graf č. 22: Návštěvníci vybraných lokalit podle toho, s kým přijeli</i>	77
<i>Graf č. 23 – 26: Důvod návštěvy zkoumaných lokalit</i>	79
<i>Graf č. 27: Lokality podle způsobu dopravy návštěvníků</i>	80
<i>Graf č. 28 – 31: Podobnost zkoumaných lokalit dle návštěvníků</i>	81

Obrázky:

<i>Obr. č. 1: Plzeňský kraj</i>	4
<i>Obr. č. 2: NP a CHKOŠ</i>	27
<i>Obr. č. 3: Vodopád Bílá strž</i>	29
<i>Obr. č. 4: Brčálníkový buk</i>	34
<i>Obr. č. 5: Černé jezero</i>	35
<i>Obr. č. 6: Jezero Laka</i>	36
<i>Obr. č. 7: Ostrý z vnitrozemí</i>	37
<i>Obr. č. 8: Rozhledna na Pancíři</i>	37
<i>Obr. č. 9: Kostel v Železné Rudě</i>	46
<i>Obr. č. 10: Kaple Barabů</i>	46
<i>Obr. č. 11: Marketingová značka ekoregionu Úhlava</i>	65

12 Seznam příloh

1. Oblast Železnorudska na mapě
2. Označování hranic zvláště chráněných území
3. Turistické regiony České republiky
4. Zvláště chráněná území na Železnorudsku
5. Památné stromy na Železnorudsku
6. Zajímavosti Železnorudska
7. Sportovní areál Špičák
8. Běžecské trasy na Železnorudsku
9. Chráněná území česko-bavorského pohraničí
10. Dotazník A
11. Dotazník B (na lokalitě)
12. Návrh informační tabule stezky po památných stromech

Příloha č. 1: Oblast Železnorudska na mapě

Zdroj: Perglerová, M. Průvodce Plzeňským krajem. 1. vyd. Praha : Kartografie, 2004.

Zdroj: [http://images.google.com/imgres?imgurl=
http://turista.kr-plzensky.cz/images/](http://images.google.com/imgres?imgurl=http://turista.kr-plzensky.cz/images/)

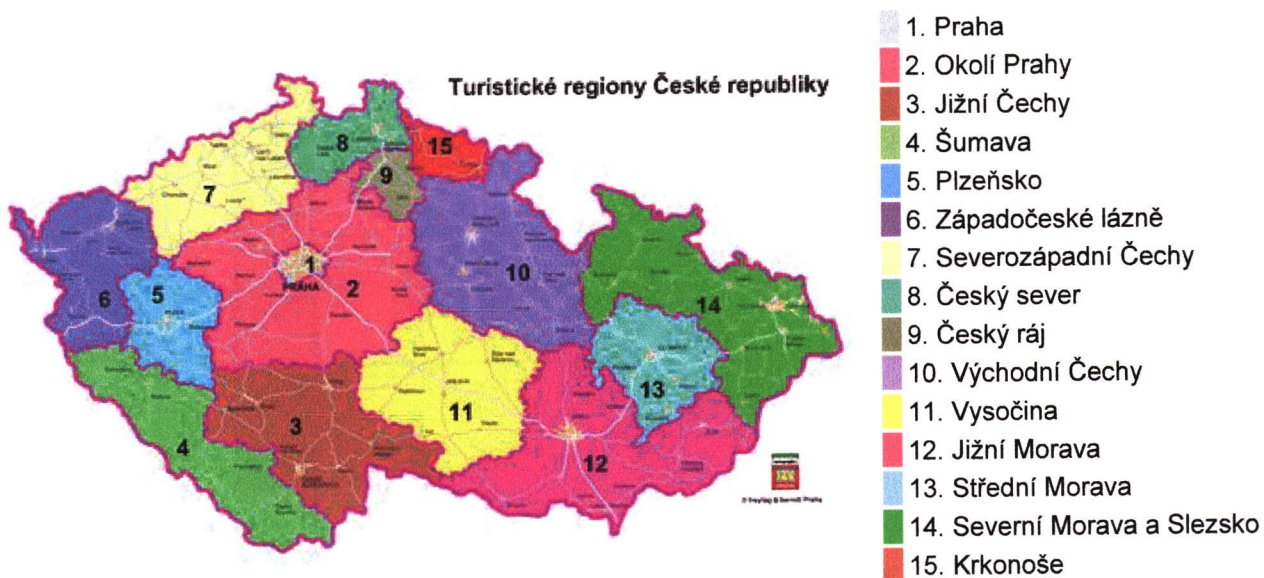
Zdroj: http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/map.asp|map~map-ru002.jpg*atr~s&burl=

Příloha č. 2: Označování hranic zvláště chráněných území

Zdroj: <http://www.nature.cz/index.php>

Příloha č. 3: Turistické regiony České republiky

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/artimg/regionymapa.jpg>

Príloha č. 4: Zvláště chráněná území na Železnorudsku

Název	Výměra (ha)	Vyhlášeno	Nadmořská výška (m n. m.)	Stručná charakteristika
NPR Bílá strž	79,02	1972	735 - 1086	hluboké údolí Bílého potoka, peřej, vodopád
PR Brčálnícké mokřady	49,79	2004	740 - 820	prameniště, rašeliniště, pastviny v údolí Úhlavy
NPR Černé a Čertovo jezero	174,86	1933	1008 - 1343	dvě ledovcová jezera na svazích Jezerní hory
PR Datelovská strž	5,78	2003	570 - 650	samovolně vzniklý lesní porost v zaříznutém údolí
PR Chřepice	16,89	1994	810 - 856	vlhké louky s nálety dřevin
PR Kepelské mokřady	67,93	1995	910 - 980	rašeliniště, mokřady a louky
PP Královský hvozd	2 020,85	1991	520 - 1315	acidofilních horské bučiny, klimaxové smrčiny
PR Lakmal	41,08	2003	580 - 725	přirozený smíšený les na podmáčených stanovištích
PR Městištské rokle	168,91	1994	653 - 1104	prameniště, lesnaté zaříznuté údolí Městištského potoka
PR Onen Svět	27,55	2004	745 - 780	rašelinná niva, březiny na nevyužívaných plochách
PR Páteřikova huť	7,04	2003	875 - 945	rašelinné louky, chráněné rostliny
PR Prameniště	335,27	1994	930 - 1200	prameniště, rašeliniště, luční enklávy
PR Svobodova niva	8,61	1996	720 - 838	zaříznuté lesnaté údolí, vzácné rostlinné druhy
PR Úhlavský luh	50,21	2003	530 - 580	samovolně vzniklý les na nevyužívaných plochách
PR Zelenský luh	16,65	2003	550 - 645	lesnatá niva Zelenského potoka
PR Zhůrská hnízdiště	114,36	2005	900 - 1020	horské pastviny, ochrana ptáků, hnízd a vajec
PR Zhůrská pláň	131,94	2000	912 - 1010	tři oddělené segmenty horských luk
PR Zhůrský lom	0,75	1999	900 - 940	lom s rašeliništěm, vzácné rostlinné a živočišné druhy

Zdroj: Interní materiály Správy CHKO Šumava v Nyrsku

Příloha č. 5: Památné stromy na Železnorudsku

Název	Druh	Počet	Katastrální území	Rok vyhlášení
Alej u hřbitova	javor klen		Železná Ruda	1992
Alžbětínská lípa	lípa srdčitá	1	Alžbětín	1995
Brčálnická lípa	lípa velkolistá	1	Hojsova Stráž	1985
Brčálnický buk	buk lesní	1	Hojsova Stráž	1985
Brčálnický jasan	jasan ztepilý	1	Hojsova Stráž	1985
Buk na Suchém Kameni	buk lesní	1	Suchý Kámen	1995
Buk nad fořtovnou	buk lesní	1	Suchý Kámen	1995
Buk pod penzionem	buk lesní	1	Suchý Kámen	1995
Hamerský buk	buk lesní	1	Hamry	1985
Hraniční buk	buk lesní	1	Suchý Kámen	1995
Jasany na Brčálníku	jasan ztepilý	2	Hojsova Stráž	1995
Jedle a smrky pod Strahovem	jedle bělokorá	3	Debrník	1995
	smrk ztepilý	2		
Jezerní jedle	jedle bělokorá	1	Hojsova Stráž	1995
Lípa pod čističkou	lípa velkolistá	1	Hojsova Stráž	1995
Lípa srdčitá	lípa srdčitá	1	Svatá Kateřina	1992
Lípa u kostela	lípa srdčitá	1	Javorná	1985
Lípy na Vyhlídce	lípa malolistá	2	Hojsova Stráž	1985
Lípy u kostela	lípa velkolistá	2	Zelená Lhota	1995
Smrk na Suchém Kameni	smrk ztepilý	1	Suchý Kámen	1995
Stromy na Zhůří	různé druhy	83	Zhůří	2001
Stromy pod čističkou	jasan ztepilý	1	Hojsova Stráž	1995
	lípa velkolistá	4		
Stromy u kostela	jasan ztepilý	2	Hojsova Stráž	1995
	lípa velkolistá	2		
Zelenské lípy	lípa velkolistá	2	Zelená Lhota	1985
Železnorudský jasan	jasan ztepilý	1	Špičák	1995

Zdroj: Interní materiály Správy CHKO Šumava v Nýrsku

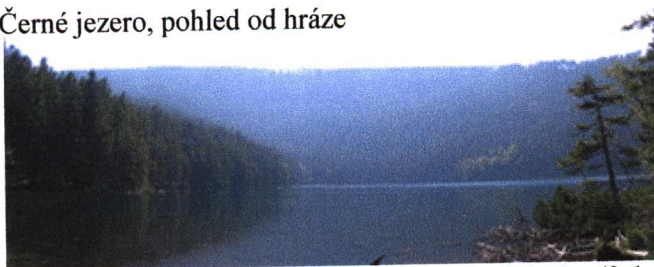
Příloha č. 6: Zajímavosti Železnorudska

Černé jezero, pohled z Jezerní hory

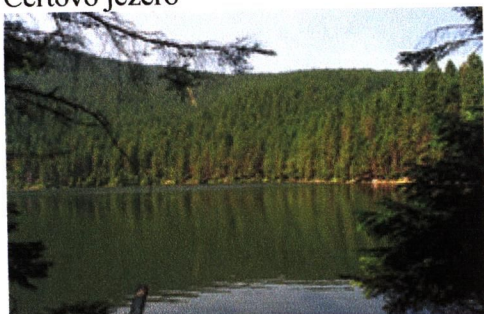
Zdroj: [http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/spicak/img/cerne-shora-jk.jpg*atr~b\(Z10\)&burl=](http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/spicak/img/cerne-shora-jk.jpg*atr~b(Z10)&burl=)

Černé jezero, pohled od hráze

Zdroj: http://www.cbox.cz/davidbraunstein/voda/stojata/fotky/2003_0923_075739_Su_Cerne_jezero_i.jpg

Čertovo jezero

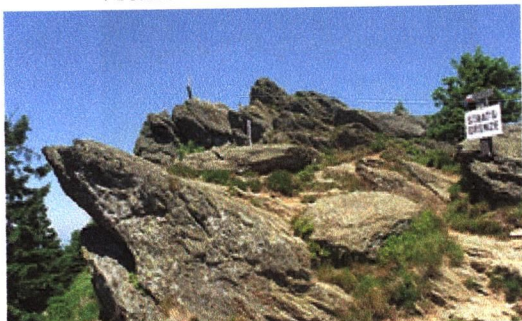
Zdroj: <http://www.mavlast.cz/fotogalerie/SumavaZelez.htm>

Královský hvozd s Čertovým jezerem, v pozadí Velký a Malý Ostrý

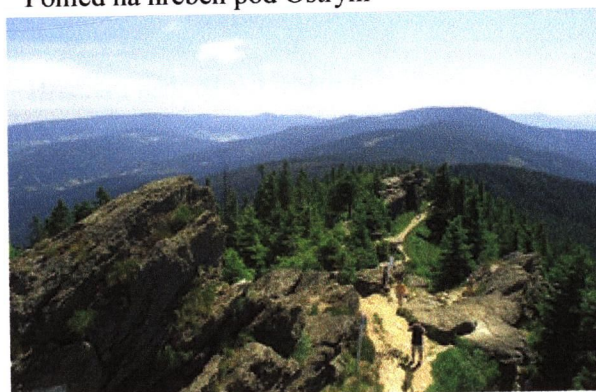
Zdroj: http://www.sumavanet.cz/horizont/galerie/obr_hvozd.jpg

Vrchol Ostrého

Zdroj: <http://www.mavlast.cz/fotogalerie/SumavaZelez.htm>

Pohled na hřeben pod Ostrým

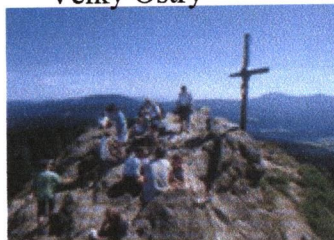
Zdroj: <http://www.mavlast.cz/fotogalerie/SumavaZelez.htm>

Jezero Laka

Zdroj: <http://www.dubavec.cz>

Velký Ostrý

Zdroj: <http://www.sumavanet.cz/fotogalerie.asp?cat=30>

Stavba tunelu pod Špičákem (r. 1785)

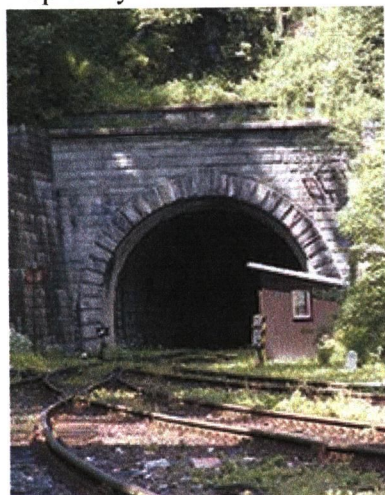
Zdroj: [http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/scheufler/34-94.jpg*atr~\(Z901\)&burl=](http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/scheufler/34-94.jpg*atr~(Z901)&burl=)

Jeden z pracovních týmů (r. 1785)

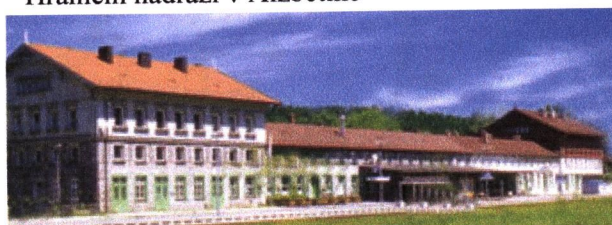
Zdroj: [http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/scheufler/36-98.jpg*atr~\(Z901\)&burl=](http://www.sumavanet.cz/spicak/fr.asp?url=/units/foto.asp|fa~/www/data/scheufler/36-98.jpg*atr~(Z901)&burl=)

Špičácký tunel dnes

Zdroj: susicenet.cz/www/data/spicak/tunel.asp

Hraniční nádraží v Alžbětíně

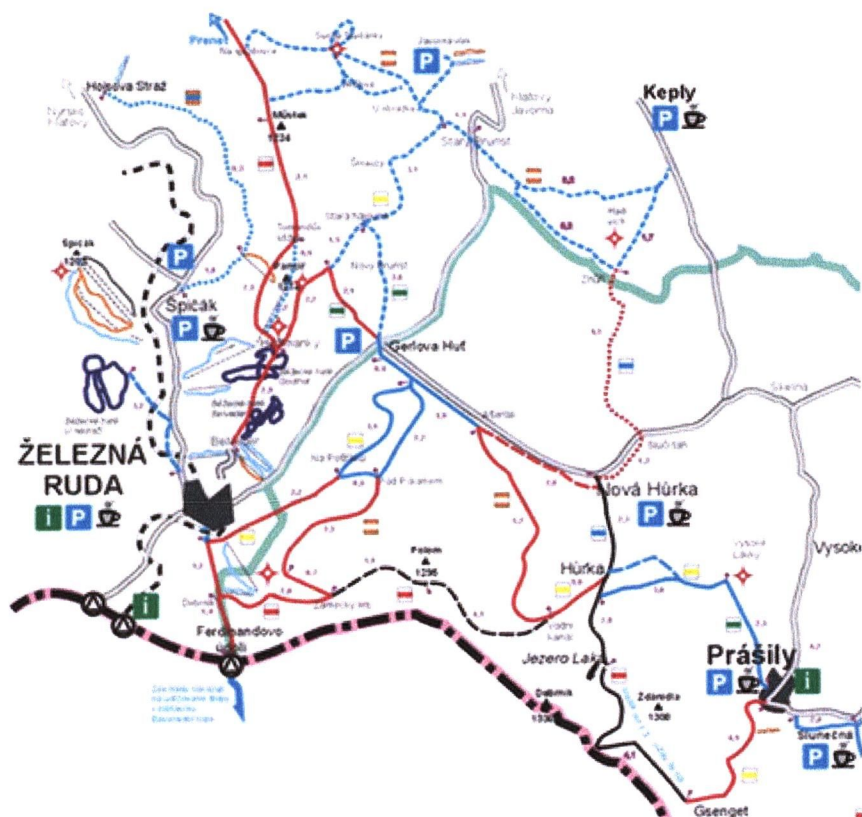
Zdroj: <http://www.npsumava.cz/stranky.php?idc=955>

Příloha č. 7: Sportovní areál Špičák

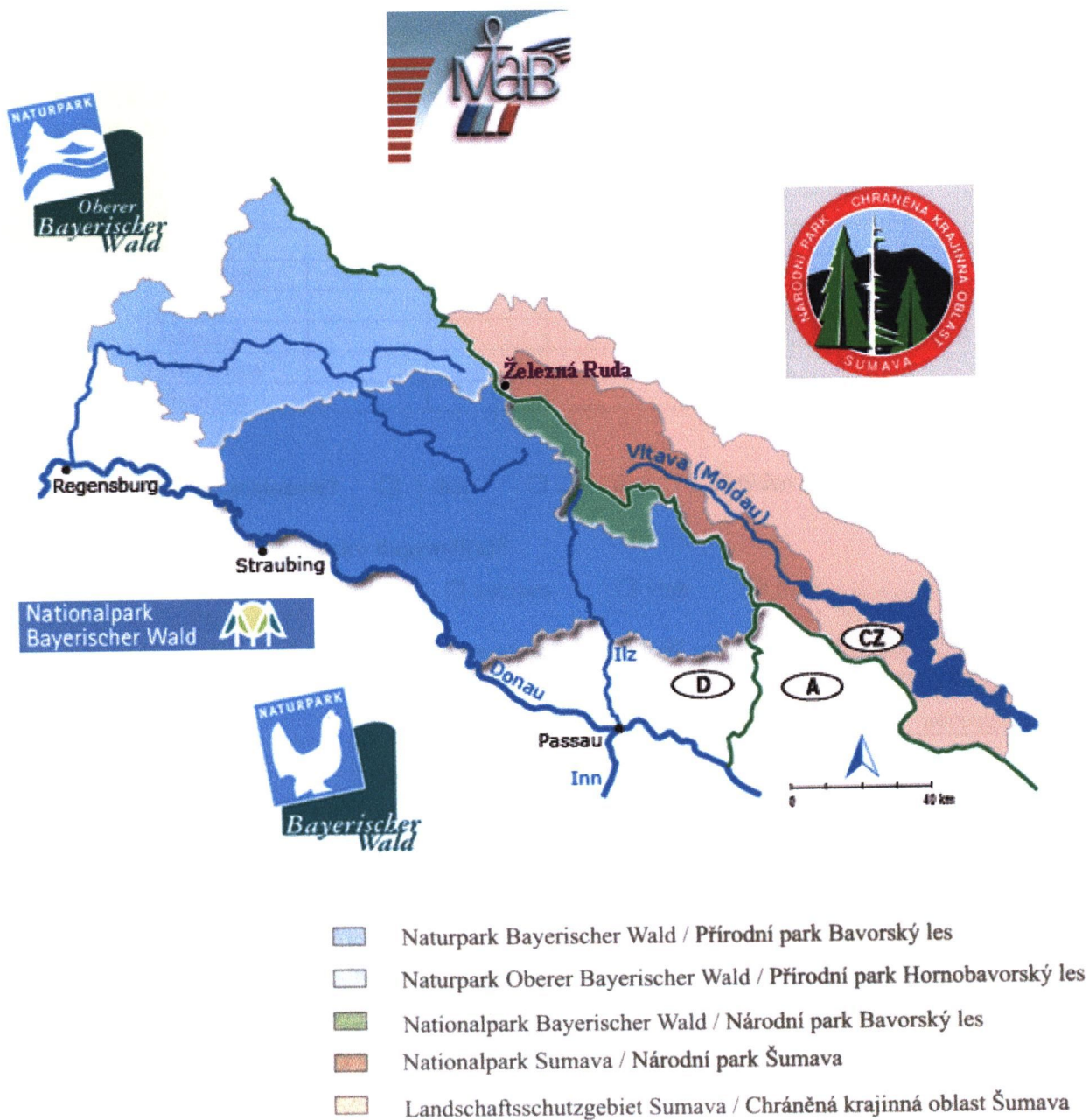
Zdroj: <http://spicak.cz/mapa.htm>

Příloha č. 8: Běžecské trasy na Železnorudsku

Zdroj: <http://www.bilastopa.cz/view.php?cisloclanku=2004110808>

Příloha č. 9: Chráněná území česko-bavorského pohraničí

Zdroj: <http://www.naturpark-bayer-wald.de>

Dotazník A

Dobrý den, výsledky tohoto dotazování jsou anonymní a poslouží pro zpracování diplomové práce studentky Jihočeské Univerzity. Děkuji Vám za spolupráci.

1) Co se Vám vybaví, když se řekne **Železnorudsko**?

.....

2) **Spojil(a) byste trasu, kterou jste prošel(a) s následujícími pocity a charakteristikami?**
(prosím, zakřížkujte)

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne
uklidňující					
motivující					
romantický					
ponurý					
záhadný					
přelidněný					
divočina					

3) **Jak dlouho zde zůstanete?**   1 den   2 – 4 dny   týden a více

4) **Jak jste se na Železnorudsko dopravil(a)?**

auto   kolo   pěšky   autobus   vlak   jinak .....

5) **Jakým aktivitám se věnujete nebo byste se věnovat chtěli?** (prosím, zakřížkujte)

	věnuji se především	věnuji se občas	měl/a bych zájem	vůbec se nevěnuji
a) koupání a opalování				
b) pěší turistika				
c) jízda na kolech				
d) pozorování přírody a zvířat				
e) návštěvy historických zajímavostí, muzeí				
f) účast na kulturních a společenských akcích				
g) houbaření a sběr lesních plodů				
h) tenis, stolní tenis, volejbal, nohejbal...				
i) agroturistika*, hipoturistika**				

* agroturistika – „dovolená na farmě“

** hipoturistika – jízda na koních, pobyt na koňské farmě

6) **Jste zde na výletě**

s rodinou   s přáteli   sám(a)   s partnerem (-kou)   organizovaný zájezd?

7) **Jedná se o Vaši**   první   opakovanou návštěvu?

8) **Jak jste se dozvěděl(a) o oblasti Železnorudska?**

cestovní kancelář   internet   propagační materiály
 reference od známých a přátel   infocentrum   jinak .....

9) **Jezdíte sem také v zimě?**   ano   ne

10) Jaký je důvod Vaší návštěvy? (prosím zakřížkujte)

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne
pozorovat přírodu a krajinu					
bavit se					
odpočinout si od běžných věcí					
potkávat milé lidi					
daleké rozhledy					
nadýchat se čerstvého vzduchu					
být sám					

11) Co se Vám na Železnorudsku nejvíce líbí?

.....

12) Jak se Vám na Železnorudsku líbí následující:

	velmi se líbí	spíše se líbí	nevím	spíše se nelíbí	velmi se nelíbí
ledovcová jezera					
výhledy do krajiny					
prameniště a rašeliniště					
lesy					
značení a informační tabule					
řeky, potoky					

13) Co se Vám na Železnorudsku nelíbí?

.....

14) Statistika:

pohlaví: muž   žena

věk: 0 – 20   21 – 40   41 – 60   60 a více

vzdělání: základní, vyučen   střední   vysokoškolské

bydliště (kraj): .....

zaměstnání: student   mateřská dovolená, v domácnosti
 podnikatel   zaměstnanec ve veřejném sektoru
 důchodce   zaměstnanec v soukromé firmě
 nezaměstnaný

Dotazník B (na lokalitě)

1) Jak jste se dozvěděl(a) o této lokalitě?

- cestovní kancelář   internet   propagační materiály
 reference od známých a přátel   infocentrum   jinak .....

2) S jakými pocity a charakteristikami byste spojil(a) toto místo? (prosím, zakřížkujte)

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne
uklidňující					
motivující					
romantický					
ponurý					
záhadný					
přelidněný					
divočina					

3) Jedná se o Vaši   první   opakovanou návštěvu?

4) Jste zde na výletě

- s rodinou   s přáteli   sám(a)   s partnerem(-kou)   organizovaný zájezd?

5) Jezdíte sem také v zimě?   ano   ne

6) Jaký je důvod Vaší návštěvy? (prosím zakřížkujte)

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne
pozorovat přírodu a krajinu					
bavit se					
odpočinout si od běžných věcí					
potkávat milé lidi					
daleké rozhledy					
nadýchat se čerstvého vzduchu					
být sám					

7) Jste zde   na jednodenním výletě z domova   trávím zde dovolenou?

8) Jak jste se na tuto lokalitu dopravil(a)?

- auto   kolo   pěšky   autobus   vlak   jinak .....

9) Už jste navštívili nějaké místo, které je podobné tomuto?

.....

10) Statistika: pohlaví: muž   žena

věk: 0 – 20   21 – 40   41 – 60   60 a více

vzdělání: základní, vyučen   střední   vysokoškolské

bydliště (kraj): .....

- zaměstnání: student   mateřská dovolená, v domácnosti
 podnikatel   zaměstnanec ve veřejném sektoru
 důchodce   zaměstnanec v soukromé firmě
 nezaměstnaný

Příloha č. 12: Návrh informační tabule stezky po památných stromech

Brčálníkový buk Buk lesní (*Fagus sylvatica*)

chráněn:	od r. 1985 pro svůj vzrůst
výška:	20 m (měření 1985)
obvod kmene:	480 cm
nadmořská výška:	980 m

Vzhled

Buk je statný opadavý listnatý strom s mohutnou korunou pravidelného vejčitého tvaru. Kmen je štíhlý, pokrytý tenkou hladkou borkou bělošedé barvy, někdy s mírným namodralým nádechem. Hladká kůra svádí k vyrývání písmen, což lidé činili již v dávných dobách, proto je od buku odvozeno označení pro písmeno: **Buchstabe, bukva.**

Výskyt

Buk lesní roste téměř v celé Evropě mírných zeměpisných šířek. Původně se vyskytuje v biotopech bučin (u nás 300 – 1000 m. n. m.). Buk se k nám dostal po poslední době ledové, cca 3 000 až 4 000 let př. n. l. Šířil se z jihozápadu a jihovýchodu (šíření z jihu bránily Alpy).

Pupeny jsou zašpičatělé, červenohnědé a pokryté brvitými šupinami. Kvete v dubnu a květnu. Samčí květy rostou ve vztyčených svazečcích, samičí po dvou na konci letorostů. Plody jsou bukvice – trojboké nažky pokryté měkkými ostny. Pro člověka jsou jedovaté.

Taxonomické zařazení

Ríše	rostliny (Plantae)
Podříše	cévnaté rostliny (Tracheobionta)
Oddělení	krytosemenné (Magnoliophyta)
Třída	vyšší dvouděložné (Rosopsida)
Řád	bukotvaré (Fagales)
Čeleď	bukovité (Fagaceae)
Rod	buk (Fagus)

??? Jaká je první pomoc při otravě bukvicemi???
Správnou odpověď Vám dá Hamerský buk ...

Otravy

Plody jsou pro člověka za syrova jedovaté, tepelnou úpravou toxicita značně klesá. Při požití většího množství syrových semen dochází k zažívacím obtížím, křečím, otupělosti a případně i ke známkám ochrnutí. Záleží na obsahu jedovatých látek v rostlině i na citlivosti daného jedince.

Využití

Buk dorůstá výšky až 45 m. Vysazuje se v parcích jako okrasný strom, nebo masově pro dřevo. Bukové dřevo je velmi výhřevné a používá se v nábytkářství (využívá se jeho dobré ohebnosti po ohřátí párou), truhlářství, na výrobu parket či železničních pražců. Protože nemá, na rozdíl od jiných druhů dřeva výraznou chuť, vyrábí se z něj kuchyňské náčiní. Z čeho asi jsou špachtle k teflonovým pánvím, nebo dřívka nanuků? :) Dříve se suchou destilací bukového dřeva vyráběl methanol (dřevný líh) a bylo i materiálem pro výrobu dřevoplynu.

•buk má léčivé účinky při horečce, křečích a žloutence

* má prý kladný účinek na vnímavé lidi
•podle historických pramenů byly buky vysazovány na oslavu zrušení roboty

Narodili jste se v období **14. 6. – 23. 6. a 12. 12. – 21. 12.?**
Tak to jste podle Keltského stromového horoskopu **BUK.**

impulzivní a prozíravý

Má příjemný vzhled a jednání. Přestože je živé povahy, pohybuje se velmi elegantně. Líbí se, nedělá si s ničím velké starosti a lehce zvládá všechny životní potíže. Je náročný, citlivý a schopný, zároveň impulzivní a oslňující. Velmi dobře ví, co chce. Svých cílů dosahuje poměrně snadno a pokud mu něco nevyjde, neláme se s tím hlavu. Není skoupý. S osudem si vždycky tak trochu pohrává, ale přesto se na něj lze spolehnout. V myšlení a rozhodování vychází spíše z intuice než ze zásad. Je originální, plný fantazie podnikavosti. V lásce je opatrný, stálý a prozíravý. Umí dobře zvažovat klady a zápory, většinou si dobře vybere a zřídka se mýlí. Vynakládá mnoho úsilí na život ve dvou, v manželství se mu proto většinou daří. Společný život s ním však není snadný. Chce, aby se o něj starali a jednali s ním tak, jak si přeje.

Odpovídá tato charakteristika Vaší povaze?